

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Магістерська робота
ІНШОМОВНІ ЛЕКСИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ У МОВІ ЖИТЕЛІВ
М. МУКАЧЕВА ТА МУКАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ

Занік Кароліна Рудольфівна

Студентка II-го курсу

Освітня програма: 035 Філологія «Мова і література угорська»

Ступінь вищої освіти: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Кормочі Золтан Золтанович,
доктор філософії, доцент

Завідувач кафедрою філології:

Берегсасі Аніко Ференцівна
доктор габілітований, доцент, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Магістерська робота

**ІНШОМОВНІ ЛЕКСИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ У МОВІ ЖИТЕЛІВ
М. МУКАЧЕВА ТА МУКАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ**

Ступінь вищої освіти: магістр

Виконала: студентка II-го курсу

Освітня програма: 035 Філологія «Мова і література угорська»

Занік Кароліна Рудольфівна

Науковий керівник: **Кормочі Золтан Золтанович,**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **Газдаг Вільмош Вільмошович,**

доктор філософії, доцент

Берегове
2021

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

MÁSODNYELVI KÖLCSÖNSZAVAK A MUNKÁCSON ÉS A MUNKÁCSI JÁRÁSBAN ÉLŐK NYELVHASZNÁLATÁBAN

Magiszteri dolgozat

Képzési szint: mesterképzés

Készítette: **Zányik Karolina**

II. évfolyamos hallgató

Képzési program: 035 Filológia «Magyar nyelv és irodalom»

Témavezető: **Dr. Karmacsi Zoltán,**

PhD, docens

Recenzens: **Dr. Gazdag Vilmos,**

PhD, docens

ЗМІСТ

Вступ.....	6
I. Мета і метод дослідження	7
Точки дослідження	9
1. Мукачево.....	9
2. Точки дослідження Мукачівського району: Дерцен, Ракошино, Баркасово, Жнятино	10
II. Мовні особливості закарпатського угорськомовного населення.....	13
1. Двомовність	14
2. Мови, якими користуються закарпатські угорці	16
III. Іншомовні лексичні елементи у мові жителів м. Мукачева та жителів поселень проведеного дослідження Мукачівського району	17
Аналіз анкет	17
1. Розподіл інформаторів	17
2. Використання мови учасників дослідження.....	20
3. Іншомовні запозичення у використанні мови учасників	45
Висновок.....	63
Використана література	65
Резюме (українською мовою).....	68
Додатки.....	69

TARTALOM

Bevezetés	6
I. A kutatás célja és módszere	7
A kutatópontok	9
1. Munkács	9
2. A munkácsi járás kutatópontjai: Dercen, Beregrákos, Barkaszó, Izsnyéte	10
II. A kárpátaljai magyar lakosság nyelvi sajátosságai	13
1. A kétnyelvűség	14
2. A kárpátaljai magyarok által használt nyelvek	16
III. Másodnyelvi kölcsönszavak Munkácson és a Munkácsi járás vizsgált településein élők nyelvhasználatában	17
A kérdőívek elemzése	17
1. Az adatközlők megoszlása	17
2. Az adatközlők nyelvhasználata	20
3. Másodnyelvi kölcsönelemek a válaszadók nyelvhasználatában	45
Összefoglalás	63
Felhasznált szakirodalom	65
Ukrán nyelvű rezümé	68
Mellékletek	69

BEVEZETÉS

Magiszteri munkám a Másodnyelvi kölcsönszavak a Munkácson és a Munkácsi járásban élők nyelvhasználatában címet viseli. Tárgya a Munkácson és a Munkácsi járásban élők nyelvhasználatában előforduló másodnyelvi kölcsönszavak vizsgálata.

Elsősorban szeretném felmérni Munkács és a Munkácsi járás (Dercen, Beregrákos, Barkaszó és Izsnyéte) nyelvi helyzetét, illetve azt, hogy milyen kölcsönszavakat szönek bele a mindennapi nyelvhasználatukba az adatközlők, továbbá szeretném ezeket az eredményeket összehasonlítani, hogy mik azok a kifejezések, esetleg mondatok, amiket ezeken a helyeken hasonlóan (vagy azonosan), esetleg másképp használnak. Vizsgálatomat kérdőíves formában, két nyelven (ukránul és magyarul) kívánom megvalósítani.

A kárpátaljai lakosok leginkább a magyar, az ukrán és az orosz nyelvet alkalmazzák kommunikációjuk során, de adódnak olyan helyzetek is, amikor vegyesen használják a magyar és a többségi nyelveket, vagyis az itteni emberek három nyelv és azok változatai közül választhatnak (Csernicskó 2004: 475). A vizsgálat helyszíne elsősorban azért Munkács (és a Munkácsi járás), mert itt élek, illetve ez a terület a lakosság szempontjából – ahogyan egész Kárpátalja is – többnemzetiségű, vagyis a felmérés érdekes lehet abból a szempontból, hogy az itt élő magyar és ukrán anyanyelvű polgárok milyen nyelveket használnak és azokat milyen gyakorisággal használják az egyes nyelvhasználati szintereken, hogyan hat a másodnyelv a beszédükre és ezáltal milyen másodnyelvi elemeket szönek bele a beszédükbe, ami egyben a kutatás fő kérdéskörét is képezi. Nap, mint nap szembesülök, illetve szembesülünk azzal a ténnyel, hogy míg az ukrán nemzetiségűek számára minden nyelvhasználati szintéren biztosított az anyanyelvük használata, addig a magyar anyanyelvűeknek a hivatali szférában ez a lehetőség nincs meg. A magyar anyanyelvűek Kárpátalján csak korlátozott helyzetekben használhatják anyanyelvüket, a hivatali szférában pedig kénytelenek az államnyelvet, illetve az orosz nyelvet használni (Csernicskó 1997: 88).

A munka által, vagyis a kérdőívek elemzésével és a témához kapcsolódó szakirodalmak segítségével szeretnék betekintést nyerni a Munkácson és a Munkácsi járásban élő magyar és ukrán nemzetiségű adatközlők nyelvi valóságába.

I. A KUTATÁS CÉLJA ÉS MÓDSZERE

A felmérés célja elsősorban az, hogy megvizsgáljam Munkácson és a Munkácsi járásban lévő néhány falu, pontosabban Dercen, Beregrákos, Barkaszó és Izsnyéte nyelvi helyzetét, illetve szeretném felmérni azt, hogy milyen kölcsönszavakat szőnek bele a mindennapi nyelvhasználatukba az adatközlők, továbbá ezeket az eredményeket összehasonlítom, hogy mik azok a kifejezések, esetleg mondatok, amiket ezeken a helyeken hasonlóan vagy azonosan, esetleg másképp használnak. Szeretném ezeket az eredményeket összevetni és kibővíteni a 2019-es munkámmal, szakdolgozatommal is, mely akkor csak Munkácsra terjedt ki.

Célom az is, hogy választ kapjak arra a kérdésre, hogy a magyar és az ukrán adatközlők milyen nyelveket használnak és azokat hogyan alkalmazzák az egyes nyelvhasználati színtereken, vagyis milyen nyelven kommunikálnak a baráti-, családi körben, a hivatali szférában, templomban stb.

Természetesen célom az is, hogy megtudjam, milyen gyakran alkalmazzák a Kárpátalján használt nyelveket (pl. a magyart, az ukránt, az orosz), illetve szerintük a településüknek hány százaléka magyar, ukrán, orosz stb. nemzetiségű, nyelvű, továbbá véleményük szerint mennyire szükséges a felsorolt nyelvek tudása a lakóhelyükön és a járási központban.

Hipotéziseim a következők:

- a magyar nyelvű adatközlők a családi körükben inkább a magyar nyelvet használják, mint kommunikációs eszköz, de a hivatali helyeken vagy akár az utcán, a boltban, a járási központban kénytelenek használni az ukrán nyelvet
- az előző hipotézis alapján feltételezem, hogy a magyar anyanyelvű adatközlők magyar nyelvű kommunikációjuk során használnak szláv kölcsönelemeket a beszédükben, illetve az ukrán nyelvű adatközlők szintén használnak másodnyelvi kölcsönszavakat kommunikációjuk során
- továbbá azt feltételezem, hogy a munkácsi ukrán anyanyelvűek kevesebb kölcsönszót használnak, mint például a munkácsi járásban élő ukrán anyanyelvűek, mivel Munkácson az ukrán anyanyelvűek számára kevesebb alkalom kínálkozik a magyar nyelv használatára, mint a Munkácsi járásban élő társaiknak.

A kutatásomhoz kvantitatív módszereket alkalmaztam. A kérdőíves vizsgálatot magyar és ukrán nyelven végeztem el. A kérdőíves kutatásban összesen 160 adatközlő vett részt. Munkácson 40 magyar és 40 ukrán nyelvű lakos vállalta a felmérést, a Munkácsi járásban szintén 40 magyar és 40 ukrán nyelvű kérdőív lett kitöltve, falvanként 10 magyar és 10 ukrán nyelvű. Összesen 92 nő és 68 férfi vállalta a felmérést. Korosztályt tekintve három részre osztottam az adatközlőket: 15–30 évesek 56 fő, 31–45 évesek 52 fő, 46–85 évesek 52 fő. A települések, korcsoportok és nemzetiség szerinti megoszlások összefüggéseit az 1. táblázatban szemléltettem.

1. táblázat: Az adatközlők megoszlása település, kor és nemzetiség szerint				
Helyszínek	Korosztály	Magyar adatközlők	Ukrán adatközlők	Összesen hány adatközlő
<i>Munkács</i>	15–30 éves	14 fő	14 fő	80 fő (40 magyar és 40 ukrán)
	31–45 éves	13 fő	13 fő	
	46–85 éves	13 fő	13 fő	
<i>Munkácsi járás</i>				
<i>Dercen</i>	15–30 éves	3 fő	3 fő	20 fő (10 magyar és 10 ukrán)
	31–45 éves	4 fő	4 fő	
	46–85 éves	3 fő	3 fő	
<i>Beregrákos</i>	15–30 éves	4 fő	4 fő	20 fő (10 magyar és 10 ukrán)
	31–45 éves	3 fő	3 fő	
	46–85 éves	3 fő	3 fő	
<i>Barkaszó</i>	15–30 éves	3 fő	3 fő	20 fő (10 magyar és 10 ukrán)
	31–45 éves	3 fő	3 fő	
	46–85 éves	4 fő	4 fő	
<i>Izsnyéte</i>	15–30 éves	4 fő	4 fő	20 fő (10 magyar és 10 ukrán)
	31–45 éves	3 fő	3 fő	
	46–85 éves	3 fő	3 fő	

A kutatópontok

A kutatást Munkácson és a Munkácsi járásban, vagyis Dercenben, Beregrákoson, Barkaszón és Izsnyétén végeztem el. A kutatási területek közigazgatási helyzete még a 2020-as közigazgatási felosztás előtti állapotokat követi.

1. Munkács

Munkács Kárpátalja központi részén helyezkedik el, pontosabban az Északkeleti-Kárpátok aljában az alföld és a hegyvidék találkozásánál. Gazdasági potenciálját tekintve, illetve a lakosság szempontjából Ungvár után a megye második legnagyobb városának tekintik. Ungvártól 42 kilométerre van, Beregszásztól pedig 26 kilométerre. Munkács központjában van egy magyar nyelvű könyvtár is (a Zrínyi Ilona utcán). Neve a régi magyar Muncas személynévből ered, melynek eredete a munka főnév.¹ Itt található Kárpátalja második legnagyobb vasútállomása. Munkács vegyes lakosságú, ukrán, ruszin, orosz, magyar, német település. A munkácsi járás 80 településének közigazgatási központja ez a város (Botlik–Dupka 1993: 132).

Ha a lakosság szempontjából vizsgáljuk Munkácsot, akkor megemlíthetjük, hogy 1989 és 2001 között a magyarság 3,9%-kal növekedett. Azzal is magyarázható ez a gyarapodás, hogy 2001-ben a munkácsi, többségében magyar anyanyelvű cigányság valamennyi tagja magyarnak vallotta magát. Ha ezt a növekedést is számba vesszük, akkor is Munkácson a magyarok össznépessége mindössze 8,5% (Molnár–Molnár 2005: 37). Munkács lakossága a 2001-es népszámlálás adatai szerint 81 637 fő, ebből 6975 (8,5%) magyar nemzetiségű, 62 965 vallotta magát ukrán nemzetiségűnek, 7326 fő orosznak, és 1130 fő cigánynak. Munkács városának több mint 15 tanintézetében, melyekben ukránul, oroszul és magyarul folyik az oktatás, körülbelül 10 ezer gyerek tanul. 1947-től működik a városban a 3. számú magyar nyelvű általános iskola, 1954-től középiskola lett (Csernicsekó 2010a: 54; Molnár–Molnár 2005: 26–37). Továbbá Munkács Kárpátalja második legnagyobb települése és a Munkácsi járás központja (Karmacs 2007: 75).

Munkácson is vannak olyan közoktatási intézmények, ahol magyar nyelven tanulhatnak a diákok elemi és középiskolai szinten, ezek az iskolák a következők: a Munkácsi 14. sz. Általános Iskola, a Munkácsi 3. sz. II. Rákóczi Ferenc Középiskola és a Munkácsi Szent István Katolikus Líceum. A líceum tehetséggondozó intézmény (a Beregszászi Magyar Gimnáziumhoz hasonló), illetve ebben az intézményben lehetőség van

---

¹ <http://www.karpatinfo.net/uticel/munkacs-mukacsevo>

a bentlakásra, vagyis kollégiummal is rendelkeznek, ezáltal olyan tehetséges, magyar nyelvű diákoknak is lehetőségük van az itt tanulásra, akik más járásban laknak. A Munkácsi Szent István Líceumban magyar nyelven lehet tanulni általános végzettségtől középfokú végzettségig, a diákok nagy része a megyéből és a környező magyar falvak településeiről érkeznek. A Munkácsi 14. sz. Általános Iskola gyakorlatilag szegregált „cigányiskolaként” működik a város szélén található „cigánytábor” mellett, ám az oktatás nyelve magyar. A Munkácsi 3. sz. II. Rákóczi Ferenc Középiskola a város központjában található, jelenleg az elemi osztálytól a középiskolai osztályig magyar tannyelvű. (Ferenc–Séra 2012: 450–452).

Még a 2012-es adatok szerint a városban magyar nyelvű felsőoktatás is működik, bár nem valószínű, hogy a közelmúltban indítottak magyar nyelvű csoportokat. Ettől függetlenül a legnagyobb múlttal a munkácsi tanítóképző rendelkezik (Ferenc–Séra 2012: 475).

2. A munkácsi járás kutatópontjai: Dercen, Beregrákos, Barkaszó, Izsnyéte

A Munkácsi járás Kárpátalja nyugati részén helyezkedik el, nyugatról az Ungvári, délről a Beregszászi, keletről az Ilosvai, északról a Szolyvai és a Perecsenyi járással határos. A régi közigazgatási felosztást vettem alapul, mivel a kutatást még akkor kezdtem és végeztem el.

A Munkácsi járás Kárpátalja egyik gazdaságilag jelentős területe. Az itt működő számos kis- és középvállalkozás elsősorban az építőiparban, a szállítás és a mezőgazdaság területén tevékenykedik.

A térség infrastruktúrája jónak mondható. Itt halad el a Csap–Lviv vasúti fővonal, az Ungvár–Kijev autóút, illetve a Barátság kőolajvezeték is.

A járás nagy részét (84%) az ukránok teszik ki. A kerület déli részén, illetve Munkácson azonban számottevő magyar kisebbség (12%) is él (Molnár–Molnár 2005).

Dercen. Munkáctól délre, a Szernye-mocsár északi részén, a Kerek-hegy lábánál fekszik. Munkács 14 km-re helyezkedik el a falutól, Beregszász pedig 18 km-re, Fornos tartozik hozzá. A település 2 km hosszú bekötőúttal kapcsolódik az Ungvár-Munkács-Beregszász-Rahó országúthoz. Neve a régi magyar Derse személynévből származik, úgy, hogy annak latin Dersynum alakja változott helynévvé.

1321-ben Derzen néven említik először. A Szernye-tó északi szélén fekvő község már a 13. században népes falu volt. A 14. században királynéi birtok, és ekkor már temploma is volt, melynek lelkészét 1321-ben említették is az oklevelek. A falu lakosai a reformáció kezdetétől reformátusok. Ma magyar nyelvű középiskola működik itt.

1910-ben 2025, többségben magyar lakosa volt, jelentős ruszin kisebbséggel. Ma 2994 lakosa van, akik mind magyarok.² A 2001-es népszámlálási adatok alapján a településen 2793 lakos volt, ebből 2727 magyar lakos (97,6%), 2%-a pedig ukrán (Molnár–Molnár 2005: 83).

Beregrákos. Vegyes lakosú ukrán, ruszin, magyar település a Munkács-Ungvár főútvonal mentén, a Latorca jobb partján. Munkácstól kilenc kilométerre, Ungvártól harminc kilométerre van. A mai Beregrákoshoz közigazgatásilag a következő települések tartoznak: Kajdanó (Kajdanove), Ruszkóc, Csapolc (Csopivci), Benediki (Benedikivci) és Dombok.

Beregrákost a krónikák először 1332-ben említik, mint az ungi főesperességhez tartozó anyaegyházat. Nevét – legalábbis a szájhagyomány így tartja – a közeli Latorcában akkor még sűrűn tenyésző rákóktól nyerte.³

A 2001-es népszámlálási adatok szerint Beregrákos lakossága 3280 főből áll, ebből 1493-an vallották magukat magyarnak (45,5%), 46%-a pedig ukrán (Molnár–Molnár 2005: 83).

Barkaszó. A település Munkácstól 25 kilométerre, délnyugati irányban fekszik. Társközsége a tőle kb. két kilométerre fekvő Szernye. Barkaszót több mint 700 évvel ezelőtt alapították. Neve a magyar berek és aszó szavakból alakult ki. Első említése 1312-ből való, ekkor Burkuzlou néven említik.

Lakossága 1882-ben 977, 1910-ben 1141, 1944-ben 1680, 1989-ben 2240 fő volt, ebből magyar kb. 2000. A 2001-es ukrainai népszámlálás adatai szerint a településen 2236 lakos élt, ebből 1452 volt magyar nemzetiségű. Érdekes képet kapunk a százalékban vett arányt tekintve is: ezek szerint 64,9 százalék magyar, 21 százalék cigány, 12 százalék ukrán (Molnár–Molnár 2005: 91).

Barkaszónak külön óvodája van, mely teljes egészében magyar nyelvű intézmény. Az óvoda 1986. szeptember 13-án nyílt meg. Eredetileg 55 gyerek oktatására volt beütemezve. Az évek során egyre kevesebb csoport működött a kevés születendő gyerek miatt. Már 1806-ban volt a falunak iskolája. 1977-től középiskolaként működik. Jelenleg 1-11-ig ukrán és magyar tannyelvű osztályok működnek párhuzamosan. A végzősök közül sokan folytatják tanulmányaikat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán, az

---

² <https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-anno/karpatalja-anno-dercen/>

³ <https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-anno/karpatalja-anno-beregrakos/>

Ungvári Nemzeti Egyetemen és Magyarország felsőoktatási intézményeiben. A település 120 férőhelyes kultúrházzal rendelkezik, saját könyvtára, postája, orvosi rendelője és parókiája van.⁴

Izsnyéte. Magyar, ukrán, ruszin falu Munkácstól 13 km-nyi távolságra, délnyugati irányban fekszik. Beregszász 18 km-re délre található. Szomszédos falvak: Gorond Gát, közeli falvak: Dercen, Gut.

1248-ban Snethe néven említik először. A hagyomány szerint a római korban Iscenum nevű helység állt itt, határában Traianus-érmeket is találtak. A falu 1795-ben épült fatemploma 1900-ban leégett, helyette 1905-ben építettek templomot eklektikus stílusban. 1910-ben 1478, túlnyomórészt magyar lakosa volt. A trianoni békeszerződésig Bereg vármegye Munkácsi járásához tartozott.

Izsnyéte lakóinak száma a 2001-es népszámlálási adatok szerint 2243 fő, ebből 1435 fő magyar (64%), 30% ukrán, 5% cigány (Molnár–Molnár 2005: 83). A magyarok túlnyomó része református. Jehova tanúi is jelentős számban élnek itt. Az ukránok túlnyomó része görögkatolikus, kisebb részük ortodox vallású.⁵

---

⁴ <https://karpataljalap.net/2007/02/09/barkaszo-tortenete>

⁵ <https://doroske.asp.lgov.hu/izsnyete>

II. A KÁRPÁTALJAI MAGYAR LAKOSSÁG NYELVI SAJÁTOSSÁGAI

A 2001-es népszámlálás alapján a kárpátaljai magyar lakosság az összlakosságnak a 12,1%-át teszi ki. Ukrán nemzetiségűek: 80,5% (Molnár–Molnár 2005: 20).

A kárpátaljai magyarok olyan körülmények között élnek, hogy vannak olyan helyzetek, amikor az anyanyelvük mellett egy másik nyelvet is kénytelenek alkalmazni. Tehát ebből a kétnyelvű helyzetből adódóan is, Kárpátalja magyar lakosai kétnyelvűnek számítanak (Gazdag 2014: 14).

A kárpátaljai magyarok első nyelve, vagyis a magyar jogilag alárendelt helyzetben van az államnyelvhez képest (Csernicskó 1998:198). Vagyis ebben az esetben az őshonos magyar kisebbségi helyzetben van, így kisebbségi kétnyelvűségről van szó. Ez a kisebbségi helyzet nem területcsere által jött létre, hanem politikai okokból kifolyólag vált kisebbségivé, tagjainak nagy része általában csak az iskolában találkozik az ukrán nyelvvel. Ezen kívül a kárpátaljai magyarság jelentős része magyar domináns kétnyelvű (Beregszászi–Csernicskó 2003: 40–41), vagyis a magyar anyanyelvűek míg a családon belül, a privát szférájukban a magyar nyelvet használják, addig a nyelvhasználatuk a formális színtereken az állami szabályozás és az egyén nyelvtudása alapján realizálódik. Így a kisebbségi helyzetből kifolyólag a kárpátaljai magyarok csak korlátozott helyzetekben használhatják anyanyelvüket, a hivatali szférában pedig használniuk kell az államnyelvet vagy az orosz nyelvet kommunikációjuk során (Csernicskó 1997: 88).

Einar Haugen írása alapján a kölcsönzés „egy nyelv elemeinek egy másik nyelvbéli rekonstrukciójára tett kísérlet” (Haugen 1950: 212). Továbbá Lastyák István (2006: 19–20) a *Nyelvből nyelvbe Tanulmányok a szókölcönzésről, kódváltásról és fordításról* c. írásában azt írja, hogy a kölcsönzó alatt általában azokat az idegen elemeket értik, amelyek eredeti hangalakjukkal azonos vagy hasonló formában kerültek át az átvevő nyelvbe, ugyanakkor tágabb értelemben az átvevő nyelvbe tükörfordítás, illetve jelentéskölcsönzés által bekerült szavak is kölcsönzőnek minősülnek.

A különböző nyelvhasználati szinterek kölcsönzavakkal való megterheltsége jelentősen eltérhet egymástól. Másodnyelvi kölcsönzavakat a megyei magyar nyelvhasználatban mindenütt találhatunk. Azokon a területeken, ahol erős államnyelvi dominancia van, nagyobb a kölcsönzavak előfordulása, mint azokon, ahol az anyanyelv szinte kizárólagos használatát figyelhetjük meg. A kárpátaljai magyar nyelvhasználatba átvett kölcsönzavak száma igazából több százra tehető (Gazdag 2015: 29).

Az 1980-as években sok szülő ukrán és orosz nyelvű tanintézménybe íratta gyermekét, mivel a kárpátaljai magyar kisebbségi szülőkkel az 1980-as években a hatalom azt akarta elhíttetni, hogy csak az orosz és ukrán nyelven iskolázott gyermeknek van jövője, csak ezen a nyelven tanulhat tovább és ezekkel a nyelvekkel könnyebben fog boldogulni a továbbiakban (Karmacsi 2005: 140). A másodnyelven folyó iskoláztatás természetesen kihat az anyanyelven folyó kommunikációra és nagymértékben befolyásolja az érintett személy azonosságtudatát is (Csernicskó–Göncz 2009:76). „Emellett viszont a gyermek nyelvi fejlődésében is radikális változás megy végbe, mivel a beiskolázásig az anyanyelv fejlődését serkentette a környezet, ezután pedig a többségi nyelv fejlődéséhez alakulnak ki a megfelelő feltételek, ami az anyanyelvi fejlődés megtorpanásához vezet. A helyébe lépő másik nyelv viszont csak késéssel kezd el intenzíven fejlődni” (Csernicskó szerk. 2010b: 70–71). A kritikus pont akkor jön létre, amikor a gyermeknél a második nyelv kezd fontosabb ponttá válni, valószínűleg azoknál válik nagyobb szerepűvé a másodnyelv, akik nem anyanyelvükön fejezik be iskolai tanulmányaikat (Péntek 2001: 113).

A nyelvpolitikát azért fontos megemlítenünk, mivel az embereknek számos akadályt kellett leküzdeniük Kárpátalján, hogy magyarként boldogulni tudjanak szülőföldjükön. A magyar szülők egyre nagyobb része íratta gyermekét ukrán tannyelvű iskolába, annak reményében, hogy így az államnyelv tökéletes elsajátítása révén módja nyílik majd tovább tanulni és szakmát szerezni (Csernicskó szerk. 2010b: 69–70; Molnár 2010).

A kárpátaljai magyar nyelvjárások már Trianon előtt is a magyar nyelvterület peremvidékét alkották, már akkor is több nép élt egymás mellett, eltanulták, átvették egymás szokásait, kifejezéseit, tehát hatással voltak egymásra mind kultúrájukban, mind nyelvükben. Így Kárpátalján a kétnyelvűség egy természetes jelenség. Ugyanakkor a XX. század első harmadáig a bilingvizmus nem a helyi magyarokra, hanem a terület más nemzetiségű lakóira volt jellemző (Lizanec 1970: 89; Csernicskó 1995: 129–130).

1. A kétnyelvűség

A kétnyelvűség fogalmáról több meghatározása is van, nagyon sokan másképp értelmezik, másképp vélekednek róla. „A fogalom meghatározásánál az az alapvető kérdés, hogy milyen mértékben kell birtokolni két nyelvet ahhoz, hogy kétnyelvű beszélőnek lehessen tekinteni valakit. Azonban a mai napig nem született olyan átfogó definíciója a kétnyelvűségnek, amely minden aspektust magába foglalna.” A meghatározás attól függ, hogy a szerző mely tudományág képviselője, hogy a kétnyelvűségnek mely egyéni vagy

közösségi komponensét helyezi előtérbe. Hogy meg tudjuk határozni a kétnyelvűség fogalmát először is különbséget kell tennünk közösségi és egyéni kétnyelvűség között (Bartha 1999: 17–18). A kétnyelvűség két nyelv kapcsolatának, két nyelv kapcsolata pedig két etnikum, illetőleg azok tagjai kapcsolatának a közvetlen vagy közvetett következménye (Kiss 2002: 211). „Kétnyelvű az, aki a mindennapi érintkezései során két vagy több nyelvet kommunikatív, szocio-kulturális szükségleteinek megfelelően (szóban és/vagy írásban, illetőleg jelelt formában) rendszeresen használ” (Bartha 1999: 40). A kárpátaljai magyarság közösségi szinten kétnyelvűnek számít mivel tagjai kétnyelvű helyzetben élnek: azaz olyan körülmények között, amikor bizonyos helyzetekben anyanyelvük mellett egy másik is használniuk kell (Gazdag 2014: 14).

Csernicskó István ezt írja a kétnyelvűségről: „a kétnyelvűség az, amikor egy személy két vagy több nyelvet ismer, vannak olyanok, akik csak azokat számítják kétnyelvűnek, akik anyanyelvi szinten beszélnek egynél több nyelven. Mások szerint pedig az is kétnyelvű, aki anyanyelvén kívül más nyelven is rendelkezik bizonyos fokú kompetenciával. A szociolingvisták egyetértenek abban, hogy a kétnyelvűség, legalábbis a második értelmezés szerinti, olyan gyakori, hogy a világon valószínűleg több kétnyelvű él, mint egynyelvű. A kétnyelvűség kifejezést sokan három, négy vagy akár több nyelvet beszélő egyénekre is vonatkoztatják.” (Csernicskó 2010c: 35).

„Az evidens válasz az: amikor valaki két nyelvet beszél. Ez a meghatározás azonban nem kielégítő. Nem foglalja ugyanis magába azokat, akik csak alkalmanként használják az egyik vagy a másik nyelvet, vagy azokat, akik az egyik nyelvet már hosszú évek óta nem használják. Nem foglaltatnak benne a meghatározásban azok sem, akik bár igen jól értenek, de nem beszélnek egy nyelvet, illetve, akik megtanultak olvasni, de nem tudnak beszélni, vagy írni egy másik nyelven. A meghatározás nem tisztázza azt sem, mi a viszony a különböző nyelvek és egy nyelv különböző dialektusai, beszédstílusai és szintjei között. És mindenekelőtt, ez a meghatározás semmit nem mond arról, a nyelvtudás milyen szintjén tekinthetünk valakit kétnyelvűnek.” (Crystal 1998: 451).

Márku Anita a kódváltásról a következőket fogalmazza meg: a kódváltás gyakran olyan kommunikatív stratégiaként használatos, amely nyelvi és társadalmi jelentést hordoz magában. A kódváltásnak általában nyelven kívüli okai vannak, vagyis nem nyelvi tényezők befolyásolják, például a szituáció, a beszélők személye, egynyelvűek jelenléte, a nyelvtudás vagy a kontextus. A kódváltásnak tehát mindig vannak pragmatikai okai. A két kód váltakozó megjelenése a beszélgetésben úgy értelmezhető, hogy egyben a kommunikációs szituációt is figyelembe vesszük. Amennyiben a pragmatikai ok nem

fedezhető fel, a váltás pragmatikai erejét veszti, és már nem nevezhető kódváltásnak, hanem kódkeverésnek (Márku 2011: 120). Továbbá egy monográfiájából a kódváltás okaival ismerkedhetünk meg, amely általában nyelven kívüli okai vannak, vagyis nem nyelvi tényezők befolyásolják például a szituáció, a beszélők személye, egynyelvűek jelenléte, a kontextus stb. (Márku 2013: 136).

2. A kárpátaljai magyarok által használt nyelvek

Kárpátalja az a hely, terület, ahol szinte mindig több nemzetiség élt együtt, mindig is természetes jelenség volt, hogy a ruszin, a román, a magyar és más nemzetiségű emberek egymástól tanulták az állattenyésztést, a mezőgazdaságot, vagy az építészet rejtjelmeit (Balogh 1991: 164).

A kárpátaljai magyarok bizonyos helyzetekben a magyart, valamikor az ukrán vagy az orosz nyelvet használják, és előfordulnak olyan helyzetek is, amikor vegyesen használják a magyar és a többségi nyelveket, vagyis az itteni lakosok három nyelv és azok változatai közül választhatnak. A magyar nyelv használata csak a magyar anyanyelvűek otthoni, családi, baráti körében dominál, vagyis leginkább a magánszférában. A közéleti színtereken a három nyelv használati aránya majdnem kiegyenlítődik, a hivatalos életben pedig a legkisebb a magyar nyelv előfordulási aránya (Csernicskó 2004: 475). A magyar nyelv használata a kárpátaljai magyaroknál az egész magánszférára jellemző, bár a szomszédokkal, barátokkal való érintkezésben, továbbá újságolvasásnál, rádió- és televízió hallgatásánál szerepet kap az ukrán és az orosz nyelv is. Vannak színterek, ahol a többségi nyelvet használják, ilyen helyszínek például a vendéglő, a hivatal, a bank, a rendőrség, a bíróság (Csernicskó 2003: 83). Ilyenkor természetesen a két- vagy többnyelvű szituáció nyelvhasználati normái rendszerint nem úgy működnek, hogy mindenki csak a saját nyelvét használja, hanem az ilyen nyelvi környezetben élő emberek nagy része érti és használja is a másik csoport nyelvét. Így tehát a többnyelvű közösségek beszélői a mi esetünkbe Munkácson a verbális repertoár elemei közül a helyzetnek, partnernek stb. megfelelően választanak kommunikatív kompetenciájuk alapján. A kommunikatív kompetencia a nyelvhasználat helyénvalóságának ismerete (Csernicskó 2010b: 10).

Kárpátalján számos különböző etnikum képviselői és nyelv beszélői élnek tradicionálisan egymás mellett. Az államfordulatok minden esetben változást hoztak a hivatalos nyelv, a nyelvek közötti viszonyok terén is (Csernicskó 2015: 71–73).

III. MÁSODNYELVI KÖLCSÖNSZAVAK MUNKÁCSON ÉS A MUNKÁCSI JÁRÁS VIZSGÁLT TELEPÜLÉSEIN ÉLŐK NYELVHASZNÁLATÁBAN

A kérdőívek elemzése

1. Az adatközlők megoszlása

A kutatás célja és módszere című fejezetben már részletesen kifejtettem, hogy pontosan hány adatközlővel, milyen korosztállyal, milyen helyszíneken végeztem el a felmérést (Lásd: 7–8. oldal).

Munkácson a 40 magyar nyelven kitöltött kérdőív adatközlői közül 31 fő a magyar nyelvet vallja anyanyelvének, 8 fő a magyart és az ukránt és 1 fő a magyart és az orosz. Továbbá a 40 adatközlőből 33 fő magyar nemzetiségűnek, 6 fő magyar és ukrán nemzetiségűnek, 1 fő pedig magyar és orosz nemzetiségűnek tartja magát. Érdekeség már a felmérés elején is, hogy leginkább a fiatalabb korosztály vallotta magát magyar és ukrán anyanyelvűnek, az idősek körében mindenki csak a magyar anyanyelvet említette.

Munkácson a 40 ukrán nyelvű kérdőív adatközlői közül 34 ukrán anyanyelvűnek, 3 ukrán és magyar anyanyelvűnek, 3 fő pedig orosz anyanyelvűnek vallja magát, továbbá 40 személy közül 36 fő ukrán nemzetiségűnek tartja önmagát, 3 fő ukrán és magyar nemzetiségűnek, 1 fő pedig orosz nemzetiségűnek.

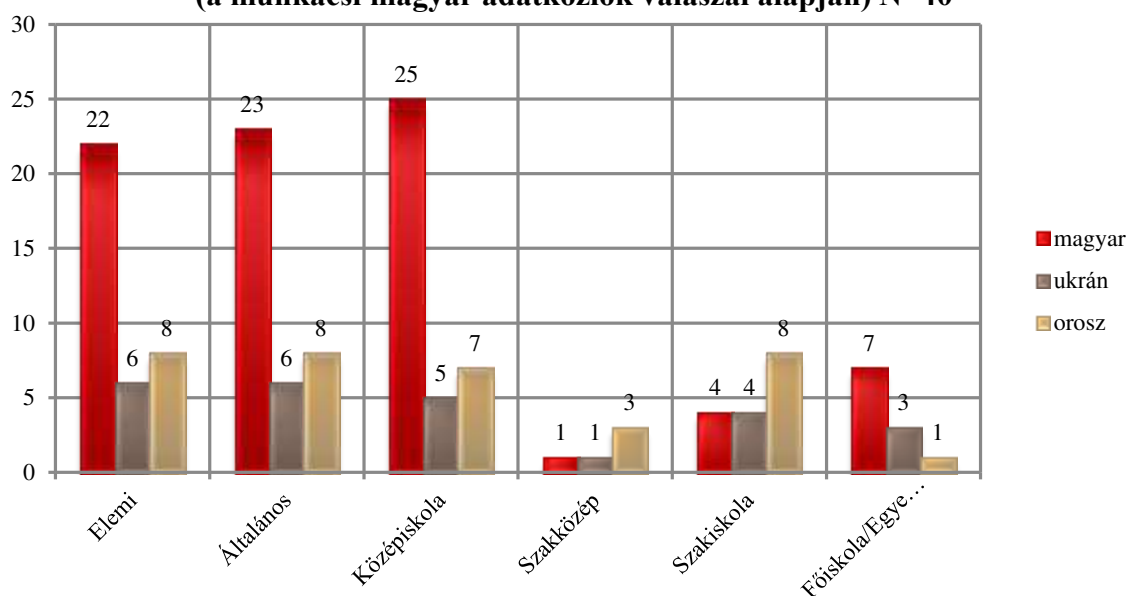
A Munkácsi járásban a 40 magyar nyelven kitöltött kérdőív közül 37 fő magyar anyanyelvűnek vallotta magát, 2-en magyar és ukrán anyanyelvűnek, 1 fő pedig magyar és orosz anyanyelvűnek. Illetve a 40 főből 34 fő magyar nemzetiségűnek, 4 fő magyar és ukrán nemzetiségűnek vallotta magát.

A Munkácsi járásban a 40 ukrán adatközlő közül 30 fő ukrán anyanyelvűnek, 5 fő ukrán és magyar anyanyelvűnek, 5 fő pedig ukrán és orosz anyanyelvűnek vallotta magát. Nemzetiséget tekintve pedig 35 fő ukrán nemzetiségűnek, 4 fő ukrán és magyar nemzetiségűnek, 1 fő pedig ukrán és orosz nemzetiségűnek vallotta magát.

A falvakban csakis az idősebb korosztály említette anyanyelvként vagy nemzetiségként az orosz.

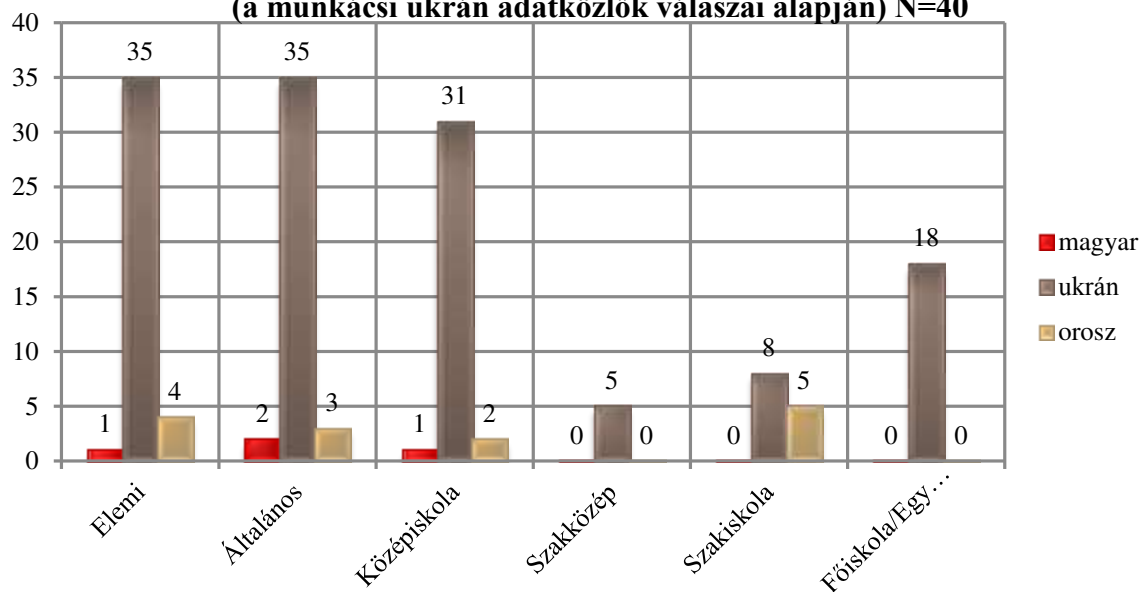
Az 1.1. ábrán a munkácsi magyar nyelvű adatközlők eredményeit láthatjuk, vagyis, hogy ők milyen iskolákat fejeztek be és azokat milyen nyelven/nyelveken végezték.

**1.1. ábra: Iskolázottság
(a munkácsi magyar adatközlők válaszai alapján) N=40**

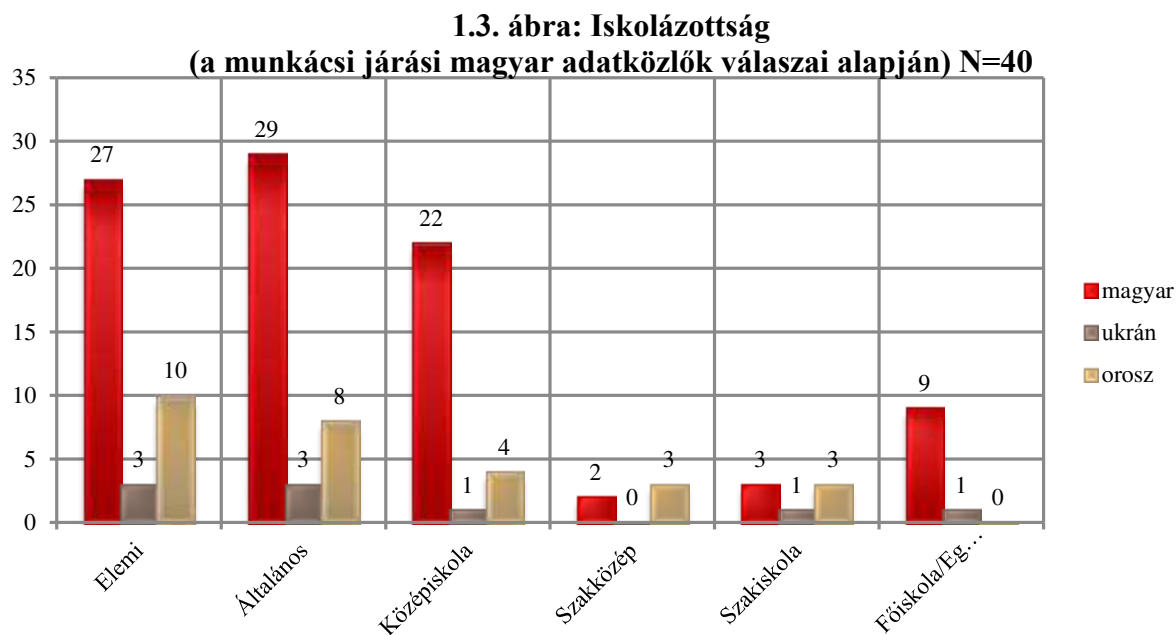
A diagram alapján kiderül, hogy a kérdezettek többsége magyar nyelvű iskolát, iskolákat végzett (néhányan természetesen ukrán és orosz nyelvű iskolát). Érdekességként azt is megtekinthetjük, hogy akik magyar nyelven végezték az elemi-, az általános- és a középiskolát, azok közül néhányan csak a középiskolát jelölték be, ez annak tudható be, hogy Munkácson csak egy középiskola van, ahol a diákok egy helyen fejezik be az elemi-, az általános- és a középiskolát, vagyis egységesnek tekintik az általános- és a középiskolát. Ez a 2019-es felméréseknél is jellemző momentum volt (vö. Zányik 2019: 17–18). Továbbá például az idősek körében gyakrabban jelenik meg az orosz nyelvű iskola.

**1.2. ábra: Iskolázottság
(a munkácsi ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40**

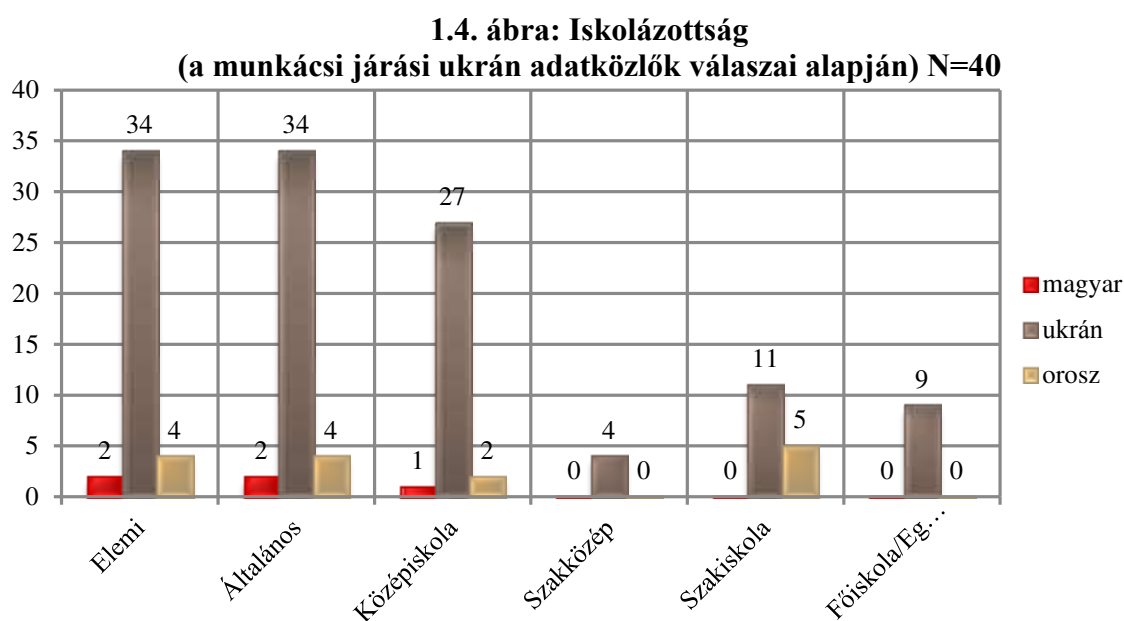

Az 1.2. ábra az ukrán nyelvű kérdőívek iskolázottsági nyelvét/nyelveit mutatja Munkácson. Egyértelműen látszik az ábrán, hogy a többségük ukrán nyelven tanult, az idősek körében jelen esetben is észrevehető volt, hogy közülük voltak, akik orosz nyelven tanultak.

Az 1.3. ábrán azt láthatjuk, hogy a Munkácsi járásban, pontosabban a négy vizsgált településen a magyar adatközlők milyen iskolákat végeztek és azokat milyen nyelven fejezték be.

Láthatjuk, hogy a többség magyar nyelven végezte tanulmányait, illetve, akik orosz nyelven végezték tanulmányaikat, azok többsége az idősebb korosztályhoz tartozik.

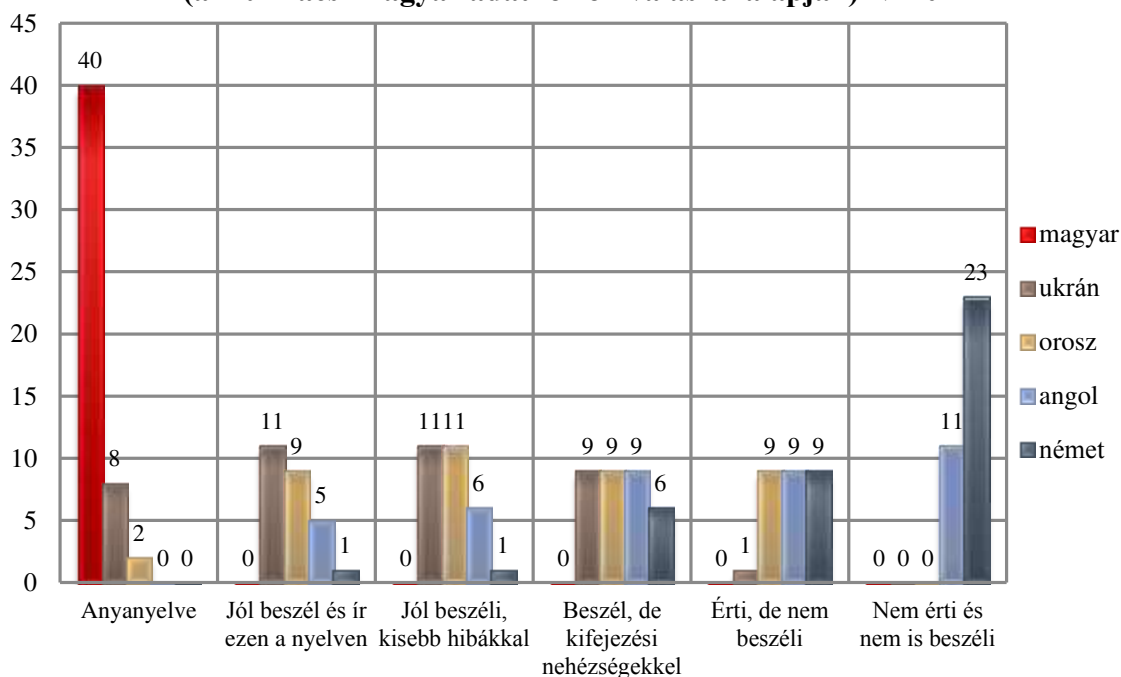
Az 1.4. ábrán az ukrán nyelvű kérdőívek eredményeit tekinthetjük meg, a Munkácsi járásban kérdezettek válaszait. Ahogy azt a diagram is mutatja, a túlnyomó többség ukrán nyelven tanult, ám az idősebbek körében előfordult, hogy valaki orosz vagy magyar nyelvű iskolákba járt.

2. Az adatközlők nyelvhasználata

A 2.1. és a 2.2. ábrán azt láthatjuk, hogy a munkácsi adatközlők milyen szinten ismerik a felsorolt nyelveket, vagyis a magyart, az ukránt, az orosz, az angolt és a németet.

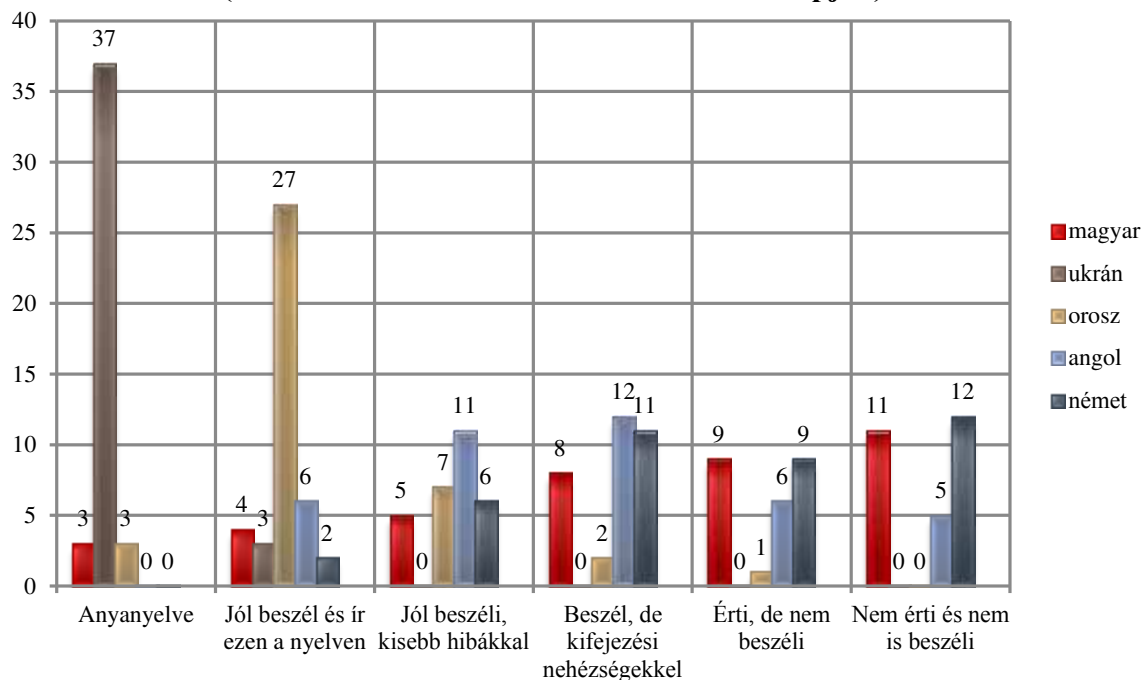
A 2.1. ábrán megvizsgálhatjuk, hogy az adatközlők mindegyike, vagyis 40 személy mindegyike a magyart jelölte anyanyelvének, mellette 8 adatközlő az ukránt is anyanyelvének jelölte, illetve 2 személy az orosz is. A kérdezettek közül 11 személy jól beszél és ír ukránul, 11 fő jól beszél, kisebb hibákkal, 9 fő beszél, de kifejezési nehézségekkel, 1 fő pedig érti, de nem beszél lehetőség jelölte. Összegezve az adatközlők értik és beszélnek az ukrán nyelvet. Azt is mutatja a diagram, hogy az orosz nyelvet is megértik és szükség esetén beszélnek is a munkácsi magyar anyanyelvű lakosok. De valószínűleg a magánszférában a túlnyomó része a magyar nyelvet alkalmazza, erről részletesebben az 5.1. ábrán lesz szó.

**2.1. ábra: Nyelvismeretek szintjei
(a munkácsi magyar adatközlők válaszai alapján) N=40**

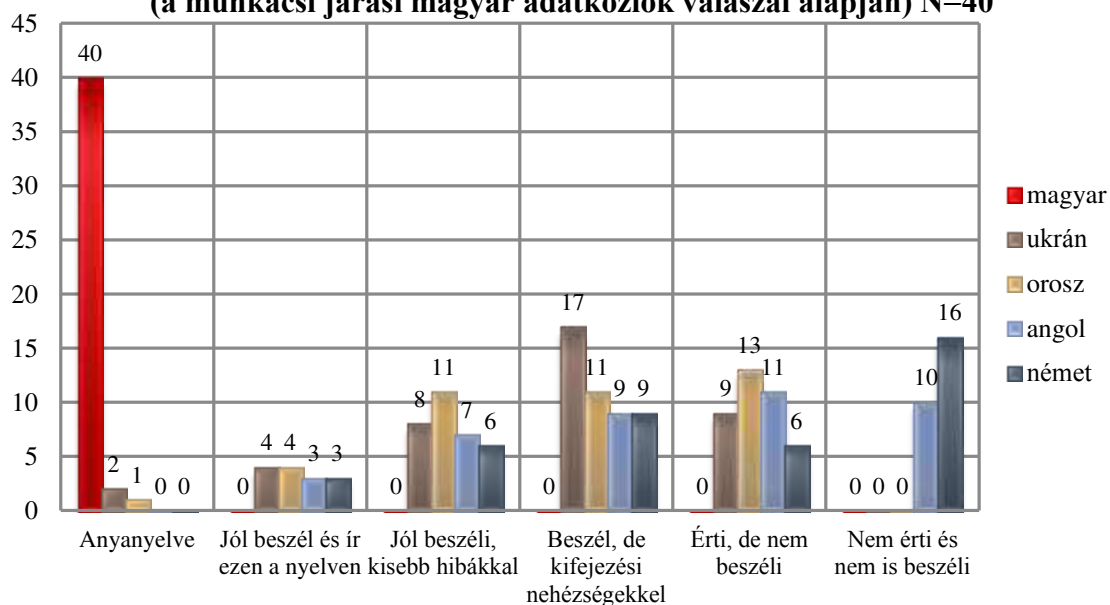
A 2.2. ábra az ukrán nyelvű kérdőívek adatközlőinek nyelvismereti szintjeit mutatja Munkácson.

**2.2. ábra: Nyelvismeretek szintjei
(a munkácsi ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40**

Az ukrán nyelvű kérdőíveknél az adatközlők közül 37 fő az ukránt vallja anyanyelvének, 3 fő a magyart is bejelölte és 3 fő az oroszot tartja az anyanyelvének, az oroszot inkább az idősebb korosztály jelölte. A magyart néhányan ismerik, beszélnek, vagy megértik, de nem beszélnek, a többség inkább nem érti és nem beszél, vagyis 11 fő. Az oroszot a többség jól beszél, vagyis 27 fő.

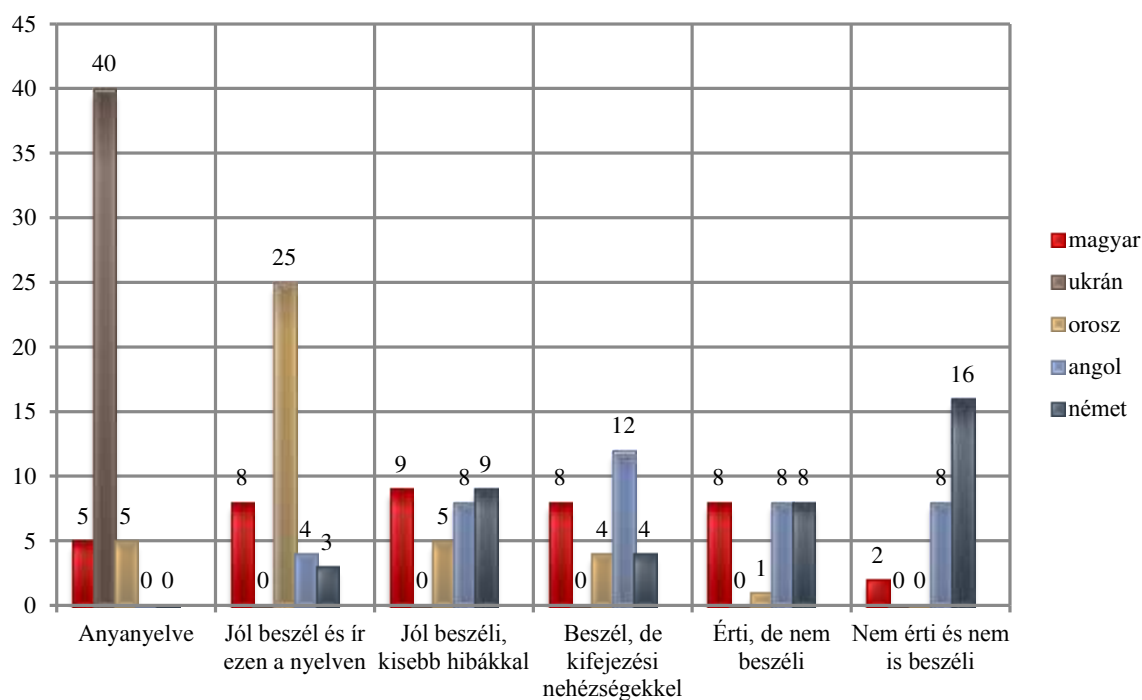
**2.3. ábra: Nyelvismeretek szintjei
(a munkácsi járási magyar adatközlők válaszai alapján) N=40**

A 2.3. ábra a Munkácsi járásban kérdezettek, magyar nyelvű személyek eredményeit szemlélteti. Az adatközlők mindegyike a magyar nyelvet nevezte meg az anyanyelvének, továbbá megtekinthetjük, hogy az ukrán nyelvet a többség beszéli, de kifejezési nehézségekkel, illetve jól beszélik, de kisebb hibákkal, vagyis nem jelent számukra nagyobb gondot az ukrán nyelv, de ezeken a magyarlakta területeken, ahol akár a boltban is magyarul beszélgetnek egymással az emberek, inkább a magyar nyelvet részesítik előnyben, vagyis a munkácsiakhoz képest ők kevesebbszer találkoznak valószínűleg az ukrán nyelvvel.

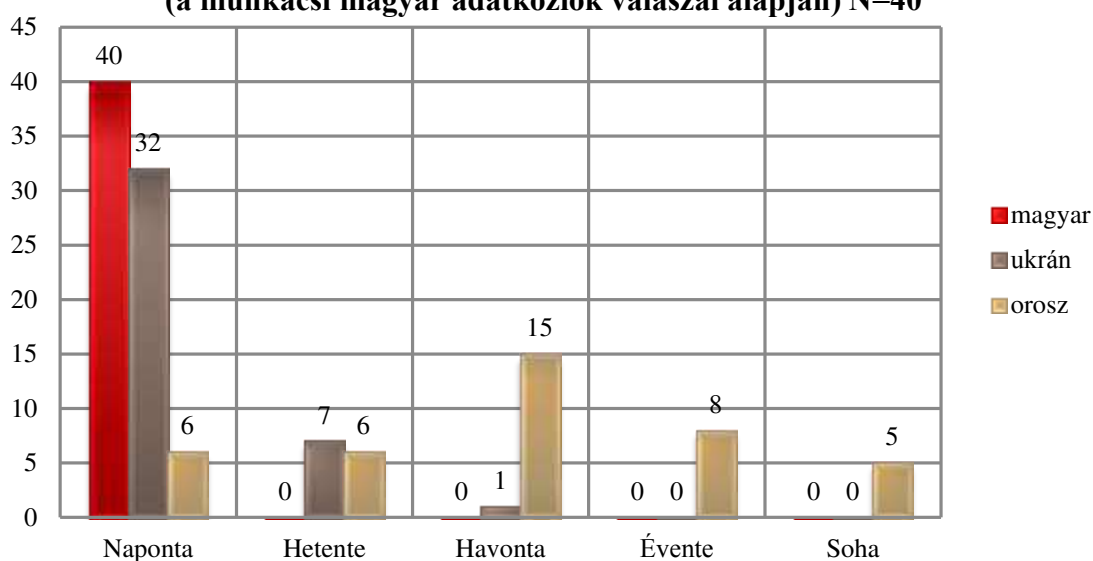
A 2.4. ábra az ukrán adatközlők válaszait mutatja, a Munkácsi járás településein. Mindegyik személy az ukránt vallotta anyanyelvének, 5-en emellett a magyart és 5 fő az ukrán mellett az oroszot nevezte még meg. Érdekesség, hogy a felsorolt falvakban többen beszélik vagy beszélnek, csupán kifejezési nehézségekkel, vagy megértik a magyar nyelvet, mint Munkács városban.

**2.4. ábra: Nyelvismeretek szintjei
(a munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40**

A következő négy ábra azt jelöli, hogy a felsorolt nyelveket, vagyis a magyart, az ukránt és az oroszot a kérdezettek milyen gyakorisággal használják, vagyis naponta, hetente, havonta, évente vagy soha.

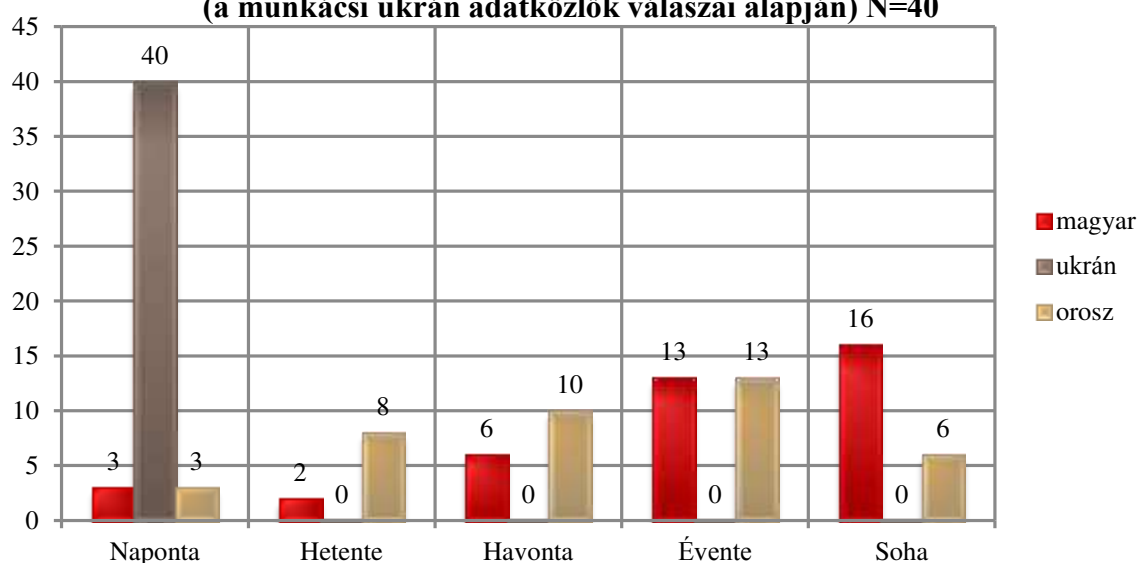
**3.1. ábra: Nyelvek használatának gyakorisága
(a munkácsi magyar adatközlők válaszai alapján) N=40**

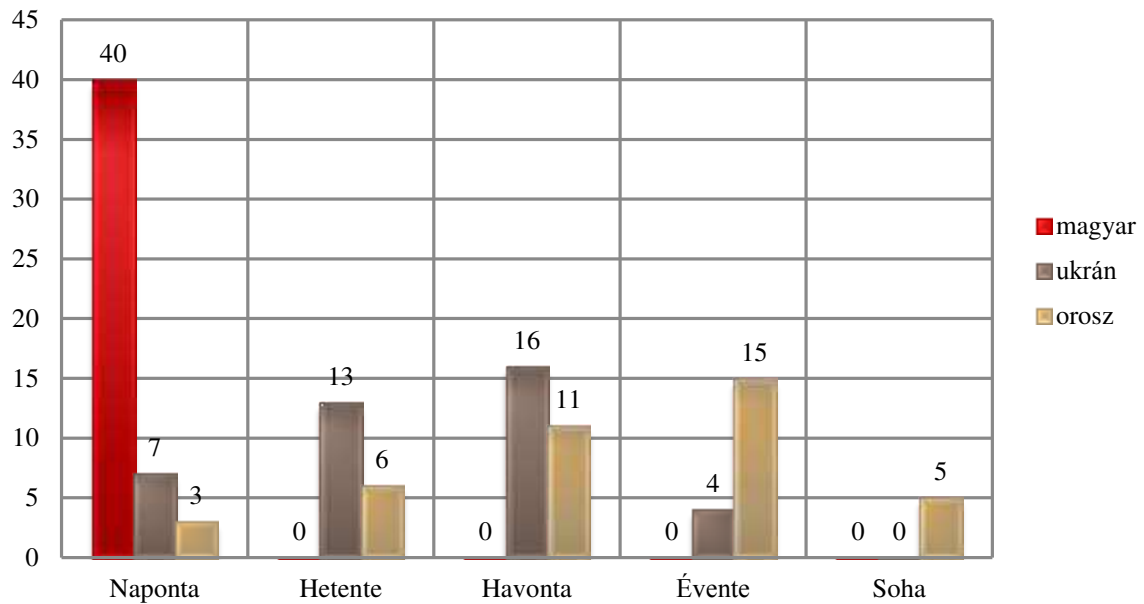
A 3.1. ábránál láthatjuk, hogy a munkácsi magyar nyelvű kérdőívek adatközlőinek mindegyike napi szinten használja a magyar nyelvet, az ukrán nyelvet 32 fő naponta, 7 fő hetente és 1 fő havonta, vagyis valószínűleg a lakóhelyük miatt szükséges az ukrán nyelv használata ilyen gyakorisággal. Továbbá az orosz 6 fő naponta, 6 fő hetente, 15 fő havonta, 8 fő évente és 5 fő soha nem használja, jelen esetben is, akik napi szinten használják az orosz nyelvet, az az idősebb korosztály.

A 3.2. ábráról azt olvashatjuk le, hogy az ukrán munkácsi kérdezettek milyen gyakorisággal használják a felsorolt nyelveket. Az ukránt naponta minden adatközlő, a magyart 3 fő naponta, 2 fő hetente, 6 fő havonta, 13 fő évente és 16 személy soha. Az orosz 3 fő naponta, 8 fő hetente, 10 fő havonta, 13 fő évente és 6-an soha.

**3.2. ábra: Nyelvek használatának gyakorisága
(a munkácsi ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40**

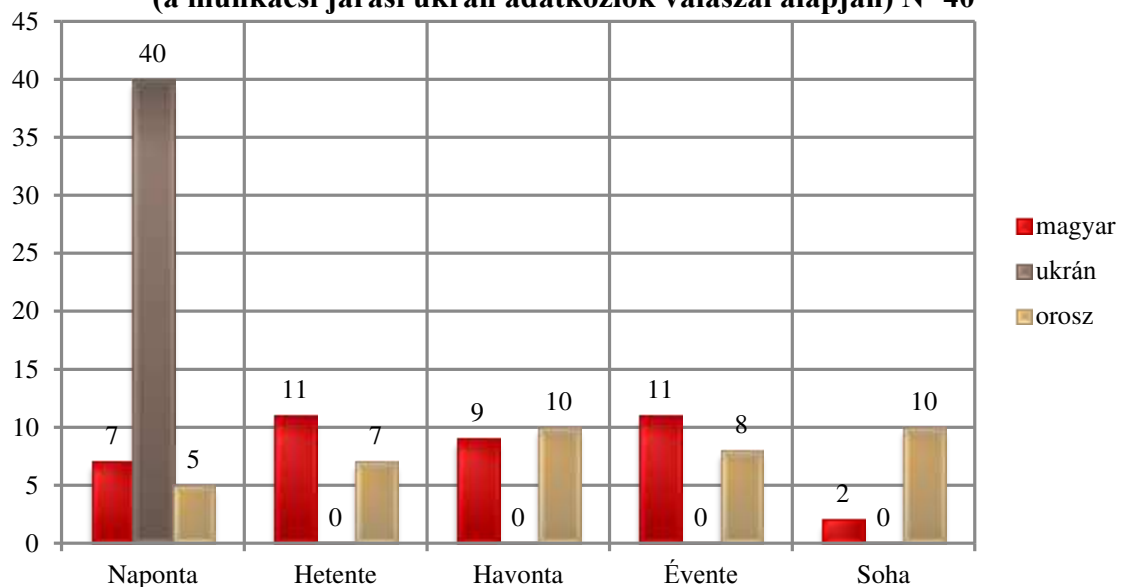

**3.3. ábra: Nyelvek használatának gyakorisága
(a munkácsi járási magyar adatközlők válaszai alapján) N=40**

A 3.3. ábra alapján a Munkácsi járásban a magyar nyelvű kérdezettek mindegyike napi szinten használja a magyar nyelvet, az ukrán nyelvet 7 fő naponta, 13 fő hetente, 16 fő havonta, 4 fő évente, vagyis észrevehetjük, hogy ezekben a magyar falvakban kevesebb arányban szükséges használniuk az ukrán nyelvet a magyar nyelvű alanyoknak, mint esetleg a munkácsi magyaroknak a lakóhelyükön. Természetesen használják hetente, havonta, csupán kisebb mértékben, például akkor, amikor a járási központban vannak.

**3.4. ábra: Nyelvek használatának gyakorisága
(a munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40**

A 3.4. ábra az ukrán nyelvű, munkácsi járásban élők eredményeit mutatja. Közülük mindenki napi szinten beszéli az ukrán nyelvet, a magyar nyelvet 7 fő naponta, 11 fő

hetente, 9 fő havonta, 11 fő évente, 2 fő pedig soha. Az orosz nyelvet pedig 5 fő naponta, 7 fő hetente, 10 fő havonta, 8 fő évente és 10 fő soha nem használja.

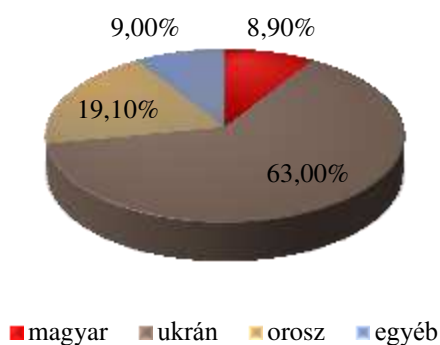
Ha az ukrán nyelv használatát vesszük figyelembe és ezeket az eredményeket összehasonlítjuk a 3.2. ábrával, vagyis a munkácsi ukrán nyelvűek válaszaival, akkor szembetűnik, hogy a magyar lakta falvakban az ukrán nyelvűek nagyobb gyakorisággal használják a magyar nyelvet, mint a munkácsi ukrán adatközlők.

A következő ábrák azt fogják mutatni, hogy az adatközlők szerint településük hány százaléka magyar, ukrán, orosz és egyéb nemzetiségű. Jelen kérdésnél százalékos arányt kellett jelölniük, az összeg összesen 100% kellett, hogy legyen. Az adatközlők válaszaik az átlag százalékos arányát fogom feltüntetni, a Munkácsi járásnál pedig külön-külön kitérek a falvakra is.

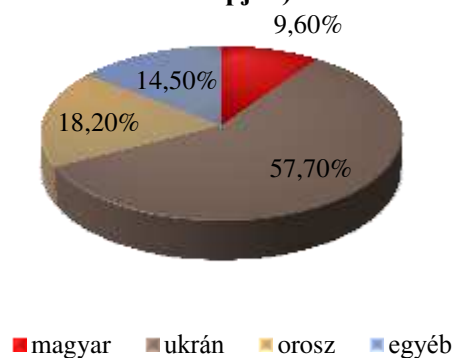
A munkácsi magyar személyek válasza alapján, szerintük Munkács lakosságának 8,9%-a magyar, 63%-a ukrán, 19,1%-a orosz és 9%-a egyéb nyelvű (4.1. ábra).

A munkácsi ukrán nyelvű adatközlők szerint Munkács lakosságának 9,6%-a magyar, 57,7%-a ukrán, 18,2%-a orosz és 14,5%-a egyéb nemzetiségű (4.2. ábra).

4.1. ábra: Nemzetiségi összetétel megítélése Munkácson (a munkácsi magyar adatközlők válasza alapján) N=40

4.2. ábra: Nemzetiségi összetétel megítélése Munkácson (a munkácsi ukrán adatközlők válasza alapján) N=40

Összességében véleményük nem tér el nagyban, viszont például a magyar anyanyelvűek szerint több ukrán nyelvű ember él Munkácson, mint az ukrán anyanyelvűek szerint (5-6%-kal), illetve az ukrán adatközlők összesítve úgy vélik, hogy Munkácson több egyéb nemzetiségű van, mint a magyar kérdezettek szerint (5,5%-kal).

A 4.3. ábra azt mutatja, hogy a derceni lakosok véleménye alapján településük, vagyis Dercen 81,5%-a magyar, 8%-a ukrán, 6%-a orosz és 4,5%-a egyéb nyelvű.

A 4.4. diagramon az ukrán derceni lakosok véleményét láthatjuk. Elmondásuk szerint Dercen 82%-a magyar, 8,5%-a ukrán, 4,5%-a orosz és 5%-a egyéb nemzetiségű.

Összességében az összevont véleményük hasonlít, viszont az ukrán adatközlők szerint településükön valamennyivel kevesebb a magyar nyelvű lakos és több az ukrán nyelvű (kb. 3-4%-kal).

4.3. ábra: Nemzetiségi összetétel megítélése Dercenben (a derceni magyar adatközlők válasza alapján) N=10

4.4. ábra: Nemzetiségi összetétel megítélése Dercenben (a derceni ukrán adatközlők válasza alapján) N=10

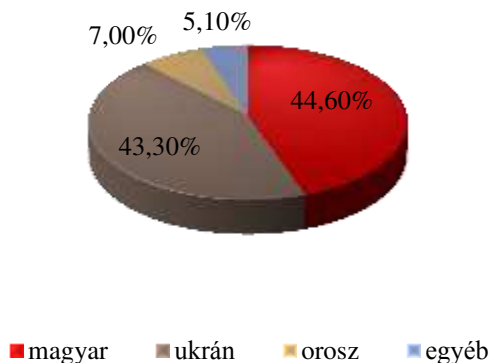

A 4.5. ábrán a magyar nyelvű beregrákosiak véleménye látható, vagyis, hogy szerintük településük, Beregrákos 44,6%-a magyar, 43,3%-a ukrán, 7%-a orosz, 5,1%-a egyéb.

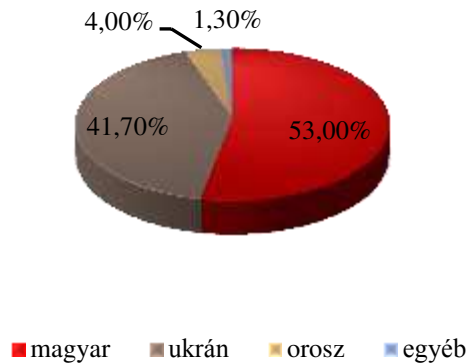
A következő ábra, a 4.6. ábra pedig az ukrán nyelvű beregrákosiak eredményeit mutatja. Válaszaik alapján a település 53%-a magyar, 41,7%-a ukrán, 4%-a orosz és 1,3%-a egyéb.

Összességében jelen esetben is hasonlóak a vélemények az ukrán és a magyar anyanyelvűek körében, viszont az ukrán nyelvű adatközlők szerint Beregrákoson több a magyar anyanyelvű, mint a magyar anyanyelvűek szerint.

4.5. ábra: Nemzetiségi összetétel megítélése Beregrákoson (a beregrákosi magyar adatközlők válasza alapján) N=10

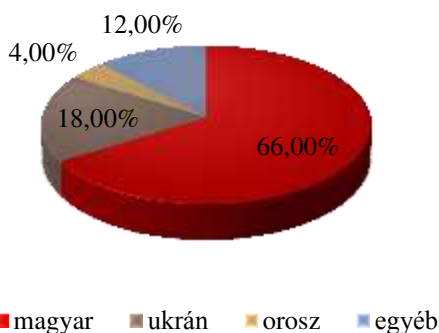

4.6. ábra: Nemzetiségi összetétel megítélése Beregrákoson (a beregrákosi ukrán adatközlők válasza alapján) N=10

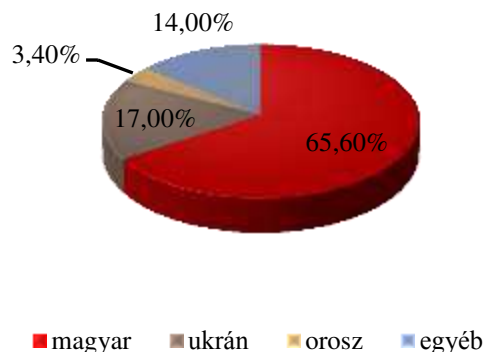

A 4.7. ábrán a barkaszi magyar lakosok véleményét láthatjuk, vagyis szerintük a lakhelyük 66%-a magyar, 18%-a ukrán, 4%-a orosz, 12%-a egyéb nyelvű.

4.7. ábra: Nemzetiségi összetétel megítélése Barkaszón (a barkaszi magyar adatközlők válasza alapján) N=10

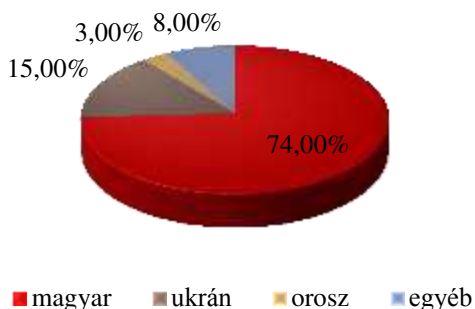

4.8. ábra: Nemzetiségi összetétel megítélése Barkaszón (a barkaszi ukrán adatközlők válasza alapján) N=10

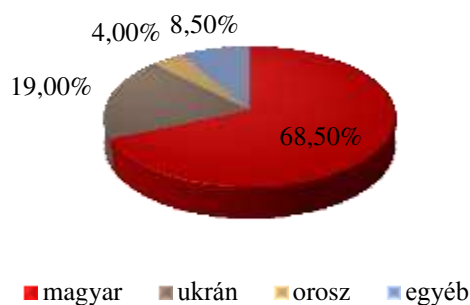

A 4.8. ábra a Barkaszón kért ukrán lakosok véleményét mutatja. Átlagosan a 10 adatközlő szerint a település 65,6%-a magyar, 17%-a ukrán, 3,4%-a orosz, 14%-a pedig egyéb nemzetiségű.

4.9. ábra: Nemzetiségi összetétel megítélése Izsnyétén (az izsnyéti magyar adatközlők válasza alapján) N=10

4.10. ábra: Nemzetiségi összetétel megítélése Izsnyétén (az izsnyéti ukrán adatközlők válasza alapján) N=10

A 4.9. ábra az izsnyéti lakosok véleményét mutatja, szerintük Izsnyéte 74%-a magyar, 15%-a ukrán, 3%-a orosz és 8%-a egyéb nyelvű.

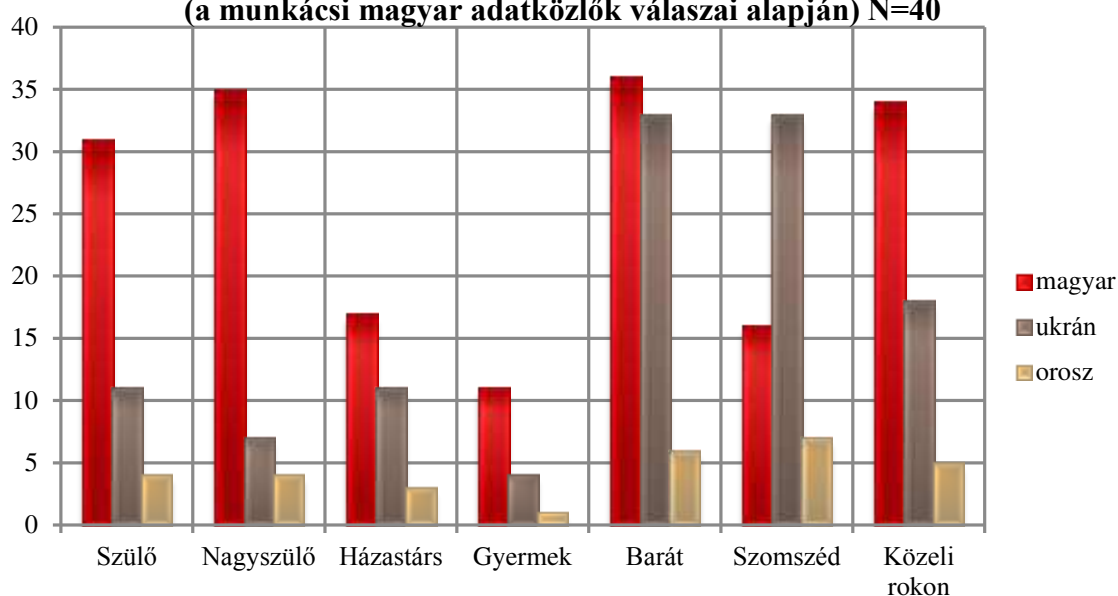
Az ukrán lakosok véleményét a 4.10. ábra mutatja, miszerint az ottani lakosok 68,5%-a magyar, 19%-a ukrán, 4%-a orosz, 8,5%-a egyéb nemzetiségű.

Összehasonlítva itt is látható a vélemények hasonlósága és közelsége, de van egy kis eltérés is, vagyis a magyar lakosok szerint több a magyar nyelvű a településükön, mint az ukrán nyelvűek szerint (5-6%-kal).

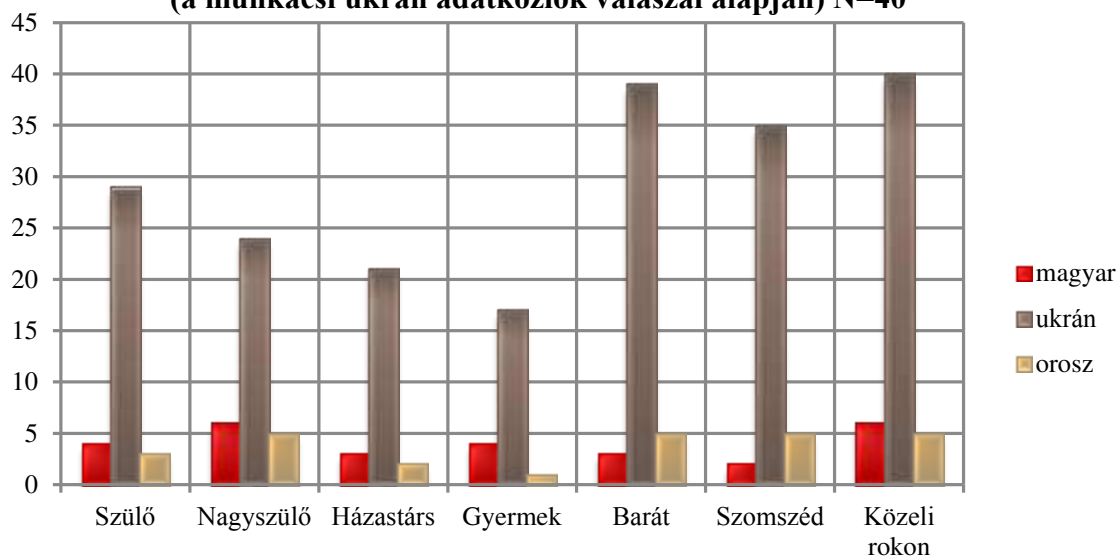
A következő ábrák azt mutatják, hogy az adatközlők általában milyen nyelveken kommunikálnak a felsorolt személyekkel.

Az 5.1. ábrán az tűnik fel, hogy a magyar nyelvű munkácsi adatközlők mindegyik nyelvet alkalmazzák kommunikációjuk során a felsorolt személyekkel, csupán különböző mértékben. A leginkább használt nyelv, az a magyar. Csernicskó István is erről ír 2003-as kutatásában: a családi kommunikáció során a Kárpátaljai magyar anyanyelvűek csakis kizárólag a magyar nyelvet alkalmazzák. A magyar nyelv mellett előfordul az orosz és az ukrán nyelv használata a barátokkal és a szomszédokkal való találkozás során (Csernicskó 2003: 68). A szomszédokkal való kommunikáció során legtöbbször az ukrán nyelvet alkalmazzák.

5.1. ábra: Nyelvek használata különböző személyekkel (a munkácsi magyar adatközlők válaszai alapján) N=40

5.2. ábra: Nyelvek használata különböző személyekkel (a munkácsi ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40

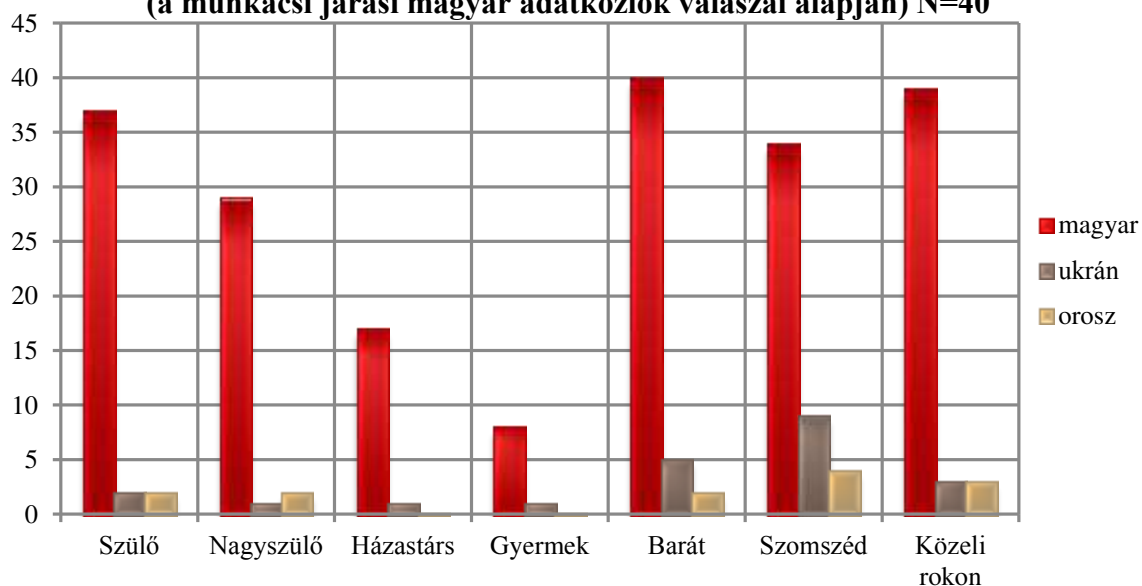

Az 5.2. ábra az ukrán nyelvűek válaszait mutatja (Munkácson). A kérdezettek a felsorolt személyekkel túlnyomó részben inkább az ukrán nyelvet használják. Néha magyarul és oroszul is kommunikálnak velük, de jóval kisebb mértékben.

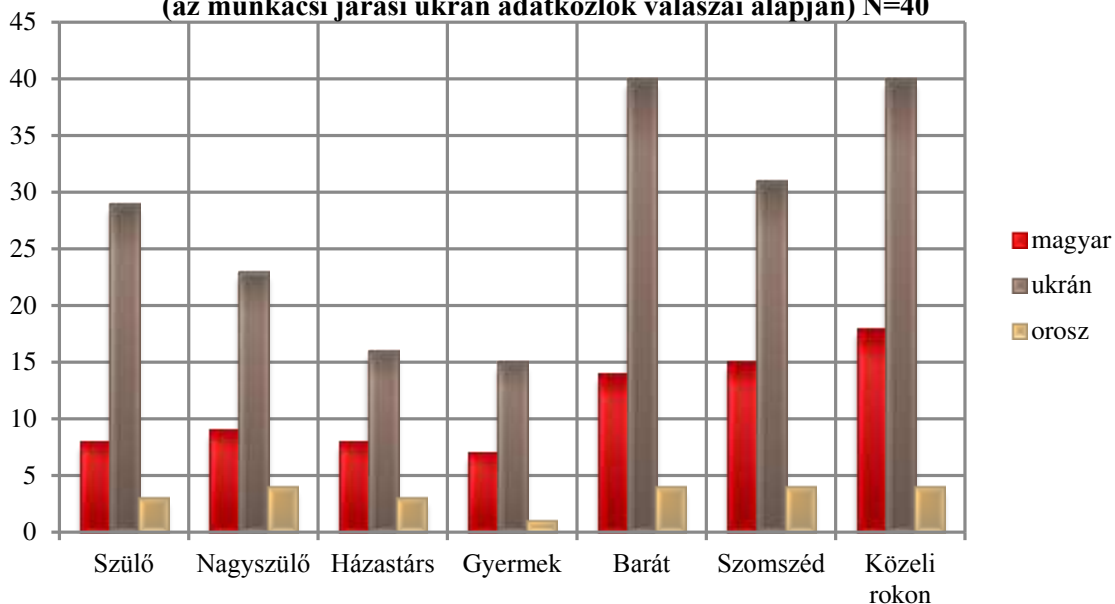
Az 5.3. és az 5.4. ábra azt mutatja, hogy a járásban milyen nyelven kommunikálnak az adatközlők a szülőkkel, a nagyszülőkkel, a házastársukkal, a gyermekükkel, a barátaikkal, a szomszédjaikkal és a közeli rokonaikkal.

Az 5.3. ábrán láthatjuk, hogy túlnyomó részt az adatközlők a magyar nyelvet használják minden esetben. Az ukránt és az oroszul is szokták használni az alábbi személyekkel, de nagyon kevés százalékban.

**5.3. ábra: Nyelvek használata különböző személyekkel
(a munkácsi járási magyar adatközlők válaszai alapján) N=40**

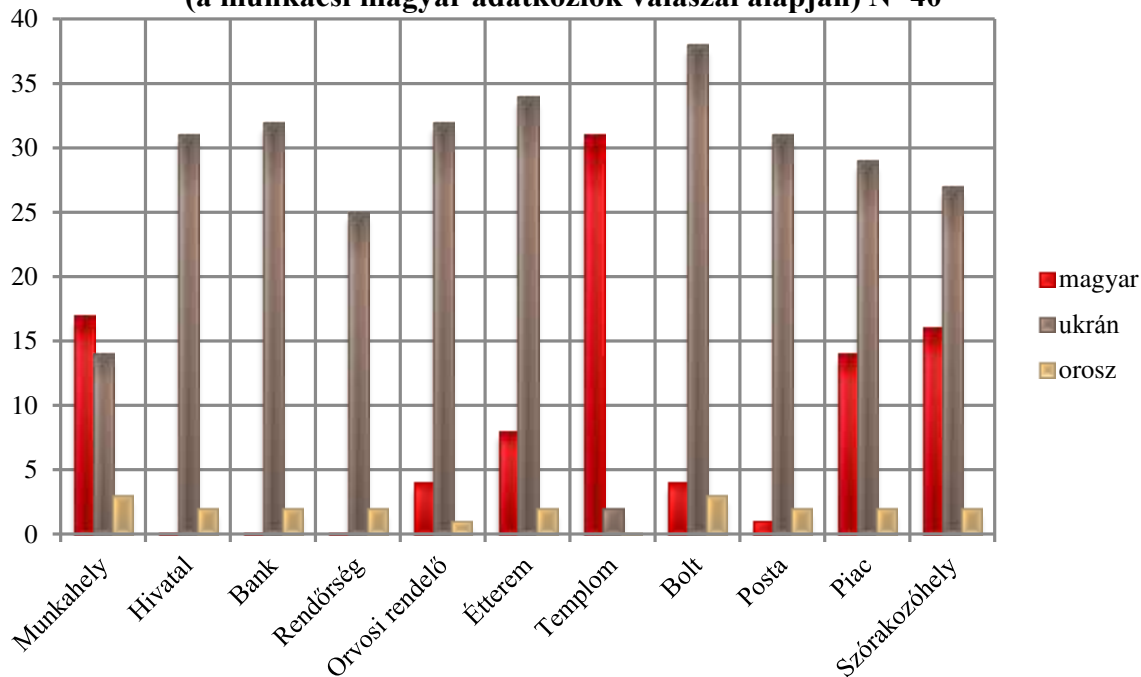

**5.4. ábra: Nyelvek használata különböző személyekkel
(az munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40**

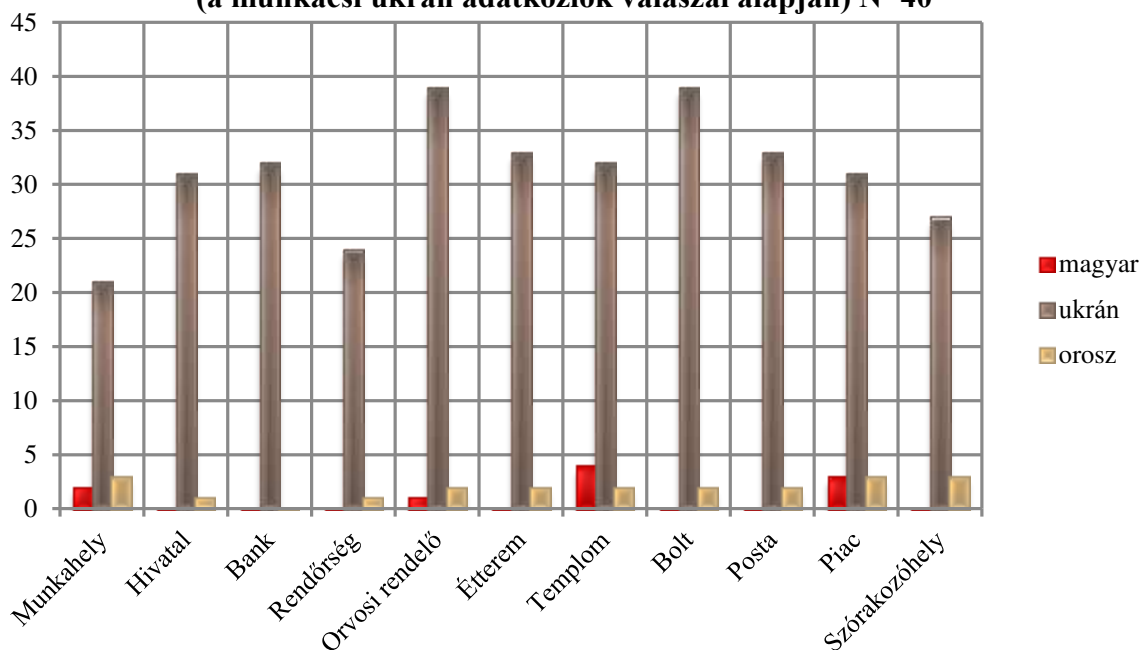

A 6.1. ábra azt jelzi, hogy a munkácsi lakosok milyen nyelveken kommunikálnak a felsorolt, megadott helyeken, mint például a hivatalban, a bankban, az étteremben, a postán, a piacon stb.

**6.1. ábra: Nyelvek használata különböző szintereken
(a munkácsi magyar adatközlők válaszai alapján) N=40**

**6.2. ábra: Nyelvek használata különböző szintereken
(a munkácsi ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40**

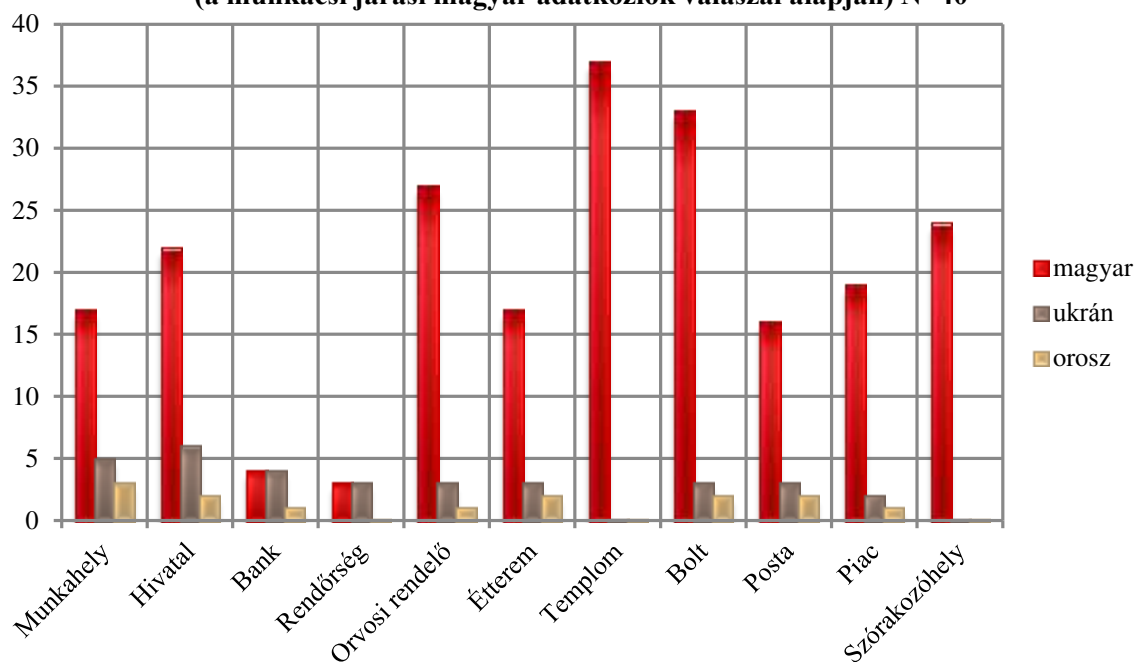
A munkácsi magyar nyelvű adatközlőknél (6.1. ábra) egyértelműen látszik, hogy csupán a templom és a munkahely az a hely, ahol a többség magyar nyelven kommunikál, ez a

2019-es szakdolgozatomban is jellemző momentum volt (vö. Zányik 2019: 25). A hivatalos helyeken pedig Munkácson, például a bankban a magyar anyanyelvűek az államnyelvet alkalmazzák. Ezalapján kijelenthetjük, hogy a hivatalos színtereken a leggyakrabban használt nyelv az ukrán, a családban pedig szinte mindig magyarul beszélnek a magyar anyanyelvű munkácsiak.

A 6.2. ábrán az ukrán nyelvűek válaszait láthatjuk. Náluk ismételten az ukrán nyelv a legmagasabb minden helyen. A feltüntetett helyek mindegyikén ukrán nyelven kommunikálnak. Ritkán használni szokták a magyart és az orosz is.

A négy járási településen már megoszlik ez a kérdés, miszerint milyen nyelveket használnak a saját településükön a felsorolt helyeken a magyar nyelvűek (6.3. ábra) és milyen nyelveket használnak a járási központban, azaz Munkácson a magyar anyanyelvűek (6.4. ábra).

6.3. ábra: Nyelvek használata különböző szintereken, saját településen (a munkácsi járási magyar adatközlők válaszai alapján) N=40

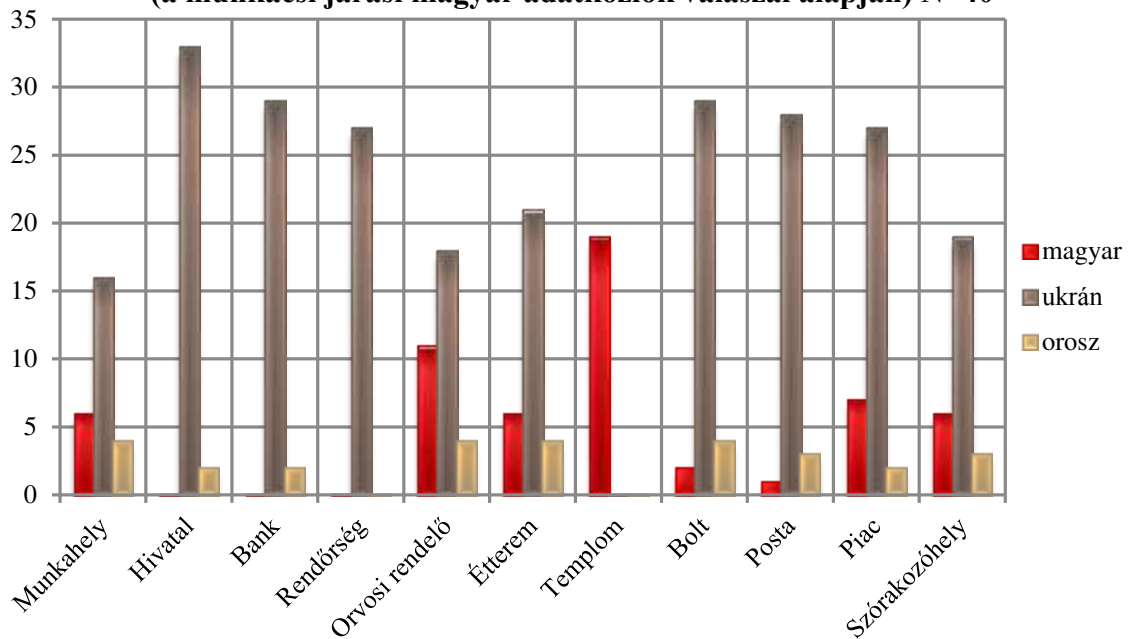

A 6.3. ábráról leolvashatjuk, hogy a munkácsi járásban élő magyar lakosok a saját településükön legtöbbször a magyar nyelvet használják a felsorolt helyeken, voltak olyan rubrikák, amelyeket üresen hagytak, valószínűleg azért, mert a felsorolt helyek valamelyikére vagy nem járnak a saját településükön vagy egyszerűen nincs jelen a településükön, például rendőrség, bank stb., csakis a járási központban. Természetesen az ukrán és az orosz nyelvet is szokták alkalmazni, de nagyon kevesen.

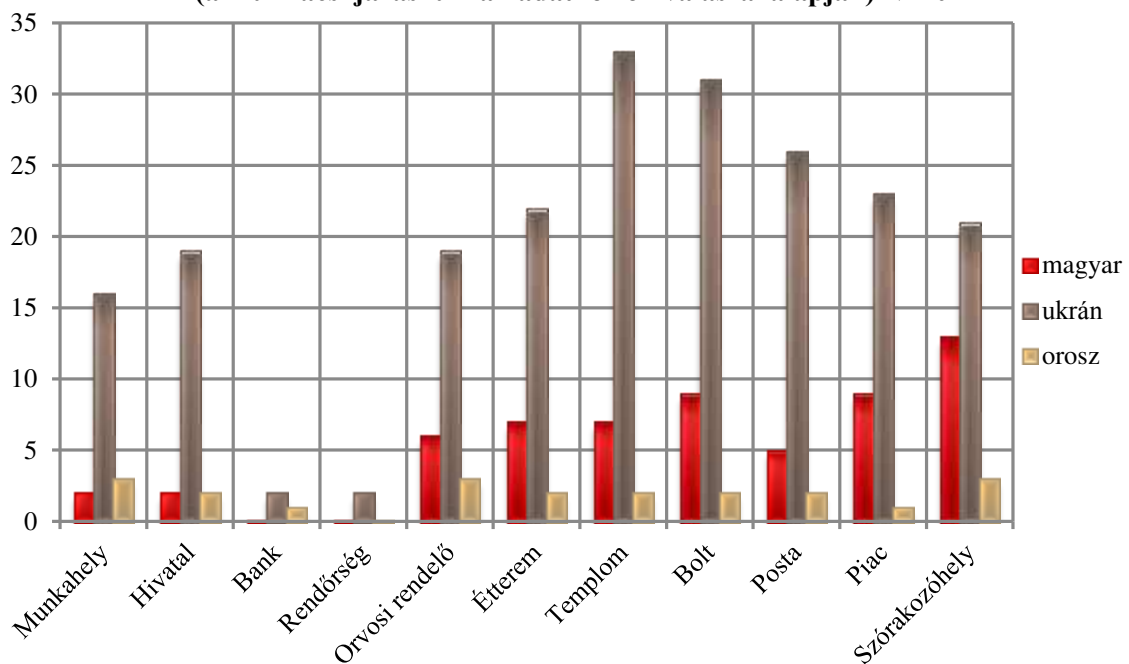
A 6.4. ábrán azt láthatjuk, hogy a derцени, beregrákosi, barkaszi, izsnyéti magyar lakosok a járási központban, azaz Munkácson a legtöbbször kénytelenek használni az

államnyelvet (kivétel a templom), annak ellenére, hogy a saját településükön alkalmazhatják a felsorolt helyeken a magyar nyelvet is, valószínűleg azért, mert a saját településükön a boltban, a postán, az orvosi rendelőben stb. dolgozó személyek is helyi lakosok és a többségük magyar nyelven kommunikál leginkább, míg Munkácson ez a lehetőség csak nagyon ritkán adott.

6.4. ábra: Nyelvek használata különböző szintereken, Munkácson (a munkácsi járási magyar adatközlők válaszai alapján) N=40

6.5. ábra: Nyelvek használata különböző szintereken, saját településen (a munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40

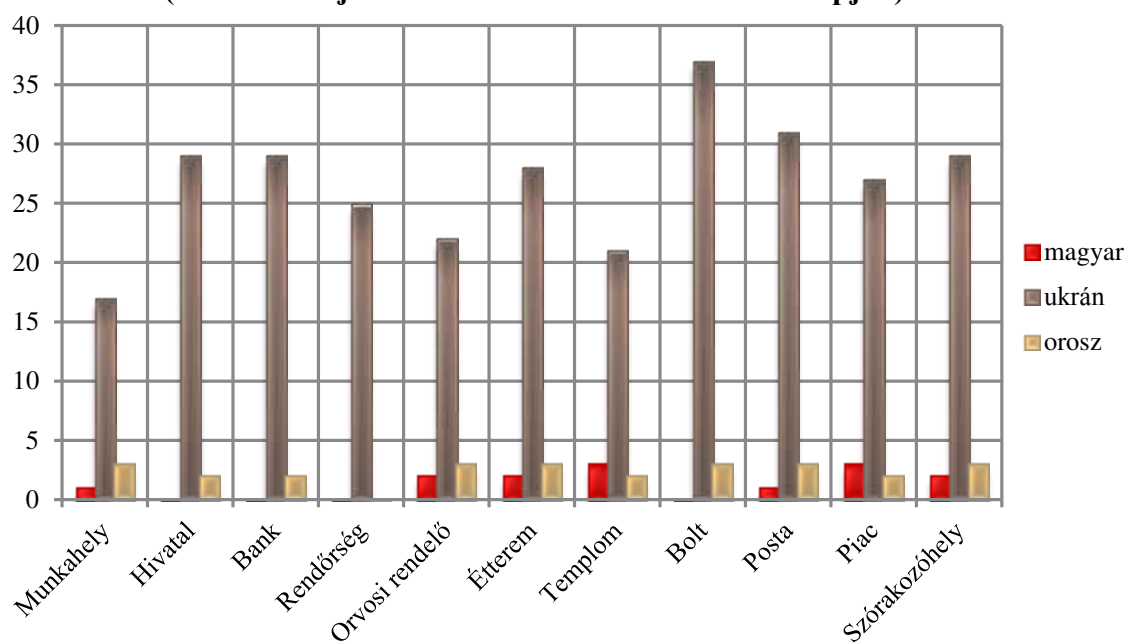

A 6.5. ábrán a járásban élő ukrán anyanyelvű lakosok válaszai vannak feltüntetve, vagyis, ahogy azt már tapasztalhattuk a korábbi ábránál (Lásd: 5.2. és 5.4. ábra), az ukrán nyelvű barkasziak, derceniek és izsnyétiak körében gyakori, hogy többször használják a magyar nyelvet, mint például a munkácsi ukránok. A rokonaik körében is több a magyar anyanyelvű, mint az ukrán munkácsiaknál. Ebből kifolyólag jól látszik az ábrán is, hogy a saját településükön gyakrabban használják az adott helyeken az ukrán nyelvet – ez leginkább a beregrákosi lakosoknál volt jellemző, valószínűleg azért, mert ezen a településen több az ukrán anyanyelvű lakos, mint Barkaszón vagy Dercenben – viszont a magyar nyelvet is alkalmazzák, csupán kisebb mértékben.

A 6.6. ábra a járásban kérdezettek válaszait mutatja, pontosabban, hogy az ukrán anyanyelvűek milyen nyelveket használnak az adott területeken a járási központban, Munkácson. Egyértelműen látszik a válaszok alapján, hogy Munkácson az ukrán nyelvet használják túlnyomó többségben.

6.6. ábra: Nyelvek használata különböző szintereken, Munkácson (a munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40

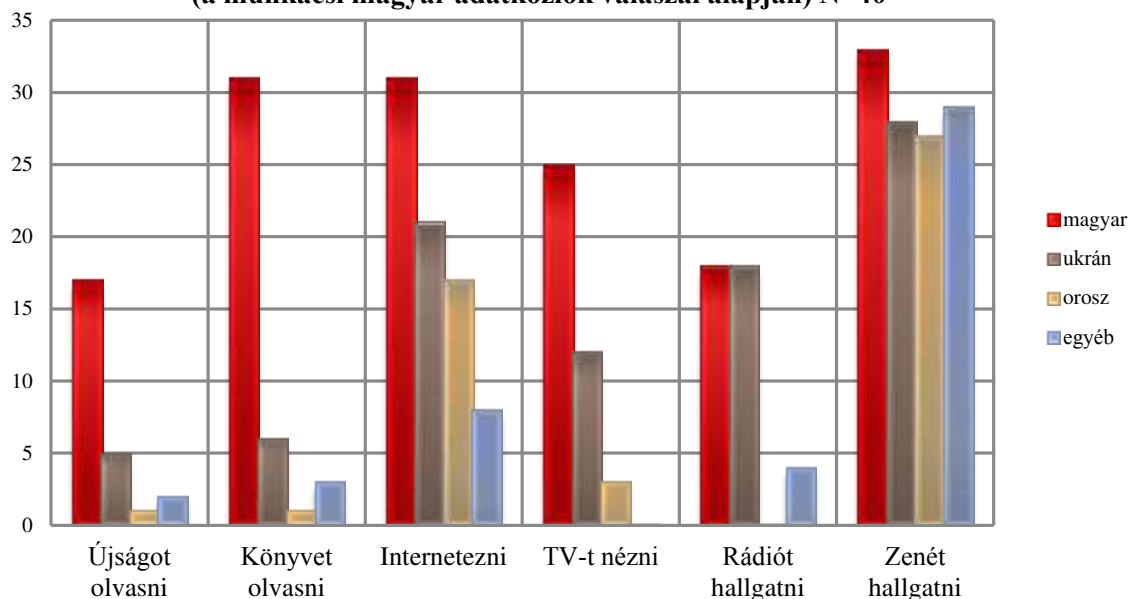

A 7. számú ábrák azt mutatják, hogy az adatközlők milyen nyelveket szoktak használni különböző szabadidős tevékenységek alatt, vagy milyen nyelveken hallgatják például a tv-t, rádiót stb.

A 7.1. ábrán a munkácsi magyar lakosok eredményein jól szembetűnik, hogy legtöbbször a magyar nyelvet használják a felsorolt esetekben, a második leggyakoribb nyelv az ukrán (kivétel a zenehallgatás, ahol a második leggyakrabban alkalmazott, hallgatott nyelv az egyéb, ez leginkább a fiatalabb korosztálynál volt jellemző), a harmadik

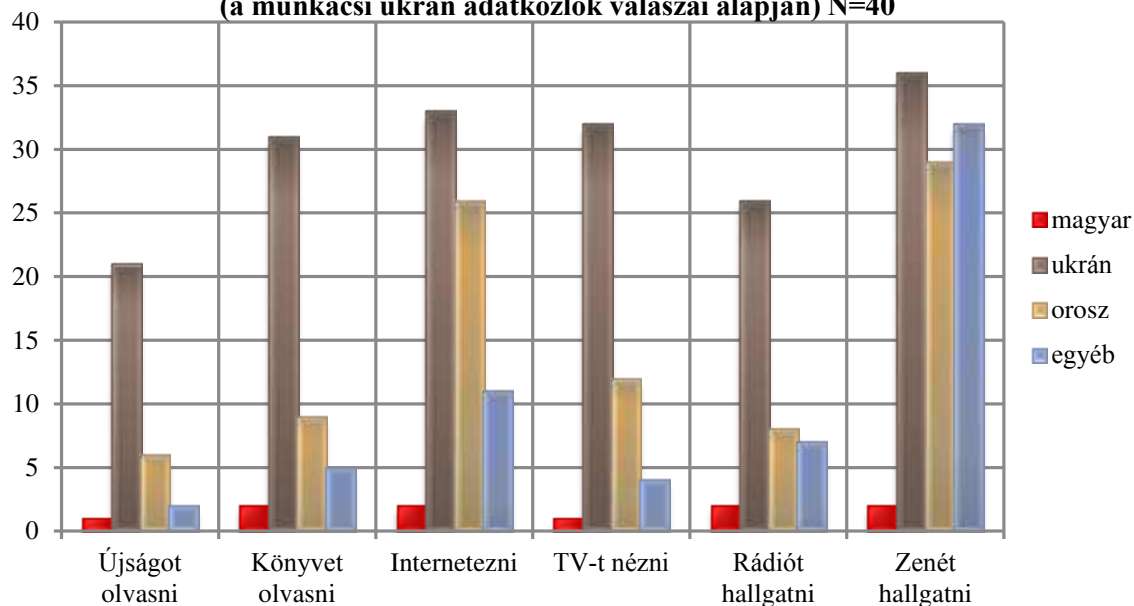
az orosz és néha más nyelveket is alkalmaznak. Újságolvasásnál pedig leginkább az idősebb korosztály jelölt nyelveket.

7.1. ábra: Szabaidős tevékenységek alatt használt nyelvek (a munkácsi magyar adatközlők válaszai alapján) N=40

A 7.2. ábra a munkácsi ukrán adatközlők válaszait tünteti fel. Az ábrán leginkább az ukrán nyelv használata emelkedik ki a különböző szabadidős tevékenységek alatt, de előfordul, hogy alkalmazzák a magyar-, orosz- és egyéb (például az angol zenehallgatásnál) nyelveket is.

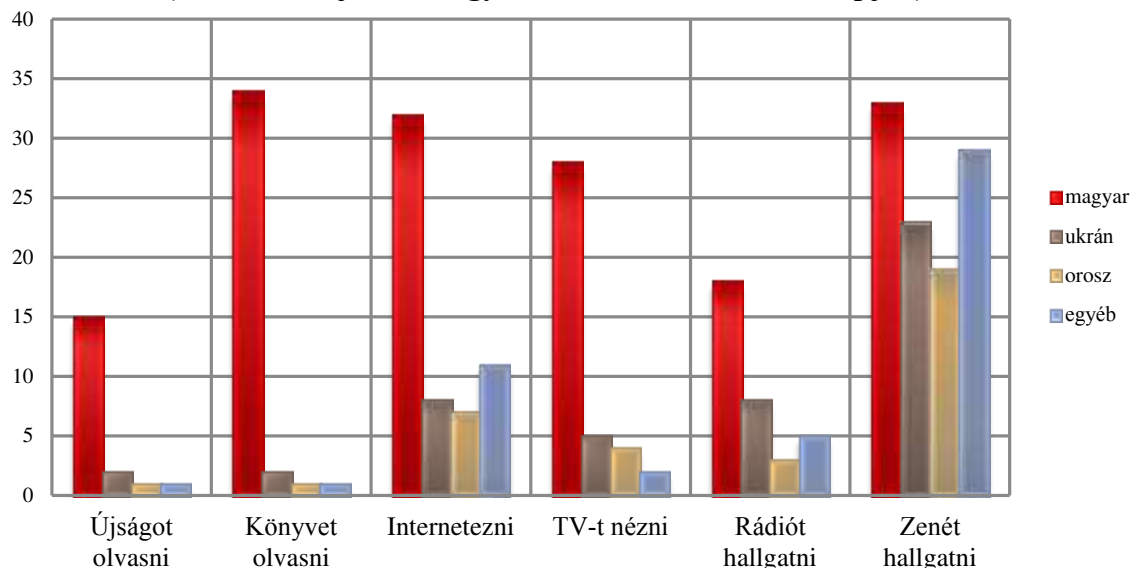
7.2. ábra: Szabaidős tevékenységek alatt használt nyelvek (a munkácsi ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40

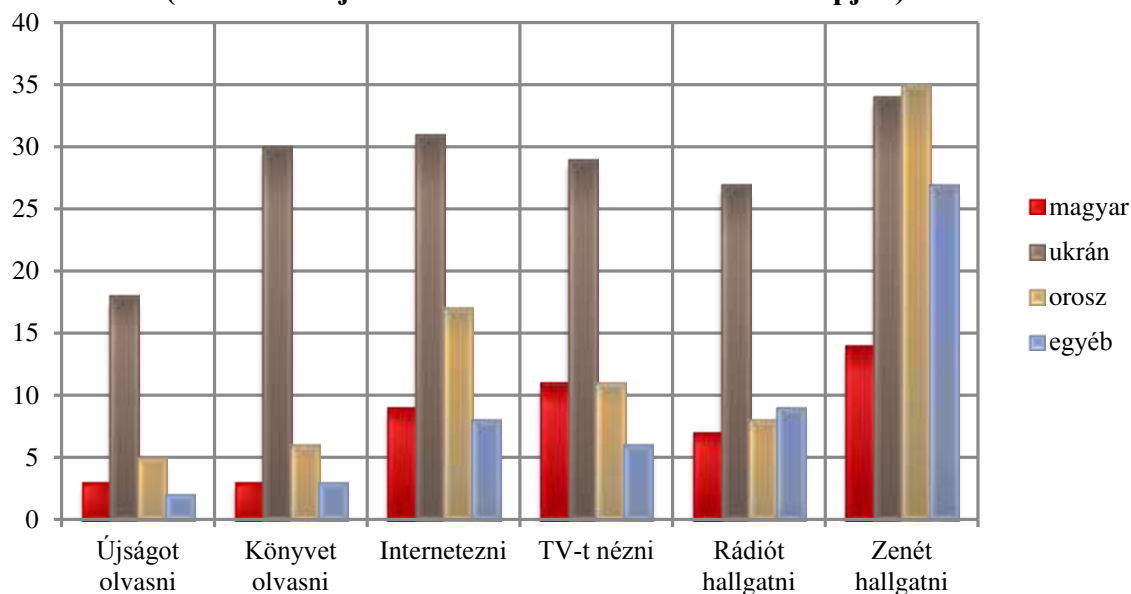
A 7.3. ábrán fel van tüntetve a járásban élő magyar lakosok szabadidős tevékenysége alatt használt nyelveinek összesített eredménye. A legtöbb esetben egyértelműen a magyar

nyelvet szokták használni. Előfordul alacsony mértékben az ukrán, az orosz és az egyéb nyelvek alkalmazása is. Észrevehetjük azt is, hogy az ukrán nyelvet a magyar nyelvű lakosok a felsorolt falvakban a szabadidős tevékenységeik alatt alacsonyabb mértékben szokták használni, mint például a munkácsi magyar lakosok (7.1. ábra).

7.3. ábra: Szabaidős tevékenységek alatt használt nyelvek (a munkácsi járási magyar adatközlők válaszai alapján) N=40

7.4. ábra: Szabaidős tevékenységek alatt használt nyelvek (a munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40

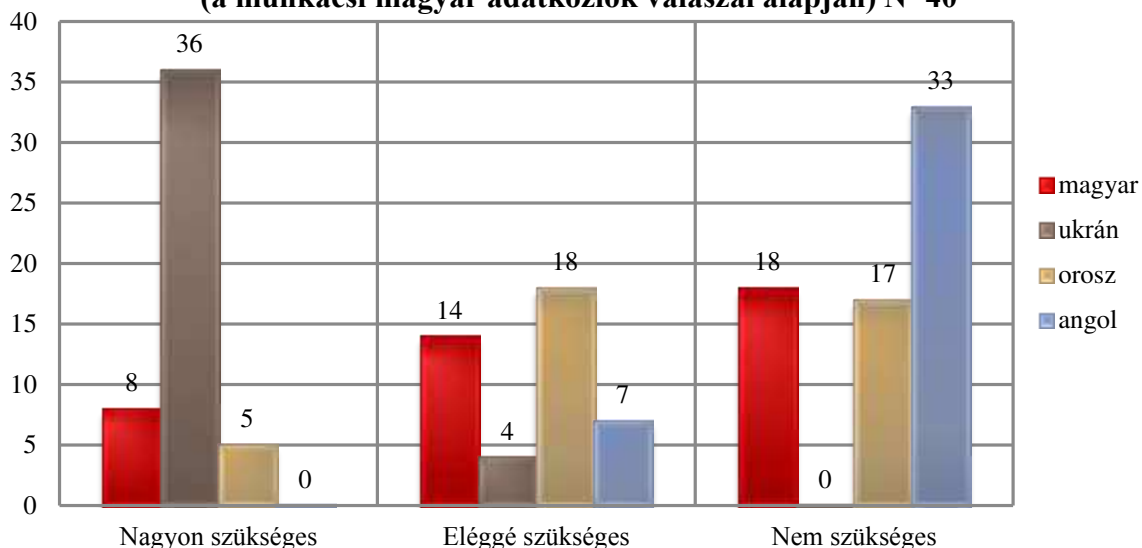

A 7.4. ábra a munkácsi járásban kérdezett ukrán anyanyelvű lakosok válaszait mutatja. A legtöbb tevékenységnél egyértelműen legtöbbször az ukrán nyelvet alkalmazzák, de például a barkaszi és a derceni ukrán lakosoknál gyakrabban fordul elő a magyar nyelv használata, mint a munkácsi ukrán lakosoknál (7.2. ábra).

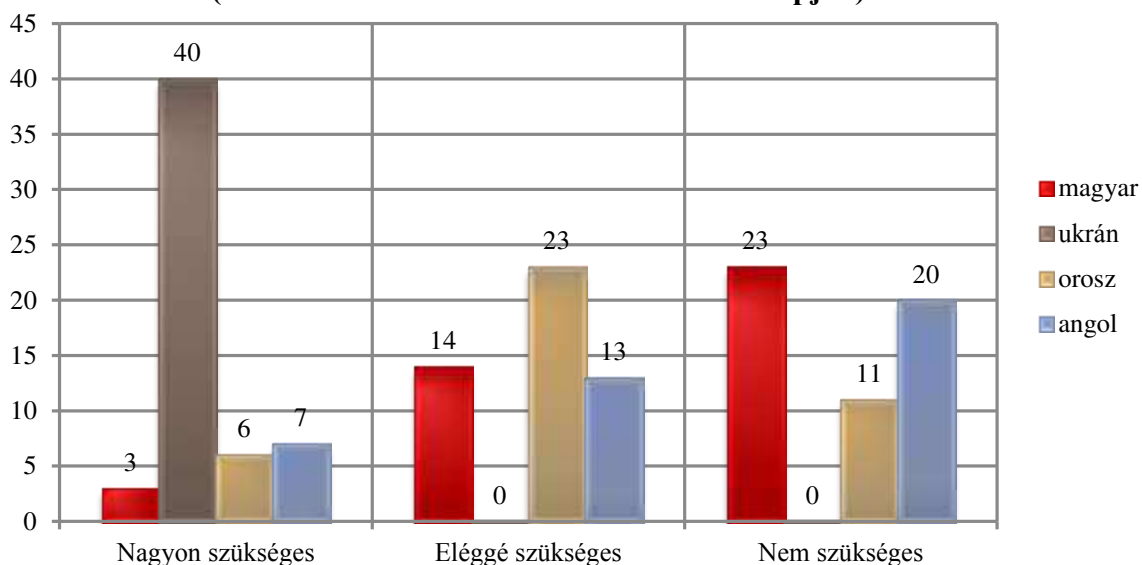
A 8. számú ábrák azt mutatják, hogy az adatközlők szerint mennyire szükségesek a felsorolt nyelvek használata Munkácson, illetve a járásban kutatott területeken kiegészítésképp az a kérdés is fel volt téve, hogy szerintük mennyire szükségesek az adott nyelvek a saját településükön.

A 8.1. ábra azt írja le, hogy mennyire szükséges a magyar, az ukrán, az orosz és az angol nyelv tudása Munkácson a munkácsi magyarok szerint. A többség szerint a magyar nyelv tudása Munkácson „elégé szükséges”, illetve „nem szükséges”, az ukrán nyelv tudása a túlnyomó többség szerint „nagyon szükséges”, az orosz inkább „elégé szükséges” és „nem szükséges”, az angol nyelv pedig inkább „nem szükséges”.

8.1. ábra: Nyelvek tudásának szükségessége Munkácson (a munkácsi magyar adatközlők válaszai alapján) N=40

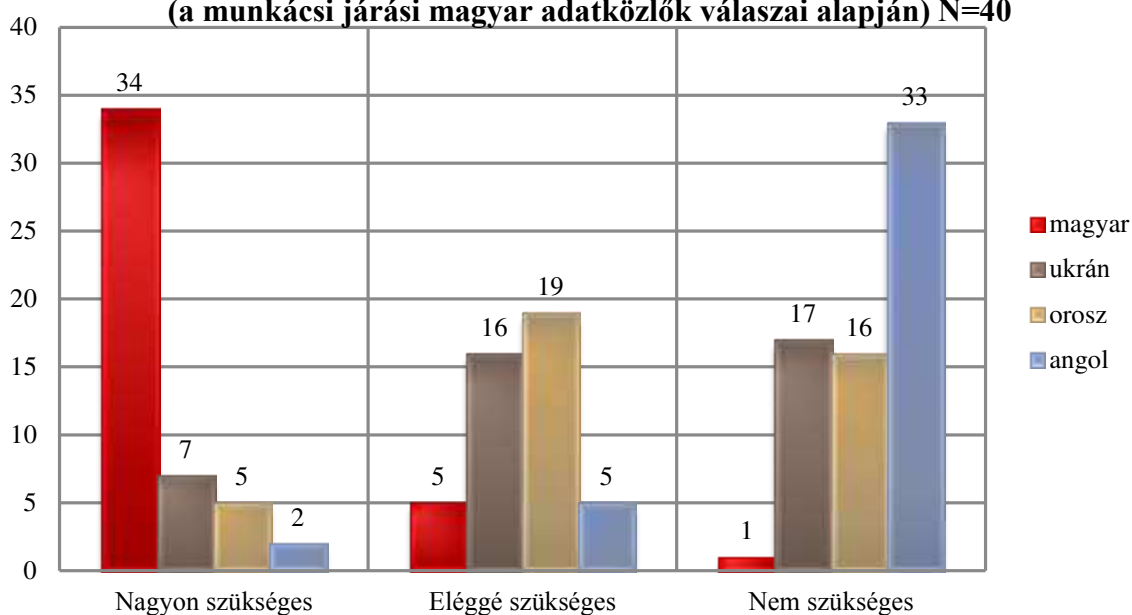
8.2. ábra: Nyelvek tudásának szükségessége Munkácson (a munkácsi ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40

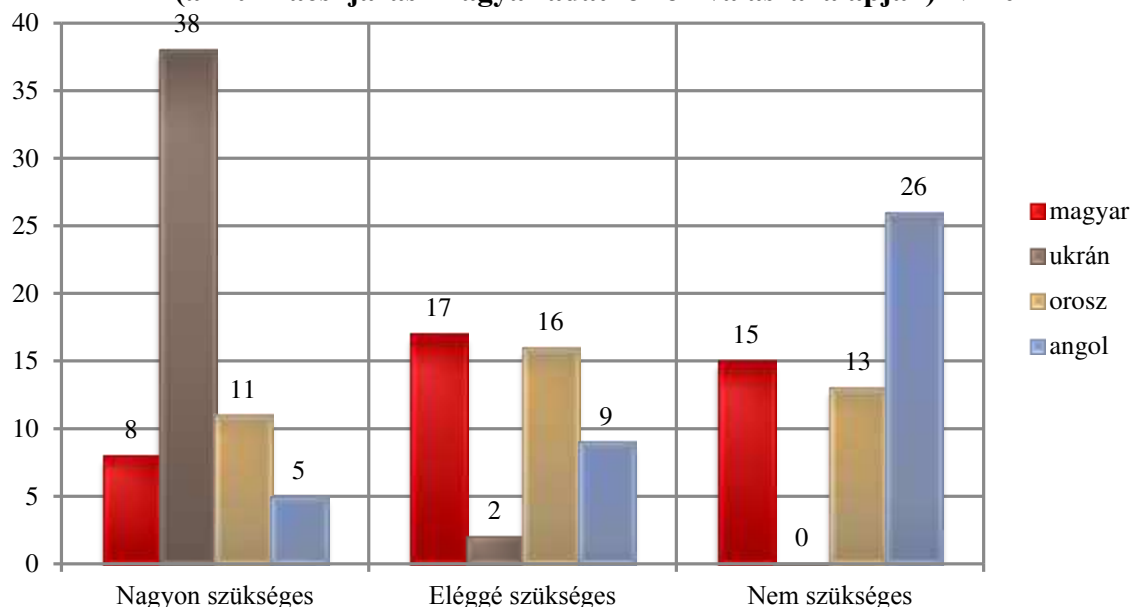
A 8.2. ábrán is egyértelműen látszik, hogy a munkácsi ukrán anyanyelvűek szerint az ukrán nyelv tudása „nagyon szükséges”, a magyar nyelv inkább „nem szükséges”, az orosz nyelv tudása „elégé szükséges”, az angol nyelv tudása pedig inkább „nem szükséges”.

A 8.3. ábra azt mutatja, hogy a munkácsi járásban élő magyar nyelvű adatközlők szerint mennyire szükséges a felsorolt nyelvek ismerete a saját településükön. Szerintük a saját falujukban a magyar nyelv tudása (a túlnyomó többség szerint) „nagyon szükséges”. Az ukrán nyelv tudása szerintük szükséges is meg nem is, az orosz nyelv szintén, az angol nyelv tudása pedig inkább „nem szükséges” (8.3. ábra).

8.3. ábra: Nyelvek tudásának szükségessége a saját településükön (a munkácsi járási magyar adatközlők válaszai alapján) N=40

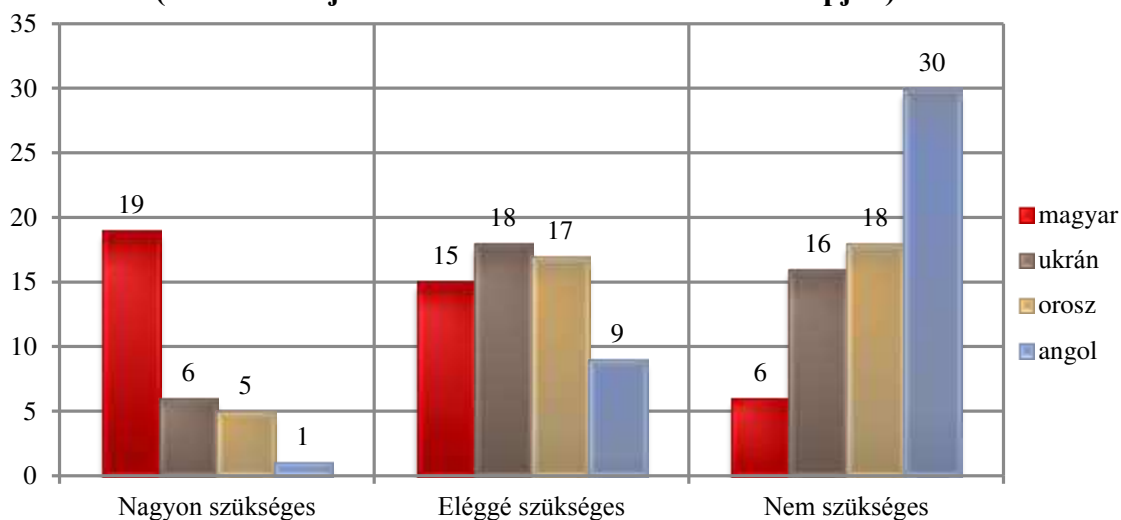

8.4. ábra: Nyelvek tudásának szükségessége Munkácson (a munkácsi járási magyar adatközlők válaszai alapján) N=40

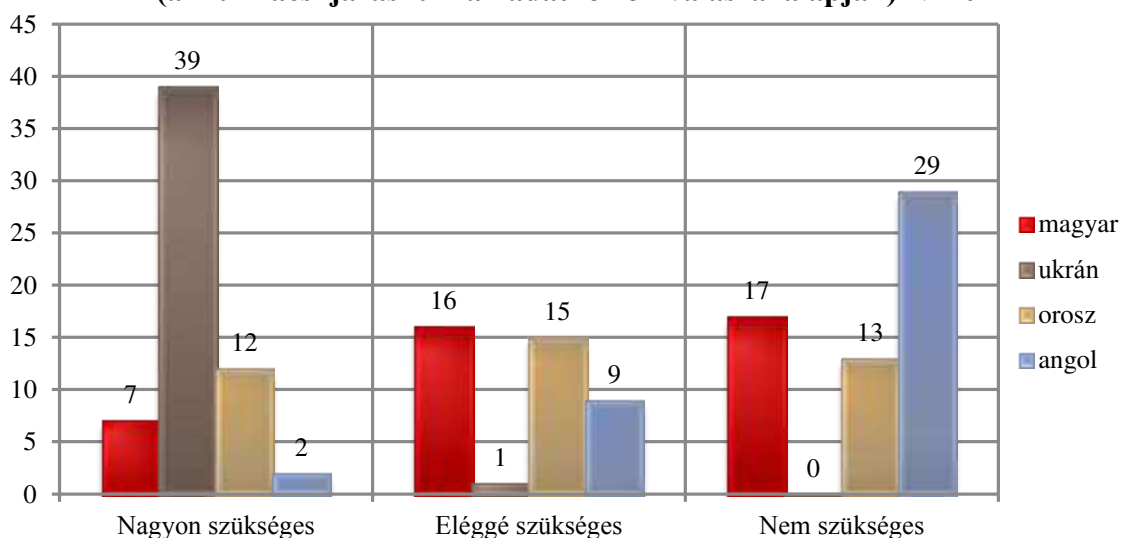
A 8.4. ábra alapján az derül ki, hogy a magyar anyanyelvűek szerint, pontosabban a munkácsi járásban élők véleménye alapján Munkácson az ukrán nyelv tudása az, ami „nagyon szükséges”, a magyar nyelv „elégé szükséges”, illetve „nem szükséges”.

8.5. ábra: Nyelvek tudásának szükségessége a saját településükön (a munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40

Az ukrán adatközlők szerint (a felsorolt négy faluból) a magyar nyelv tudása 19 fő szerint „nagyon szükséges”, 15 fő szerint „elégé szükséges”, 6 fő szerint pedig „nem szükséges”, akik azt választották, hogy „nem szükséges”, ők mindannyian Beregrákoson élnek, a derceni és a barkaszi ukrán lakosok pedig túlnyomó többségben azt választották, hogy „nagyon szükséges” a településükön a magyar nyelv tudása. Az ukrán nyelv tudása településükön pedig szerintük inkább „elégé szükséges”.

8.6. ábra: Nyelvek tudásának szükségessége Munkácson (a munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40

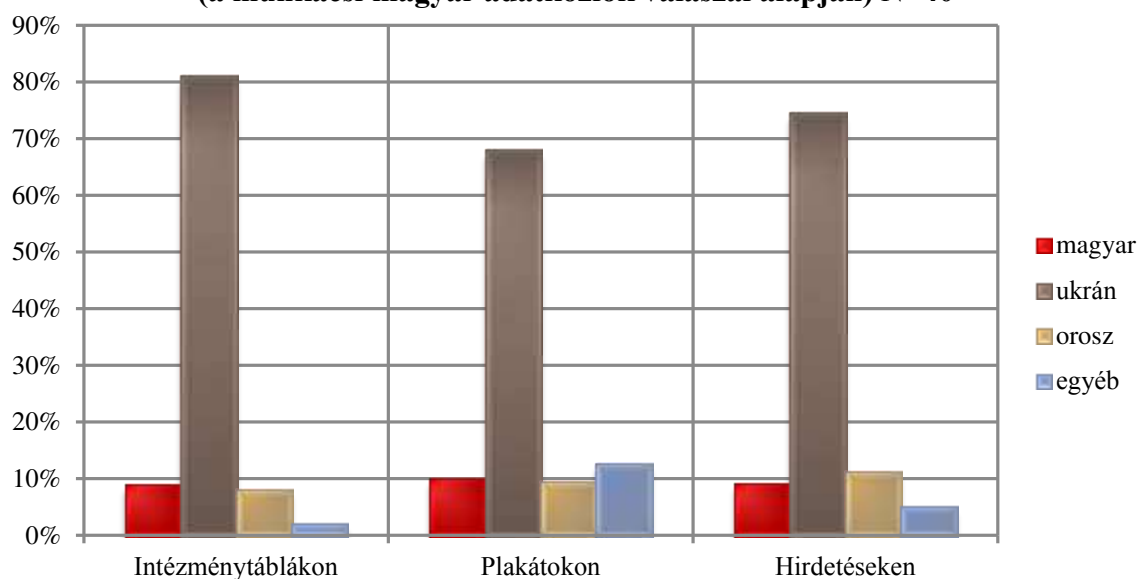
A 8.6. ábra azt jelzi, hogy a járásban élő ukrán anyanyelvűek szerint mennyire szükséges a nyelvek tudása a járási központban. Azt választották, hogy véleményük szerint az ukrán

nyelv tudása Munkácson „nagyon szükséges” (39 fő), a magyar nyelv tudása szükséges is, meg nem is, az orosz nyelv tudásánál majdnem egyforma arányban oszlanak meg a vélemények, az angol nyelv tudása pedig inkább „nem szükséges”.

Összességében elmondható, hogy az adatközlők túlnyomó többsége egyetért abban, hogy Munkácson az ukrán nyelv tudása „nagyon szükséges”, a magyar nyelv tudása szükséges is meg nem is, a saját településükön pedig a magyar nyelv tudása szükségesebb, mint az ukrán (ez leginkább Barkaszóra és Dercenre volt jellemző, mivel ezen a két településen nagy arányban élnek magyar anyanyelvűek), de természetesen az ukrán nyelv tudása is „eléggé szükséges” összesített véleményük szerint. Valószínűleg azért születtek ilyen eredmények, mivel Munkács lakosságának túlnyomó többsége ukrán nyelvű, továbbá a hivatalos helyeken, a boltokban, a postán stb. csakis az államnyelven kommunikálnak az adatközlők, a magyar falvakban pedig a lakosságra tekintve az adatközlők szükségesebbnek tartják a magyar nyelv ismeretét.

Ezután az szerettem volna megtudni, hogy az adatközlők véleménye szerint milyen nyelvek dominálnak a Munkácson elhelyezett intézménytáblákon, plakátokon, hirdetésekben. A következő nyelvek voltak megadva: magyar, ukrán, orosz és egyéb. Egy sorba az összeg maximum 100% lehetett. A munkácsi járásban élőknel pedig arra voltam kíváncsi, hogy szerintük az elhelyezett táblákon milyen nyelvek dominálnak külön a településükön és külön a járási központban.

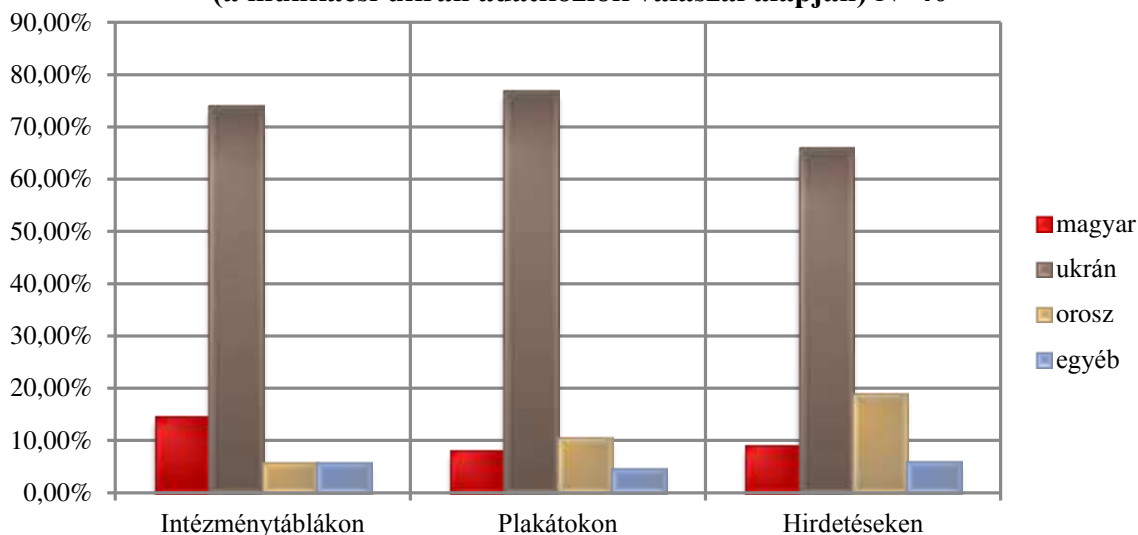
9.1. ábra: Nyelvek dominanciájának a megítélése Munkácson (a munkácsi magyar adatközlők válaszai alapján) N=40

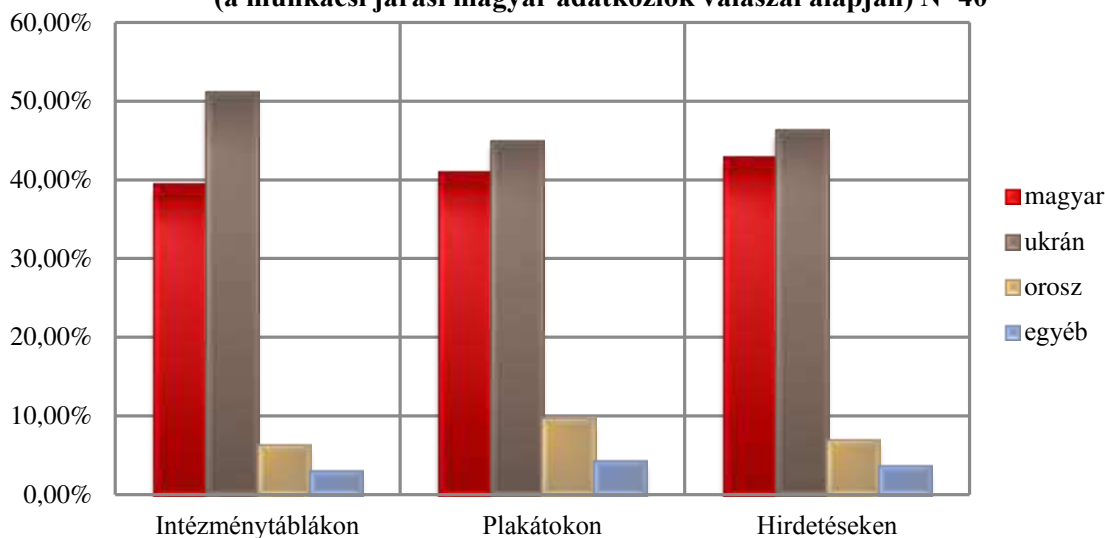
Az összevont, átlag eredmények alapján a munkácsi magyar anyanyelvűek (9.1. ábra) és a munkácsi ukrán nyelvűek (9.2. ábra) szerint az ukrán nyelv dominál a Munkácson

elhelyezett táblákon, plakátokon, hirdetésekben. Természetesen a többi nyelv is előfordul, csupán kisebb mértékben. Ez az eredmény figyelhető meg a járásban élők körében is, vagyis szerintük is Munkácson a felsorolt táblákon az ukrán nyelv dominál magas százalékban (9.4. ábra és 9.6. ábra).

9.2. ábra: Nyelvek dominanciájának a megítélése Munkácson (a munkácsi ukrán adatközlők válasza alapján) N=40

9.3. ábra: Nyelvek dominanciájának a megítélése a saját településükön (a munkácsi járási magyar adatközlők válasza alapján) N=40

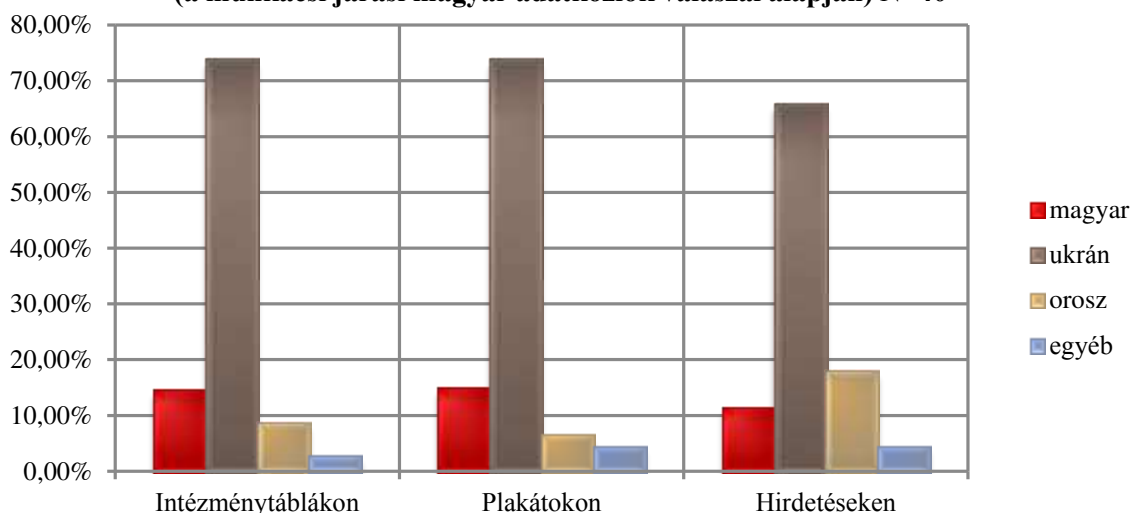
A 9.3. ábra azt ábrázolja, hogy a munkácsi járási magyar anyanyelvű lakosok véleménye szerint településükön leginkább magyar és ukrán nyelven vannak elhelyezve a felsorolt táblák, nagyjából egy arányban. Vagyis láthatjuk, hogy ezekben a magyar falukban megemelkedik a magyar nyelvű táblák aránya (leginkább Dercenre és Barkaszóra volt ez a vélemény jellemző).

A 9.4. ábra a munkácsi járási magyarok véleményét mutatja a járási központban és a 9.6. ábra azt mutatja, hogy a munkácsi járási ukránok szerint milyen nyelvű táblák

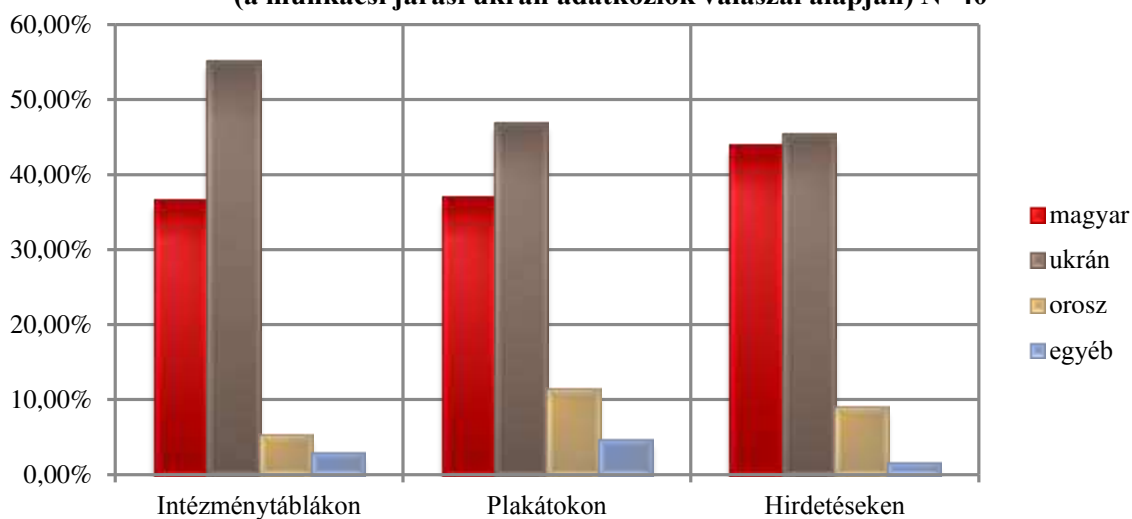

dominálnak szintén Munkácson. Mint azt már említettem, az ő véleményük is hasonló a munkácsi lakosok véleményével, vagyis szerintük is nagyban dominál az ukrán nyelvű táblák száma a járási központban.

9.4. ábra: Nyelvek dominanciájának a megítélése Munkácson (a munkácsi járási magyar adatközlők válasza alapján) N=40

9.5. ábra: Nyelvek dominanciájának a megítélése a saját településükön (a munkácsi járási ukrán adatközlők válasza alapján) N=40

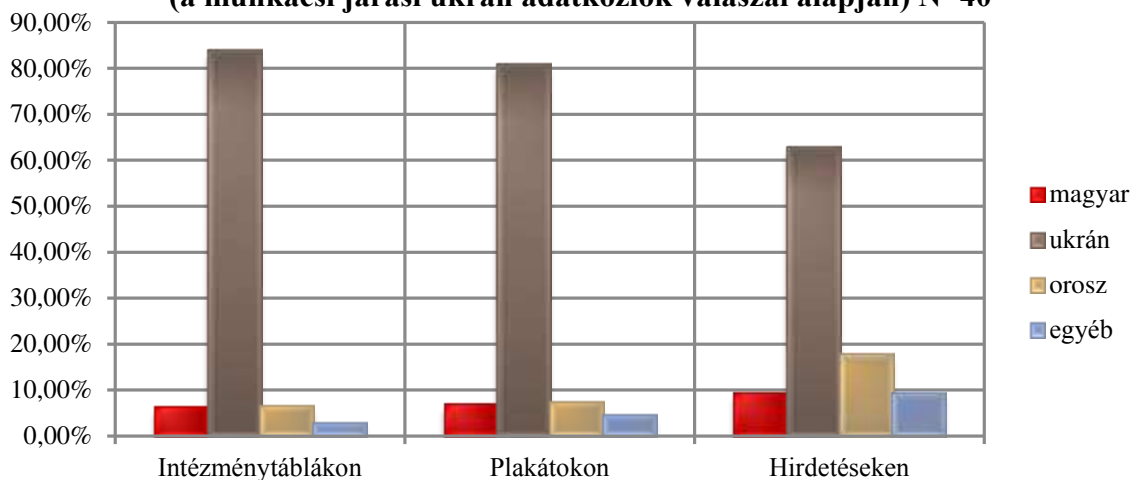

A 9.5. ábrán pedig az ukrán nyelvű munkácsi járási lakosok véleménye látható, pontosabban, hogy szerintük melyik nyelv dominál a kihelyezett táblákon, plakátokon a saját településükön. Az ukrán nyelv és a magyar nyelv nagyon közel áll egymáshoz, vagyis szerintük ukrán nyelven nagyjából 45-55%-ban vannak, magyar nyelven pedig 37-45%-ban.

Következtetésképpen levonható ezekből az adatokból, a vélemények alapján, hogy Munkácson nagyrészt ukrán nyelven látnak adatokat, táblákat, plakátokat az adatközlők, a magyar falvakban pedig ez az arány inkább kiegyenlítődik a magyar nyelvvel, vagyis ezzel

is megmutatkozik Munkács városnak az ukrán nyelvű dominanciája mind a kiírásokban, mind a lakosok számában is, illetve a magyar lakta területeken (leginkább Dercen és Barkaszó) a magyar anyanyelvűek száma és a leginkább használt nyelvük, ami a magyar, természetesen ez inkább a magyar anyanyelvű adatközlőkre vonatkozik.

9.6. ábra: Nyelvek dominanciájának megítélése Munkácson (a munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40

Ehhez kapcsolódott a következő kérdés is, mely így hangzott: *Ön milyen nyelven tenne ki Munkácson hirdetéseket?* A felsorolt négy faluban pedig emellett feltettem azt a kérdést is, hogy *Ön milyen nyelven tenne ki lakóhelyén hirdetéseket?* Tehát nemcsak arra voltam kíváncsi, hogy az adatközlők milyen nyelveken tennének ki hirdetéseket a járási központban, hanem a saját lakóhelyükön is. Először a munkácsi magyar anyanyelvű adatközlők válaszait szeretném bemutatni:

„Munkács lakossága nagyrészt ukrán, úgyhogy ezen a nyelven.”;

„Ukránul, mivel a többség ezen a nyelven értené meg.”;

„Inkább ukránul. Ezen a nyelven minden helyi megértené. De én szívesen raknék angolul és magyarul is, a turisták miatt.”;

„Ebben az esetben ukránul, mert a legtöbben tudnak ukránul, de én nagyon szívesen raknék hozzá fordításokat, pl. magyarul és angolul, hogy azok is értsék, akik kevésbé vagy egyáltalán nem tudnak ukránul.”;

„Ha ukránul vagy oroszul raknánk ki, akkor a többség megértené.”;

„Magyarul, mert ez az anyanyelvem.”;

„Magyarul, hogy a Kárpátalján élő magyarok is megértsék.”;

„Ukránul, magyarul, angolul. Hogy a többség, aki itt jár az értse.”;

„Ukránul, mert ez az államnyelv, és angolul, mert most már sokan megértik az angolt.”

Munkácsi járásban élő lakosok válaszai, vagyis, hogy ők milyen nyelven tennének ki hirdetések Munkácson:

„Ukránul vagy magyarul. Sokaknak az ukrán az anyanyelve és ez az államnyelv, Kárpátalján pedig sok a magyar.”;

„Ukránul, magyarul, angolul. Legalább több ember értené.”;

„Magyarul, mert sok rokonom és én is magyarul jobban megértjük, de ukránul is kitennék, ha hirdetnék valamit, mert ezt a nyelvet beszéli Munkácson a többség.”;

„Ukránul inkább, ha választani kell.”;

„Magyarul, mert ez az anyanyelvem.”;

„3-4 nyelven is inkább.”

„Munkácson inkább ukránul vagy oroszul, mert így megértenék a munkácsiak.”;

„Több nyelven, itt nagyon sok nemzetiség él együtt, akár ukránul, magyarul, de lehetne angolul, németül is”.

Tehát a munkácsi magyarok és a munkácsi járásban élő lakosok Munkács városban leginkább ukrán nyelven tennének ki hirdetéseket, mivel a többség ukrán anyanyelvű, illetve ezen a nyelven a többség megértené a kiírásokat, viszont vannak, akik magyarul is szívesen elhelyeznének plakátokat, mivel Kárpátalján sok a magyar anyanyelvű lakos, vannak néhányan, akik angolul is a turizmus miatt és természetesen előfordulnak olyan válaszok is, hogy több nyelven helyeznének el kiírásokat, mivel Kárpátalja többnemzetiségű. A vélemények változóak.

A munkácsi ukrán- és a munkácsi járásban élő ukrán nyelvű adatközlők többsége inkább ukrán nyelven helyezne el a városban hirdetéseket, de vannak néhányan, akik angolul vagy az ukrán nyelv mellett magyarul is (a munkácsiak válaszai):

„Ukránul. Ez az államnyelv, ezt mindenki értené itt.”;

„Ukránul, mégpedig azért, mert az adott város lakosságának túlnyomó része általában az ukrán nyelvet ismeri és beszéli.”

„Ukránul és oroszul is akár, mert a legtöbben ezeken a nyelveken tudnák, hogy mi van odáírva.”;

„Ukránul – ezt a legtöbben beszélik. Mellé magyarul – sok a magyar Kárpátalján. Mellé angolul – a turisták, külföldiek miatt.”;

„Angolul. Világnyelv.”

„Több nyelven is, hogy többen értsék.”

A felsorolt falvakban élő ukrán nyelvű adatközlők válaszai:

„Ukránul, mert így megértené a többség.”;

„Mivel Ukrajnában élünk, ezért ukránul.”;

„Munkács ukrán város, ezért ukránul vagy oroszul, úgyis megértenék a legtöbben ember.”;

„Több nyelven. Ukránul is, mert a legtöbben ukránok, magyarul is, mert a legtöbb ismerősöm erőssége a magyar, de akár angolul is, vannak angol ismerőseim Munkácson.”;

A magyar anyanyelvű adatközlők a saját településükön (a munkácsi járásban kérdezettek) egyértelműen inkább magyarul helyeznének el hirdetéseket, mert szerintük a helyi lakosok mindegyike megértené ezen a nyelven. Néhányan emellett ukránul is, oroszul is:

„Itt inkább magyarul, magyar falu.”;

„Magyarul, a többség így értené.”;

„A község többségben magyar, szóval inkább magyarul.”;

„Én szívesebben magyarul.”;

„Ha választani kell, akkor inkább magyarul, mert Dercenben sokkal több a magyar lakos.”;

„Magyarul, mert a falu többsége magyar, de ukránul is, mert ez az államnyelv.”;

„Magyarul és ukránul is, hogy többen értsék.”;

„Magyarul, ukránul vagy oroszul. Inkább ezeken a nyelveken értenék meg a faluban.”.

„Magyarul és mellé ukránul is. A településen a legtöbben magyar anyanyelvűek, ezért magyarul értené meg a legtöbb ember. S mivel ukránok is laknak itt, és Ukrajnában lakunk, ezért ukránul is.

Az ukrán nyelvű munkácsi járásban élő adatközlők a saját településükön átlagosan ukránul és magyarul is elhelyeznének hirdetéseket, magyarázatuk alapján azért, mert több lakos magyar és ukrán anyanyelvű is, ezért szerintük ez szükséges, hogy a lakosság minden tagja megértse a kiírásokat:

„Ukránul és magyarul szerintem. Az ismerőseim itt a legtöbben magyarok, a családom többsége pedig ukrán.”;

„Ukránul, mert az az anyanyelvem, de magyarul is, mert így is tudok beszélni.”;

„Magyarul és ukránul, sok a magyar és az ukrán lakos is.”;

„Ukrajnában muszáj ukránul is, de én mellé magyarul is kitenném, vannak magyar rokonaim.”;

„Én csak magyarul, ukránul nem nagyon érteném.”;

„Ukránul vagy oroszul, így többen is megértenék ebben a megyében.”;

„Nem tudom, lehet ukránul, meg oroszul, talán néhány hirdetést magyarul is.”.

Összegezve az eredményeket elmondható, hogy Munkácson a legtöbb adatközlő (munkácsiakat és a falvakban kérdezetteket is beleértve) ukrán nyelven helyezne el hirdetéseket. Legtöbben azért, mert Munkács lakosságának a nagy része ukrán anyanyelvű, Kárpátalján is értik és beszélik az emberek az ukrán nyelvet. Természetesen vannak, akik magyarul is szívesen elhelyeznének plakátokat – a legtöbb ebben az esetben a magyar anyanyelvű adatközlő –, mert többen is vannak Kárpátalján, akiknek magyar az anyanyelve, vannak, akik nehezebben értik az ukrán nyelvet, mert magyar falvakban laknak, vannak olyanok is, akik vegyesen helyeznének el hirdetéseket a városban, mivel több nemzetiség is együtt él ezen a helyen. A falvakban (a saját településükön élő munkácsi járásban élő kérdezettek) pedig az adatközlők többsége inkább magyarul helyezne el hirdetéseket, mert a községükben élők többsége magyar, de vannak, akik ukránul, magyarul, oroszul is elhelyeznének kiírásokat, hogy több nemzetiség is értse. Vagyis ezeken a véleményeken megjelenik, hogy Kárpátalja többnemzetiségű és többen is szeretnék, ha ezek a kiírásokon is meglátszanának.

Ezen adatok alapján elmondható, hogy a többségi lakosok számára saját anyanyelvük megjelenése (az államnyelv, az ukrán) az elsődleges a nyilvános térben, míg a kisebbségi lakosok ragaszkodnak inkább a kétnyelvű kiírásokhoz, melynél az államnyelv mellett saját anyanyelvüket is feltűntetnék.

3. Másodnyelvi kölcsönelemek a válaszadók nyelvhasználatában

A következő kérdésnél fel volt tüntetve hat mondat és a kérdezetteknek ki kellett választaniuk, hogy melyik szóval egészítenék ki a felsorolt mondatokat. Mindegyik mondatnál két szó közül választhattak az adatközlők: egy magyar köznyelvi és egy ukrán eredetű kölcsönszó között (magyar kérdőívben lévő mondatok):

- 1. Megyek a boltba, veszek egy bulocskát vagy zsömlét.*
- 2. Sietek, nehogy lekéssem a marsrudkát vagy buszt.*
- 3. Vettem magamnak egy új kurtocskát vagy dzsekit/kabátot.*
- 4. Ma véletlenül leejtettem a földre egy bánkát vagy befőttesüveget.*
- 5. Megszomjaztam, veszek magamnak egy butélka vagy flakon vizet.*
- 6. Névnepomra kaptam egy cseholt vagy telefontokot.*

A 2.1. táblázaton láthatóak a munkácsi magyarok eredményei, válaszai.

Átlagosan megfigyelhetjük, hogy fele-fele arányban használják a magyar anyanyelvűek a szavaknak a magyar megfelelőjét és az ukrán megfelelőjét is. A 2019-es

felmérésben is ez a jellegzetesség figyelhető meg (vö.: Zányik 2019: 32). A szláv megfelelőt használják például a zsömle (bulocska), befőttesüveg (bánka) szavaknál. Az idősebb korosztálynál lehetett megfigyelni, hogy leginkább a magyar megfelelőket használják.

2.1. táblázat: A mondatkiegészítések eredményei (a munkácsi magyar adatközlők válaszai alapján) N=40			
№	Mondat, szavak	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg
1.	Zsömle <i>vagy</i> bulocska	14 fő	26 fő
2.	Busz <i>vagy</i> marsrudka	29 fő	11 fő
3.	Kabát/dzseki <i>vagy</i> kurtka	23 fő	17 fő
4.	Befőttesüveg <i>vagy</i> bánka	13 fő	27 fő
5.	Flakon/üveg <i>vagy</i> butélka	32 fő	8 fő
6.	Telefontok <i>vagy</i> csehol	27 fő	13 fő

A 2.2. táblázat a munkácsi ukrán anyanyelvű lakosok eredményeit mutatja. Az ukrán kérdőívben a következő mondatok találhatóak, nekik is egy magyar eredetű kölcsönszó, illetve egy ukrán köznyelvi szó között lehetett választaniuk:

1. *У нас вже давно нова/нові капуря або ворота. (Nekiünk már rég új kapunk vagy ворота van).*⁶

2. *Сестра купила собі кабат або куртку. (A nővérem vett magának egy új kabátot vagy куртку).*

3. *Хочу купити шоколад, піду швидко у болт або магазин. (Csokit akarok venni, megyek gyorsan a boltba vagy у магазин).*

4. *Ми з друзями побували на чудовому вайшарі або ярмарку. (A barátaimmal egy fantasztikus vásáron vagy ярмарку voltunk).*

5. *Я приготувала для чоловіка кексики або печиво (Készítettem a férjemnek egy kis kekszet vagy печиво).*

6. *Я з батьками пішов у вариш або місто. (A szüleimmel elmentünk a városba vagy місто).*

⁶ A fordítás csak a munka megértése miatt került megadásra.

2.2. táblázat: A mondatkiegészítések eredményei (a munkácsi ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40			
№	Mondat, szavak	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg
1.	капура (kapu) vagy ворота	20 fő	20 fő
2.	кабат (kabát) vagy куртка	5 fő	35 fő
3.	болт (bolt) vagy магазин	6 fő	34 fő
4.	вашар (vásár) vagy ярмарка	5 fő	36 fő
5.	кексики (keksz) vagy печиво	22 fő	18 fő
6.	вариш (város) vagy місто	11 fő	29 fő

A táblázatról leolvasható, hogy az ukrán nyelvűek legtöbbször és gyakrabban az ukrán köznyelvi szót használják, előfordul az is, hogy a magyar megfelelőt használják (például капура (kapu) vagy кексики (keksz) szavakat).

2.3. táblázat: A mondatkiegészítések eredményei (a munkácsi járási magyar adatközlők válaszai alapján) N=40			
№	Mondat, szavak	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg
1.	Zsömle vagy bulocska	19 fő	21 fő
2.	Busz vagy marsrudka	39 fő	1 fő
3.	Kabát/dzseki vagy kurtka	38 fő	2 fő
4.	Befőttesüveg vagy банка	17 fő	23 fő
5.	Flakon/üveg vagy butélka	39 fő	1 fő
6.	Telefontok vagy csehol	27 fő	13 fő

A 2.3. táblázat a járásban élő magyar anyanyelvűek válaszait láthatjuk. Egyértelműen szembetűnik, hogy túlnyomó részben, gyakrabban a magyar megfelelőket használják, valószínűleg azért, mert napi szinten a családban, a barátok körében, a saját településükön általában a magyar nyelvet használják, de természetesen előfordul, hogy inkább az ukrán kölcsönzavakkal nevezik meg a tárgyakat, például bulocska (zsömle), банка (befőttesüveg).

A 2.4. táblázat a vizsgált falvakban élő ukrán anyanyelvűek válaszait mutatja. Az adatközlők fele-fele arányban használják a magyar kölcsönzót is, illetve az ukrán köznyelvi szót is.

2.4. táblázat: A mondatkiegészítések eredményei (a munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40			
№	Mondat, szavak	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg
1.	капура (kapu) <i>vagy</i> ворота	29 fő	11 fő
2.	кабат (kabát) <i>vagy</i> куртка	7 fő	33 fő
3.	болт (bolt) <i>vagy</i> магазин	22 fő	18 fő
4.	вашар (vásár) <i>vagy</i> ярмарка	15 fő	25 fő
5.	кексики (keksz) <i>vagy</i> печиво	24 fő	16 fő
6.	вариш (város) <i>vagy</i> місто	18 fő	22 fő

Érdekeség, hogy a felsorolt falvakban az ukrán anyanyelvűek több magyar kölcsönszót használnak, mint a munkácsi ukrán kérdezettek. Ez annak tudható be, hogy míg a munkácsi ukrán anyanyelvűek napi szinten csakis az ukrán nyelvet hallják és használják, addig a járásban lakó ukrán anyanyelvű adatközlők napi szinten hallják a magyar nyelvet, s mint kiderült – leginkább a derceni és barkaszi lakosok eredményeiből –, hogy napi, heti szinten ők is használják a magyar nyelvet a lakhelyükből kifolyólag, illetve mert több adatközlőnek magyar nyelvű rokona, barátja is van.

A következő pontban arra voltam kíváncsi, hogy az alanyok hogyan nevezik meg a körülírt dolgokat: a magyar kérdőíveknél a magyar- vagy a szláv megfelelővel, az ukrán kérdőíveknél az ukrán köznyelvi szóval vagy a magyar kölcsönszóval.

3.1. táblázat: A meghatározások azonosításának eredményei (a munkácsi magyar adatközlők válaszai alapján) N=40			
№	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg	Nem azonosította
1. meghatározás	beharapnivaló	zákuszka	12 fő
	7 fő	21 fő	
2. meghatározás	behívó	povesztka	8 fő
	12 fő	20 fő	
3. meghatározás	savanykás erjesztett üdítőital	kvász	9 fő
	0 fő	31 fő	
4. meghatározás	bírság	stráf	6 fő
	11 fő	23 fő	
5. meghatározás	elsősegély doboz	aptecska	6 fő
	17 fő	17 fő	

A magyar kérdőív körülírásai:

1. *A tömény italok után fogyasztott harapnivalót.*
2. *A hadkiegészítő parancsnokság által kiküldött katonai behívókat.*
3. *Csapolható savanykás erjesztett üdítőitalt.*
4. *A szabálysértések során kirótt pénzbeli büntetést.*
5. *Az autóban elhelyezett dobozt, mely gyógyszereket tartalmaz.*

A 3.1. ábra a munkácsi magyarok válaszait mutatja.

Az 1. meghatározás 12 fő nem azonosította, 21 fő a szláv megnevezéssel, 7 fő pedig magyar szóval azonosította, vagyis ennél a résznél inkább az ukrán kölcsönszót használják.

2. meghatározás: a fogalmat 8 fő nem azonosította, 20 fő az ukrán kölcsönszóval, 12 fő pedig magyar köznyelvi szóval azonosította.

3. meghatározás: a fogalmat 9 fő nem azonosította, 31 fő az ukrán kölcsönszóval azonosította, magyar szóval pedig senki sem nevezte meg.

4. meghatározás: a meghatározást 6 fő nem azonosította, 23 fő a szláv megnevezéssel, 11 fő pedig a magyar köznyelvi szóval azonosította.

5. meghatározás: a meghatározást 6 fő nem azonosította, 17 fő a szláv megnevezéssel, 17 fő pedig magyar szóval azonosította.

Mindegyik esetben leginkább az ukrán kölcsönszóval nevezik meg az adott tárgyakat, dolgokat. Az elsősegély dobozt (aptecska) pedig fele-fele arányban. Valószínűleg azért nevezik meg legtöbbször az ukrán kölcsönszóval ezeket a fogalmakat, mivel Kárpátalján ezeknek a tárgyaknak, dolgoknak a nevét magyarul sokan nem is hallották, illetve Munkácson még inkább csak ukrán szóval hallják ezeket a fogalmakat az adatközlők.

A munkácsi ukrán nyelvű adatközlők eredményeit a 3.2. táblázaton láthatjuk. Nekik is öt körülírást kellett megfejteniük és megnevezniük.

1. *Тепле покривало, яке люди накривають на ліжку. (Meleg takaró, amivel az emberek lefedik az ágyat).⁷*

2. *Жіночий або чоловічий головний убір із фетру, соломі тощо. (Anyagból, szalmából stb. készült férfi vagy női fejfedő).*

---

⁷ A fordítás csak a munka megértése miatt került megadásra.

3. Суцільна або порожня всередині куля з пружного матеріалу, що відскакує, вдаряючись об тверду поверхню. (Tömör vagy rugalmas anyagból készült gömb, mely visszapattan, hogyha kemény felületnek ütközik.).

4. Солодке густе варення з фруктів або ягід (з добавкою цукру), що має вигляд желеподібної маси. (Sűrű és édes főzelék, mely gyümölcsökből készül (cukrot is rakunk hozzá) és zseléhez hasonló állaga van).

5. Невеликий предмет, перев. круглої форми, що служить застіркою в одязі або використовується як прикраса. (Egy apró tárgy, általában gömb alakú, mely a ruházat bekapcsolására való vagy dízként is szolgál).

A kérdezettek sokkal gyakrabban az ukrán megfelelőt használják kommunikációjuk során, néha a magyar megfelelővel is megnevezik a dolgokat. Ennél a résznél szintén megerősödik az a tény, hogy a munkácsi ukránok kevesebb alkalommal találkoznak magyar anyanyelvűekkel a városon belül, ha találkoznak is, akkor valószínűleg a magyar lakosok is ukránul kommunikálnak velük (fentebb már kiderült, hogy a munkácsi magyarok jól beszélnek és értenek ukránul: 2.1. ábra), vagyis az ukrán nyelvűek nincsenek rákényszerülve a magyar nyelv használatára, ezért ritkábban is szőnek bele magyar kölcsönszavakat a beszédükbe, de természetesen, ahogy azt az eredmények is mutatják, Kárpátalján ők sem kerülnek el 100%-osan ezeknek a szavaknak a használatát.

3.2. táblázat: A meghatározások azonosításának eredményei (a munkácsi ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40			
№	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg	Nem azonosította
1. meghatározás	покровц (pokróc)	ковдра	10 fő
	9 fő	21 fő	
2. meghatározás	калап (kalap)	капелюх	5 fő
	8 fő	27 fő	
3. meghatározás	лобда (labda)	м'яч	7 fő
	2 fő	31 fő	
4. meghatározás	леквар (lekvár)	повидлю	8 fő
	5 fő	27 fő	
5. meghatározás	гомбиця (gomb)	гудзик	8 fő
	7 fő	25 fő	

1. meghatározás: a meghatározást 10 fő nem azonosította, 21 fő a szláv megnevezéssel, 9 fő pedig magyar szóval azonosította.

2. meghatározás: a fogalmat 5 fő nem azonosította, 27 fő az ukrán köznyelvi szóval, 8 fő pedig magyar kölcsönszóval azonosította.

3. meghatározás: a fogalmat 7 fő nem azonosította, 31 fő a szláv megfelelővel, 2 fő pedig magyar szóval azonosította.

4. meghatározás: a meghatározást 7 fő nem azonosította, 31 fő a szláv megnevezéssel, 12 fő pedig a magyar kölcsönszóval azonosította.

5. meghatározás: a meghatározást 8 fő nem azonosította, 25 fő az ukrán szóval, 7 fő pedig magyar szóval azonosította.

A 3.3. táblázat a munkácsi járásban élő adatközlők eredményeit mutatja. Jelen esetben is ugyanazok a meghatározások voltak feltüntetve, ahogy a munkácsi magyarok kérdőívében is. A legtöbb esetben ukrán megfelelővel nevezték meg a körülírásokat a magyar nyelvű lakosok, valószínűleg azért, mert Kárpátalján a médiából, a mindennapokban ukránul hallják ezeket a szavak és előfordulhat, hogy a magyar megfelelőjét nem szokták használni. Az idősebb korosztályra pedig az volt jellemző, hogy a legtöbb esetben igyekezett a magyar megfelelőt megkeresni az adott körülírássra. Természetesen voltak, akik nem azonosították a felsorolt körülírásokat.

3.3. táblázat: A meghatározások azonosításának eredményei (a munkácsi járási magyar adatközlők válaszai alapján) N=40			
№	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg	Nem azonosította
1. meghatározás	beharapnivaló	zákuszka	14 fő
	9 fő	17 fő	
2. meghatározás	behívó	povesztka	7 fő
	14 fő	19 fő	
3. meghatározás	savanykás erjesztett üdítőital	kvász	7 fő
	0 fő	33 fő	
4. meghatározás	bírság	stráf	6 fő
	8 fő	26 fő	
5. meghatározás	elsősegély doboz	aptecska	9 fő
	9 fő	22 fő	

1. meghatározás: a körülírást 14 fő nem azonosította, 17 fő a szláv megnevezéssel, 9 fő pedig magyar szóval azonosította.

2. meghatározás: a meghatározást 7 fő nem azonosította, 19 fő az ukrán megfelelővel, 14 fő pedig magyar köznyelvi szóval nevezte meg.

3. meghatározás: a fogalmat 7 fő nem azonosította, 33 fő az ukrán kölcsönszóval nevezte meg, magyar szóval pedig senki sem azonosította.

4. meghatározás: a körülírást 6 fő nem azonosította, 26 fő a szláv megfelelővel, 8 fő pedig a magyar köznyelvi szóval nevezte meg.

5. meghatározás: a meghatározást 9 fő nem azonosította, 22 fő a szláv megfelelővel, 9 fő pedig magyar szóval nevezte meg.

A 3.4. táblázaton azt láthatjuk, hogy a munkácsi járásban vizsgált négy település (Dercen, Beregrákos, Barkaszó, Izsnyéte) ukrán anyanyelvű lakosai inkább az ukrán megfelelővel nevezik meg a körülírt dolgokat, de előfordul, hogy leginkább a magyar megfelelővel, mint például a леквар (lekvár) és a гомбиця (gomb) szavaknál. Észre lehet venni azt is, hogy a munkácsi járásban kérdezett ukrán anyanyelvűek gyakrabban használják a magyar kölcsönszavakat, mint a munkácsi ukrán adatközlők. Ez annak is betudható, hogy leginkább magyar falvakban történt a kikérdezés és ezek a lakosok sokkal gyakrabban hallják és használják a magyar nyelvet, mint a munkácsi ukrán anyanyelvűek. Ezt összehasonlításképp megfigyelhetjük a 2.2. ábrán (munkácsi ukrán lakosok nyelvismereti szintjei) és a 2.4. ábrán (a munkácsi járási ukrán nyelvű lakosok nyelvismereti szintjei).

3.4. táblázat: A meghatározások azonosításának eredményei (a munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40			
№	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg	Nem azonosította
1. meghatározás	покровц (pokróc)	ковдра	5 fő
	16 fő	19 fő	
2. meghatározás	калап (kalap)	капелюх	8 fő
	11 fő	21 fő	
3. meghatározás	лобда (labda)	м'яч	9 fő
	4 fő	27 fő	
4. meghatározás	леквар (lekvár)	повидло	6 fő
	18 fő	16 fő	
5. meghatározás	гомбиця (gomb)	гудзик	5 fő
	21 fő	14 fő	

1. meghatározás: 5 fő nem azonosította, 19 fő a szláv megnevezéssel, 16 fő pedig magyar szóval nevezte meg.

2. meghatározás: a fogalmat 8 fő nem azonosította, 21 fő az ukrán szóval, 11 fő pedig magyar kölcsönszóval nevezte meg.

3. meghatározás: a fogalmat 9 fő nem azonosította, 27 fő a szláv megfelelővel, 4 fő pedig magyar szóval nevezte meg.

4. meghatározás: a meghatározást 6 fő nem nevezte meg, 16 fő a szláv megnevezéssel, 18 fő pedig a magyar kölcsönszóval azonosította.

5. meghatározás: a körülírást 5 fő nem azonosította, 14 fő az ukrán szóval, 21 fő pedig magyar szóval nevezte meg.

Ezután az adatközlőknek meg kellett nevezniük, hogy mit látnak a feltüntetett képeken. Összesen 16 kép volt a kérdőívben.

A 4.1. táblázaton a munkácsi magyar adatközlők válaszai vannak feltüntetve, vagyis, hogy a képeken lévő dolgokat hányan nevezték meg magyar köznyelvi szóval és hányan ukrán kölcsönszóval.

Az eredményeket megtekintve kijelenthetjük, hogy a munkácsi magyar adatközlők egyaránt használják a magyar- és a szláv megfelelőt is. A mérték az változó, van, hogy inkább a magyar szót használják és van, hogy inkább az ukrán kölcsönszót mondják.

4.1. táblázat: A képezonosítási feladat eredményei (a munkácsi magyar adatközlők válaszai alapján) N=40				
Nő	Kép	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg	Nem azonosította
1.		húsos fánk	cseburek	5 fő
		2 fő	33 fő	
2.		útlevél	paszport	2 fő
		23 fő	15 fő	
3.		éjjeli szekrény	tumbocska	4 fő
		16 fő	20 fő	

4.		simlédés sapka	kepka	4 fő
		18 fő	18 fő	
5.		sportcipő	keci	3 fő
		17 fő	20 fő	
6.		gyümölcslé	szok	2 fő
		13 fő	25 fő	
7.		kabát/dzseki	kurtka	5 fő
		25 fő	10 fő	
8.		jelzőlámpa	szvitlofor	2 fő
		14 fő	24 fő	
9.		filagória	beszedka	7 fő
		4 fő	29 fő	
10.		zseblámpa	fonárik	7 fő
		28 fő	5 fő	
11.		póló	májka	3 fő
		15 fő	22 fő	
12.		kisszék	taburetka	6 fő
		17 fő	17 fő	

13.		CD	diszk	3 fő
		17 fő	20 fő	
14.		kartondoboz	korobka	5 fő
		21 fő	14 fő	
15.		sárgarépa	murkó	5 fő
		22 fő	13 fő	
16.		húsos derelye	pelmenyi	3 fő
		5 fő	32 fő	

A 16 darab képből, több mint a felénél, vagyis 9 képnél inkább a szláv megfelelőt használják a munkácsi adatközlők. Ez szintén valószínűleg annak tudható be, ahogy azt már a 3.1. táblázatnál való elemzésemben is leírtam, hogy a magyar nyelvűek körül vannak véve Munkácson nagyobb részben ukrán anyanyelvűekkel, a hivatali helyeken szintén kénytelenek az ukrán nyelvet használni, továbbá ezeket a szavakat, kifejezéseket egyszerűbb kölcsönszóval megnevezniük az adatközlőknek, mivel nap, mint nap ukránul kell kérniük a pelmenyit (húsos dereje), a szokot (gyümölcsle), a cseburekot (húsos fánk) stb. a boltban az eladótól vagy a piacon lévő árustól.

Az idősebb korosztály ebben a helyzetben is igyekezett leginkább a magyar megfelelővel megnevezni a képeken látható dolgokat, a fiatalabb korosztály pedig leginkább a szláv megfelelőket használta, valószínűleg azért, mert a fiatalabb korosztály már az ukrán nyelvű társadalomba születik bele és ukránul hallják ezek a kifejezéseket.

A 4.2. táblázaton a munkácsi ukrán nyelvű kérdezettek válaszait vizsgálhatjuk meg. Akárcsak a 2.2. és a 3.2. táblázatnál a munkácsi ukrán lakosok többsége nagyobb gyakorisággal nevezte meg az ukrán megfelelővel a látható dolgokat, természetesen előfordult, hogy magyar kölcsönszóval nevezték meg, de ez az arány sokkal kisebb mértékben fordult elő. Idén is jellemző volt, hogy néhány fő, pontosabban 2 adatközlő az

ukrán mellett a magyar szót is feltüntette, megemlítette, valószínűleg azért, mert ők is beszélik valamilyen szinten a magyar nyelvet és néhány magyar nyelvű rokonjuk is van.

4.2. táblázat: A képezonosítási feladat eredményei (a munkácsi ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40					
№	Kép	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg	Magyar és szláv megfelelővel	Nem azonosította
1.		круплі (krumpli)	картопля	круплі (krumpli) és картопля	4 fő
		4 fő	30 fő	2 fő	
2.		палачинта (palacsinta)	млинці	палачинта (palacsinta) és млинці	6 fő
		4 fő	28 fő	2 fő	
3.		облок (ablak)	вікно	облок (ablak) és вікно	3 fő
		2 fő	34 fő	1 fő	
4.		бунда (bunda)	пальто	бунда (bunda) és пальто	5 fő
		1 fő	33 fő	1 fő	
5.		погар (poгар)	стакан	погар (poгар) és стакан	4 fő
		3 fő	31 fő	2 fő	
6.		тенгериця (tengeri)	кукурудза	тенгериця (tengeri) és кукурудза	4 fő
		0 fő	35 fő	1 fő	
7.		балта (balta)	сокира	балта (balta) és сокира	2 fő
		3 fő	34 fő	1 fő	
8.		баканчі (bakancs)	черевик	баканчі (bakancs) és черевик	6 fő
		2 fő	31 fő	1 fő	

9.		пасуля (paszuly)	квасоля	пасуля (paszuly) és квасоля	3 fő
		11 fő	24 fő	2 fő	
10.		парадичка (paradicsom)	помідор	парадичка (paradicsom) és помідор	4 fő
		6 fő	29 fő	1 fő	
11.		папучі (papucs)	тапочки, капці	папучі (papucs) és тапочки, капці	3 fő
		7 fő	28 fő	2 fő	
12.		біциглі (bicikli)	велосипед	біциглі (bicikli) és велосипед	1 fő
		7 fő	30 fő	2 fő	
13.		коцка (kocka)	квадрат	коцка (kocka) és квадрат	6 fő
		5 fő	29 fő	0 fő	
14.		корчоя (korcsolya)	коньки	корчоя (korcsolya) és коньки	7 fő
		0 fő	32 fő	1 fő	
15.		паприга (paprika)	перець	паприга (paprika) és перець	5 fő
		6 fő	27 fő	2 fő	
16.		кошар (kosár)	кошик	кошар (kosár) és кошик	3 fő
		6 fő	30 fő	1 fő	

A 4.3. táblázat a munkácsi járási magyar nyelvű alanyok válaszait tünteti fel. Nagyon hasonló a helyzet a munkácsi magyarok válaszaival, vagyis az alanyok gyakran használják a képek megnevezésénél a magyar megfelelőt, ugyanakkor gyakran használják az ukránt

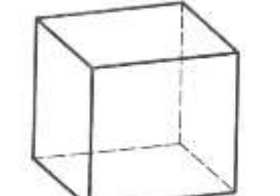

is. A mérték mindig különböző, a szavaktól is függ, hogy az adatközlők épp magyarul vagy épp ukránul nevezik meg a képen látható dolgokat. Mivel magyar anyanyelvűek a kérdezettek és a járási központban vagy akár Kárpátalja különböző részein is találkoznak ukrán anyanyelvűekkel, ezért valószínű, hogy bizonyos dolgok megnevezését magyarul, egyes dolgok nevét pedig ukránul fogják használni. Azoknál is észrevehető ez a nyelvi hatás, akik egyáltalán nem is beszélnek az ukrán és orosz nyelvet (Gazdag 2017: 11).

4.3. táblázat: A képezonosítási feladat eredményei (a munkácsi járási magyar adatközlők válaszai alapján) N=40				
Nő	Kép	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg	Nem azonosította
1.		húsos fánk	cseburek	9 fő
		0 fő	31 fő	
2.		útlevel	paszport	2 fő
		18 fő	20 fő	
3.		éjjeli szekrény	tumbocska	3 fő
		18 fő	19 fő	
4.		simlédes sapka	kepka	5 fő
		18 fő	17 fő	
5.		sportcipő	keci	8 fő
		15 fő	17 fő	
6.		gyümölcslé	szok	1 fő
		13 fő	26 fő	
7.		kabát/dzseki	kurtka	7 fő
		24 fő	9 fő	

8.		jelzőlámpa	szvitlofor	3 fő
		16 fő	21 fő	
9.		filagória	beszedka	8 fő
		7 fő	25 fő	
10.		zseblámpa	fonárik	10 fő
		25 fő	5 fő	
11.		póló	májka	4 fő
		26 fő	10 fő	
12.		kisszék	taburetka	4 fő
		23 fő	13 fő	
13.		CD	diszk	3 fő
		19 fő	18 fő	
14.		kartondoboz	korobka	11 fő
		20 fő	9 fő	
15.		sárgarépa	murkó	5 fő
		24 fő	11 fő	
16.		húsos derelye	pelmenyi	5 fő
		5 fő	30 fő	

A 4.4. táblázaton a munkácsi járási lakosok, ukrán nyelvű kérdezettek válaszait tekinthetjük meg. A többség gyakrabban nevezte meg az ukrán megfelelővel a látható dolgokat, de nem kis számban előfordult, hogy magyar kölcsönszóval nevezte meg a képeket.

4.4. táblázat: A képezonosítási feladat eredményei (a munkácsi járási ukrán adatközlők válaszai alapján) N=40				
№	Kép	Magyar megfelelővel nevezte meg	Szláv megfelelővel nevezte meg	Nem azonosította
1.		крумпли (krumpli)	картопля	2 fő
		17 fő	21 fő	
2.		палачінта (palacsinta)	млинці	6 fő
		9 fő	25 fő	
3.		оболок (ablak)	вікно	4 fő
		4 fő	32 fő	
4.		бунда (bunda)	пальто	5 fő
		8 fő	27 fő	
5.		погар (pohár)	стакан	3 fő
		18 fő	19 fő	
6.		тенгериця (tengeri)	кукурудза	5 fő
		8 fő	27 fő	
7.		балта (balta)	сокира	4 fő
		14 fő	22 fő	
8.		баканчі (bakancs)	черевик	7 fő
		7 fő	26 fő	

9.		пасуля (paszuly)	квасоля	4 fő
		18 fő	18 fő	
10.		парадичка (paradicsom)	помідор	5 fő
		16 fő	19 fő	
11.		папучі (papucs)	тапочки, капці	5 fő
		12 fő	23 fő	
12.		біцигли (bicikli)	велосипед	3 fő
		22 fő	15 fő	
13.		коцка (kocka)	квадрат	9 fő
		9 fő	22 fő	
14.		корчоя (korcsolya)	коньки	5 fő
		8 fő	27 fő	
15.		паприга (paprika)	перець	5 fő
		16 fő	19 fő	
16.		кошар (kosár)	кошик	7 fő
		14 fő	19 fő	

Észrevehetjük azt is, hogy a ezeken a területeken az ukrán adatközlők a munkácsi ukránokhoz képest gyakrabban használják a magyar kölcsönszavakat, valószínűleg azért,

mert többségben magyar nyelvű falvakban végeztem a kutatást, ez az eredmény jellemző volt a 2.4. és a 3.4. táblázatnál is.

Az egymás mellett élő népek kultúrájukban és nyelvükben is egyaránt hatással vannak egymásra. Bizonyos gyakoriságú érintkezés jön létre ezeknek a népeknek a tagjai között, ezáltal megismerik a másik nép szokásait, elsajátítanak tőlük különböző mesterségeket, megismerik az azokhoz tartozó eszközöket, melyek idővel meghonosodnak náluk is, s ezzel együtt meghonosodnak a nyelvükben azok megnevezései is, melyek által kölcsönszavak jönnek létre a másik nyelvben (Lizanec 1970: 35). Ezekkel az ábrákkal, táblázatokkal szerintem jól lehetett szemléltetni azt, hogy a magyar és az ukrán anyanyelvű lakosok egyaránt ismernek és használnak kommunikációjuk során másodnyelvi kölcsönszavakat.

ÖSSZEFOGLALÁS

Kutatásom helyszíne Munkács és a Munkácsi járás (Dercen, Beregrákos, Barkaszó és Izsnyéte) volt. A vizsgálat során kérdőíves felmérést végeztem, melynek keretében 160 kérdőívet töltöttem ki: Munkácson 80 fő (40 fő magyarul és 40 fő ukránul), a Munkácsi járásban szintén 80 fő, falvanként 10 magyar és 10 ukrán kérdőív került kitöltésre. A felmérés által betekintést nyerhettem nemcsak a munkácsi lakosok nyelvi valóságába, hanem a munkácsi járásban lévő négy magyar falu nyelvi világába is.

A korábbi kutatásomban is hasonló eredmények születtek, akárcsak most, miszerint a munkácsi magyar lakosok a családi-, baráti körükben, a szabadidős tevékenységeik alatt túlnyomó részben a magyar nyelvet használják, míg a hivatalos szférában kénytelenek az ukrán nyelvet alkalmazni a sikeres boldogulás érdekében. Ugyanez a helyzet a munkácsi járásban élő magyar lakosokkal is, hogy a járási központban a legtöbb esetben az ukrán nyelvet kell alkalmazniuk, míg a településükön a legtöbb helyzetben, napi szinten (családban, boltban, szórakozóhelyen, postán, templomban stb.) a magyar nyelvet használják. Tehát a Munkácson és a falvakban való felmérés megerősítette, hogy Munkácson az ukrán nyelv tudása nagyon szükséges a válaszadók véleménye szerint a boldoguláshoz. Tehát hivatalos ügyintézők során az ukrán és a magyar anyanyelvűek az államnyelvet használják kommunikációs eszközként. A felsorolt falvakban élő személyeknek – a kérdőívek eredményeiből kiindulva – gyakrabban van lehetőségük a saját településükön a magyar nyelv használatára. Ezáltal míg Munkácson egyértelműen látszott az eredmények alapján, hogy az ukrán nyelv nagyon szükséges ahhoz, hogy valaki elboldoguljon Munkácson, addig a magyar falvakban inkább a magyar nyelv tudása tűnt szükségesnek a válaszok alapján. A kárpátaljai magyarság a mindennapi kommunikációja során a kisebbségi létből adódóan az anyanyelve mellett kénytelen az államnyelvet is alkalmazni, amely mindenképp hatással van az anyanyelvi kommunikációra is. Ez a jelenség szókölcsönzéssel is járhat (Csernicskó–Márku 2007: 14).

A körülírások, a mondatkiegészítős feladatok, a képazonosítási kérdések alapján jól észrevehető, hogy mind két nemzet ismeri és előszeretettel használja a másodnyelvből vett szavakat. Ez jellemző volt a munkácsiak körében is, és a falvakban élők körében is. Trudgill szerint a kölcsönzés, az egy olyan a folyamat, amely alatt a kétnyelvű beszélők az egyik nyelvükből való szót használnak a másik nyelvükben, ez jelen volt ennek a kutatásnak is az eredményeiben és, ahogy írja, hogy ezek a kölcsönyszavak az utóbbi nyelvnek is szerves részévé lesznek (Trudgill 1997: 41). Tehát a munka elején feltételezett

hipotézisem, miszerint – a magyar anyanyelvű adatközlők magyar nyelvű kommunikációjuk során használnak szláv kölcsönelemeket a beszédükben, illetve az ukrán nyelvű adatközlők szintén alkalmaznak másodnyelvi kölcsönszavakat kommunikációjuk során – beigazolódott. A munka során ezeket táblázatokban, diagramokban tüntettem fel.

Feltételeztem azt is, hogy a munkácsi ukrán anyanyelvűek kevesebb kölcsönszót használnak, mint a munkácsi járásban kérdezett ukrán nyelvű lakosok, ezt azért gondoltam így, mert Munkácson az ukrán nyelvűek kevesebb alkalommal találkoznak magyar anyanyelvűekkel a városon belül, a járásban vizsgált településeken pedig több a magyar anyanyelvű lakos, ezáltal többször hallják és akár használják a magyar nyelvet. Ez a hipotézisem szintén beigazolódott, hogyha megfigyeljük és összehasonlítjuk a munkácsi ukránok és a falvakban kérdezett ukrán nyelvű lakosok kölcsönszavakra vonatkozó kérdéseit és eredményeit, akkor tisztán látszik, hogy a falvakban élő ukrán lakosok többször jelölték a feladatokban a magyar kölcsönszót, mint a munkácsi ukrán nyelvű adatközlők.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- Balogh Lajos 1991: Magyar nyelvi elemek a Kárpát régióban (A Kárpát nyelv atlasz I. kötete alapján). — In. Gadány Károly szerk. *Nemzetközi Szlavisztikai Napok 4.* Szombathely.
- Bartha Csilla 1999: *A kétnyelvűség alapkérdései – Beszélők és közösségek* – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 17–40.
- Beregszászi Anikó–Csernicskó István 2003: A kétnyelvűség típusai a kárpátaljai magyar közösségben. — In. Csernicskó István szerk. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba.* Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, 39–41.
- Botlik József–Dupka György 1993: *Magyarlakta települések ezredéve Kárpátalján.* Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest
- Crystal, David 1998: *A nyelv enciklopédiája.* Osiris, Budapest.
- Csernicskó István 1995: A kárpátaljai magyarság és a kétnyelvűség (1945–1993). — In. Kassai Iona szerk., *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat*, MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest. 129–130.
- Csernicskó István 1997: Amit a kárpátaljai magyar kétnyelvűségről tudunk. — In. *Szavak Nevek- Szótárak Írások Kiss Lajos 75. születésnapjára* Kiss Gábor és Zaicz Gábor szerk. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete Budapest, 88.
- Csernicskó István 1998: *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján).* Budapest: Osiris Kiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely.
- Csernicskó István 2003: A nyelvek a nyelvhasználati színtereken. – In. Csernicskó István szerk. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba.* Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, 68–85.
- Csernicskó István 2004: A magyar nyelv kárpátaljai helyzetéről. In. *Magyar Tudomány*, 2004/4, 474–478.
- Csernicskó István – Márku Anita (szerk.) 2007: „Hiába repülsz te akárhová...” *Segédkönyv a kárpátaljai magyar nyelvjárások tanulmányozásához* PoliPrint, Ungvár, 12–14.
- Csernicskó István–Göncz Lajos 2009: *Tannyelv-választás a kisebbségi régiókban: Útmutató kárpátaljai magyar szülőknél és pedagógusoknak.* Kiadta a Magyar Köztársaság Miniszterelnöki Hivatala, 75–76.

- Csernicskó István 2010a: A nyelvhasználati jogok: összefoglalás. In: Csernicskó István szerk. *Nyelvek, emberek, helyzetek. A magyar, ukrán és orosz nyelv használata a kárpátaljai magyar közösségben*. Ungvár: Poliprint Kft.
- Csernicskó István (szerk.) 2010b: *Megtart a szó. Hasznosítható ismeretek a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról*. MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság. Hodinka Antal Intézet, Budapest – Beregszász, 69–71.
- Csernicskó István 2010c: Mi a kétnyelvűség. In: Csernicskó István (szerk.) *Megtart a szó. Hasznosítható ismeretek a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról*. MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság. Hodinka Antal Intézet, Budapest – Beregszász.
- Csernicskó István 2015: Nyelvek vetélkedése a nyelvi tájképben: kárpátaljai példa. *Alkalmazott Nyelvtudomány*, XV (1–2). 71–84.
- Ferenc Viktória – Séra Magdolna 2012: Iskolaválasztás Kárpátalján. *Kisebbségkutatás* 21/3, 450–479.
- Haugen Einar 1950: The analysis of linguistic borrowing. — In: *Language* 1950. vol 26. №2
- Gazdag Vilmos 2014: A kárpátaljai magyarság kétnyelvűségének jellemzői. In: Gazdag Vilmos szerk. *Orosz ukrán nyelvi hatás a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban*. Beregszász. 10–14. Kézirat. Forrás: <http://docplayer.hu/3122109-Orosz-ukran-nyelvi-hatas-a-karpataljai-magyar-nyelvjarasokban.html>
- Gazdag Vilmos 2015: A kárpátaljai magyar nyelvhasználat orosz/ukrán kölcsönzavai. *Zempléni Múzsza, Társadalomtudományi és kulturális folyóirat* xv. évfolyam 4. szám 2015. tél. 25–30.
- Gazdag Vilmos 2017: *Szláv elemek a kárpátaljai Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban*. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola. PhD-értekezés (kézirat)
- Karmacsi Zoltán 2005: „...magyar kecskének neveztek...”, avagy a magyar nyelv presztízse Kárpátalján. In: Beregszászi Anikó és Papp Richárd szerk. *Kárpátalja. Társadalomtudományi tanulmányok*. Budapest–Beregszász
- Karmacsi Zoltán 2007: *Kétnyelvűség és nyelvésajátítás*. Ungvár: PoliPrint
- Kiss Jenő 2002: *Társadalom és nyelvhasználat Szociolingvisztikai alapfogalmak* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Lanstyák István 2006: *Nyelvből nyelvbe Tanulmányok a szókölcsonzésről, kódváltásról és fordításról*. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó, 19–22.

- Lizanec Péter 1970: *Magyar–ukrán nyelvi kapcsolatok (A kárpátontúli ukrán nyelvjárások anyagai alapján)*. Egyetemi jegyzet. Az USZSZK Felső- és Szakközépoktatásügyi Minisztériuma, Ungvári Állami Egyetem. Ungvár, 35–90.
- Márku Anita 2011: A kódváltás pragmatikai okai, megítélése a kárpátaljai magyarok körében. *Alkalmazott nyelvtudomány*. XI. évfolyam 1–2. szám, 115–134.
- Márku Anita 2013: *Po zákárpátszki. Kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyar közösségben*. „Líra” Poligráfcentrum Ungvár
- Molnár Anita 2010: Magyar vagy ukrán tannyelvű iskola? A tannyelv lehetséges következményeiről Kárpátalján. — In. *Határhelyzetek III. Önmeghatározási kísérletek: hagyományőrzéstől a nyelvi identitásig*. Szerkesztő: Fábri István – Kötél Emőke Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium Budapest, 189–195.
- Molnár József – Molnár D. István 2005: *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköztanácsa, 20–91.
- Péntek János 2001: *A nyelv ritkuló légköre* Szociolingvisztikai dolgozatok, Komp-Press Kolozsvár
- Trudgill Peter 1997: *Bevezetés a nyelv és társadalom tanulmányozásába*. Szeged: JGYTF kiadó
- Zányik Karolina 2019: A nyelvi helyzet megítélése Munkács város magyar és ukrán lakosságának szemszögéből (Szakdolgozat, kézirat), Beregszász

Internetes források:

- Munkács (Mukacsevo), Forrás: <http://www.karpatinfo.net/uticel/munkacs-mukacsevo> Megtekintés ideje: 2020. november
- Marosi Anita 2013: Kárpátalja anno: Dercen, Forrás: <https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-anno/karpatalja-anno-dercen/> Megtekintés ideje: 2020. szeptember
- Marosi Anita 2014: Kárpátalja anno: Beregrákos, Forrás: <https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-anno/karpatalja-anno-beregrakos/> Megtekintés ideje: 2020. december
- 2007: Barkaszó története, Forrás: <https://karpataljalap.net/2007/02/09/barkaszo-tortenete> Megtekintés ideje: 2020. november
- Izsnyéte, Forrás: <https://doroske.asp.lgov.hu/izsnyete> Megtekintés ideje: 2020. november

РЕЗЮМЕ

Місцем проведення мого дослідження були Мукачево та Мукачівський район (Дерцен, Ракошино, Баркасово та Жнятино). Я виконала своє опитування у формі анкетування. У Мукачеві анкету заповнили 80 осіб (40 з них українською, 40 осіб угорською), у Мукачівському районі було заповнено теж 80 анкет, у кожному з сіл по 10 угорською та 10 українською мовами. Дослідження було виконано двома мовами: українською та угорською. Завдяки моєму опитуванню я ознайомилась не тільки з мовним світом мукачівців, а й декількох угорськомовних сіл Мукачівського району.

Угорці Мукачево у більшості випадків, як наприклад між друзями, сімейному колі та період вільного часу використовують в основному угорську мову, але у офіційних сферах для успіху вони змушені використовувати українську мову. Це стосується і жителів навколишніх сіл. Вони теж змушені використовувати українську мову в районному центрі, а вже у своїх населених пунктах у повсякденному житті (у магазині, у сім'ї, на пошті та церкві) використовують угорську мову. Отже, на фоні даного дослідження можна зробити висновок, що знання української мови, на думку опитуваних, важливе для успішного перебування в Мукачеві.

Також, на основі описових та завдань та завдань, де потрібно було додати слова помітно те, що обидві нації використовують та розуміють іншомовні запозичення. Це спостерігається як у жителів Мукачево, так і жителів навколишніх сіл.

MELLÉKLETEK

Magyar nyelvű kérdőív Munkácson

Kérdőív

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar nyelv és irodalom szakos hallgatója vagyok. Diplomamunkámban a nyelvi helyzet megítélését vizsgálom a Munkási járás magyar és ukrán lakosságának szemszögéből. Válaszaival nagy segítségemre lehet dolgozatom megírása szempontjából. A válaszok feldolgozása név nélkül történik, az adatokat bizalmasan kezelem, kizárólag tudományos céllal használom fel.

Neme: nő férfi

Életkora: 26

Születési helye: Munkács

Lakhelye: Munkács

Anyanyelve: magyar ukrán orosz egyéb:.....

Nemzetisége: magyar ukrán orosz egyéb:.....

Ön milyen nyelvű óvodába járt?

nem járt magyar ukrán orosz egyéb:.....

Milyen iskolákat végzett el és azokat milyen nyelven fejezte be? A megfelelő helyre tegyen egy x-et.

	Elemi iskola	Általános iskola	Középiskola	Szakközépiskola	Szakiskola	Főiskola/ egyetem
magyar						
ukrán	x	x	x			x
orosz						
egyéb						x

Mennyire ismeri/beszéli az alábbi nyelveket? A megfelelőt karikázza be a megadott skálán.

	Anyanyelve	Jól beszél és ír ezen a nyelven	Jól beszél, kisebb hibákkal	Beszél, de kifejezési nehézségekkel	Érti, de nem beszél	Nem érti és nem is beszél
magyar	6	5	4	3	2	1
ukrán	6	5	4	3	2	1
orosz	6	5	4	3	2	1
angol	6	5	4	3	2	1
német	6	5	4	3	2	1
egyéb	6	5	4	3	2	1

Milyen gyakran használja az alábbi nyelveket? A megfelelő helyre tegyen egy x-et.

	Naponta	Hetente	Havonta	Évente	Soha
magyar	x				
ukrán	x				
orosz			x		
egyéb			x		

Ön szerint településének hány százaléka...? Jelölje a százalékos arányt! Egy sorban maximum 100% lehet.

magyar	ukrán	orosz	egyéb	
...f...	...20...	...f...	...f...	} 100%

Általában milyen nyelven vagy nyelveken szokott kommunikálni az alábbi személyekkel? A megfelelő helyre tegyen x-et! Egy sorba több x-et is tehet, ha szükséges.

	magyarul	ukránul	oroszul	egyéb
Szüleivel	x	x		
Nagyszüleivel	x	x		
Házastársával	x			
Gyermekeivel				
Barátaival	x	x	x	
Szomszédjaival	x	x		
Közeli rokonaival	x	x		

Ön milyen nyelveket használ a saját településén az alábbi helyeken? A megfelelő helyre tegyen x-et! Egy sorba több x-et is tehet, ha szükséges.

	magyar	ukrán	orosz	egyéb
Munkahelyen	☒	☒	☒	☒
Hivatalban		☒		
Bankban		☒		
Rendőrségen		☒		
Orvosi rendelőben	☒	☒		
Étteremben		☒		
Templomban	☒			
Boltban		☒		
Postán		☒		
Piacon		☒		
Szórakozóhelyen	☒	☒		

Ön milyen nyelven szokott...? A megfelelő helyre tegyen x-et. Egy sorba több x-et is tehet, ha szükséges.

	magyar	ukrán	orosz	egyéb
Újságot olvasni				
Könyvet olvasni	☒	☒		☒
Internetezni	☒	☒	☒	☒
TV-t nézni	☒	☒		
Zenét hallgatni	☒	☒	☒	☒

Ön szerint mennyire szükséges a következő nyelvek tudása MUNKÁCSON? A megfelelőt karikázza be a megadott skálán.

	Nagyon szükséges	Eléggé szükséges	Nem szükséges
magyar	3	☒	1
ukrán	☒	2	1
orosz	3	2	☒
angol	3	2	☒

Ön szerint mennyire boldogul el MUNKÁCSON az, aki csak a lentebb megadott nyelvek valamelyikén beszél? A megadott skálán karikázzon be egy számot 1-től 10-ig (1-nehezen boldogul, 10-könnyen boldogul)

magyar	1	2	☒	4	5	6	7	8	9	10
ukrán	1	2	3	4	5	6	7	8	9	☒
orosz	1	2	3	4	5	6	7	8	9	☒
angol	1	☒	3	4	5	6	7	8	9	10

Ön szerint milyen nyelvek dominálnak a MUNKÁCSON elhelyezett...? Jelölje a százalékos arányt! Egy sorban maximum 100% lehet az előforduló nyelvek aránya!

	magyar	ukrán	orosz	egyéb
Intézménytáblákon	5	80	10	5
Plakátokon	5	70	10	15
Hirdetéseken	5	75	10	10

Ön milyen nyelven tette ki MUNKÁCSON hirdetéseket? Válaszát indokolja meg!

Magyar, ukránul és a nyelven munkahelyi nyelvtan. De én ritkán látok angolul és magyarul a turisták miatt.

Ön melyik szóval egészítené ki a lentebb olvasható mondatokat? Választását jelölje x jellel!

1. Megyek a boltba, veszek egy .....

bulocskát zsömlét

2. Sietek, nehogy lekéssem a .....

marsrudkát buszt

3. Vettem magamnak egy új .....
 kurtocskát   dzsekit

4. Ma véletlenül leejtettem a földre egy .....
 bányát   befőttesüveget

5. Megszomjaztam, veszek magamnak egy ..... vizet.
 butélka   üveg

6. Névnepomra kaptam egy .....
 éseholt   telefontokot

Tudja-e, hogyan nevezik a körülírt dolgokat?

- a tömény italok után fogyasztott harapnivalót..... *szalvéta*
- a hadkiegészítő parancsnokság által kiküldött katonai behívót..... *parabolla*
- csapolható savanykás erjesztett üdítőitalt..... *léte*
- a szabálysértések során kirótt pénzbeli büntetést..... *fix / bírság*
- az autóban elhelyezett dobozt, mely gyógyszereket tartalmaz..... *apteka*

Nevezze meg a képen látható dolgokat!

			
<i>szalvéta</i>	<i>parabolla</i>	<i>szekrény</i>	<i>sapka</i>
			
<i>cipő</i>	<i>sör</i>	<i>dzseki</i>	<i>jelzőlámpa</i>
			
<i>buszvárda</i>	<i>zseblámpa</i>	<i>póló</i>	<i>asztal</i>
			
<i>CD</i>	<i>doboz</i>	<i>sárgarépa</i>	<i>pohár</i>

Ismer-e olyan szavakat, amelyeket csak a Kárpátalján élő magyarok értenek meg, míg a magyarországiak nem? Soroljon fel párat, megadva jelentésüket is!

sljyjsze - papucs

szécs - cellulóz

pozorotajis - irányjelző

bnelles - kétféle valami

rtorors - (biztonsági)

Köszönöm a segítségét és a kérdőív kitöltésére fordított idejét!

Ukrán nyelvű kérdőív Munkácson

Анкетне опитування

Я студентка факультету угорської мови та літератури Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II. У своїй бакалаврській роботі я досліджую мовне питання з точки зору українськомовного та угорськомовного населення м.Мукачева. Ваші відповіді допоможуть мені вдало завершити бакалаврську роботу. Обробка відповідей відбувається анонімно.

Ваша стать: жіноча чоловіча

Ваш вік: 29

Місце народження: ..... Мукачево

Місце проживання: ..... Мукачево

Ваша рідна мова: угорська українська російська інша:.....

Ваша національність: угорська українська російська інша:.....

У дитсадок якої мови Ви ходили?

не ходив угорська українська російська інша:.....

Які школи Ви закінчили та на яких мовах проходилося навчання? Позначте X-ом відповідне поле.

	Початкова школа (1-4 клас)	Основна шк. (5-9 клас)	Загальноосвітня шк. (10-11 клас)	Профтех училище	Технікум	Інститут/ університет
угорська						
українська	×	×	×			×
російська						
інша						

Наскільки Ви володієте даними мовами? Правильний варіант обведіть згідно з шкалою.

	Рідна мова	Добре розмовляю та пишу на цій мові	Добре розмовляю, але з помилками	Розмовляю, але важко виражаюсь	Розумію, але не розмовляю	Не розумію і не розмовляю
угорська	6	5	4	3	2	1
українська	(6)	5	4	3	2	1
російська	6	(5)	4	3	2	1
англійська	6	5	(4)	3	2	1
німецька	6	5	4	(3)	2	1
інша	6	5	4	3	2	1

Як часто Ви використовуєте дані мови? Позначте X-ом відповідне поле.

	Щодня	Щотижня	Щомісяця	Щороку	Ніколи
угорська					×
українська	×				
російська		×			
інша			×		

На Вашу думку, який відсоток жителів м. Мукачева...? Позначте співвідношення у відсотках. В одному рядку може бути максимум 100%-ів.

угорці	українці	росіяни	інші	
...4.2%	...87.1%	...4.7%	...5.7%	} 100%

Зазвичай якою мовою або мовами розмовляєте Ви з наступними особами? Позначте X-ом відповідне поле, в один рядок можна поставити декілька X-ів, якщо потрібно.

	угорською	українською	російською	іншою
З батьками		×		
З дідусям та з бабусею		×	×	
З дружиною/ з чоловіком		×		
З вашими дітьми		×		×
З друзями		×		
З сусідами		×		
З близькими родичами		×	×	

Які мови використовуєте Ви в даних місцях? Позначте X-ом відповідне поле, в один рядок можна поставити декілька X-ів, якщо потрібно.

	угорську	українську	російську	іншу
На роботі		X		X
В офісі		X		
У банку		X		
У відділу поліції		X		
У лікарні		X		
У ресторані		X		
У церкві		X		
У магазині		X		
На пошті		X		
На ринку		X	X	
На місці розваг		X		

Якою мовою Ви.....? Позначте X-ом відповідне поле, в один рядок можна поставити декілька X-ів, якщо потрібно.

	угорською	українською	російською	іншою
Читаєте газету		X		
Читаєте книгу		X		X
Користуєтесь інтернетом		X	X	X
Дивитесь телевізор		X		
Слухаєте радіо		X	X	X
Слухаєте музику		X	X	X

На Вашу думку, наскільки важливе знання даних мов в Мукачеві? Правильний варіант обведіть згідно з шкалою.

	Дуже важливо	Достатньо важливо	Не важливо
угорська	3	2	①
українська	③	2	1
російська	3	②	1
англійська	3	②	1

На Вашу думку наскільки може зорієнтуватись особа в Мукачеві, яка володіє тільки однією з даних мов? На даній шкалі позначте число від 1 до 10 (1-важко орієнтується, 10-легко орієнтується).

угорською	1	②	3	4	5	6	7	8	9	10
українською	1	2	3	4	5	6	7	8	9	⑩
російською	1	2	3	4	5	6	7	8	⑨	10
англійською	1	2	3	④	5	6	7	8	9	10

На Вашу думку які мови домінують на розташованих ..... у м. Мукачева? Позначте співвідношення у відсотках. В одному рядку може бути максимум 100%-ів відповідної мови.

	угорська	українська	російська	інша
назвах установ	4%	84%	5%	7%
плакатах	5%	78%	7%	10%
об'явах	3%	80%	8%	8%

На якій мові Ви б поставили об'яви в м. Мукачево? Вашу відповідь обґрунтуйте.

На українській через те, що більша частина населення цього міста володіє в основному тільки українською мовою.

Яким словом Ви б доповнили речення подані нижче. Вашу відповідь позначте X-ом.

1. У нас вже давно нова/нові .....

капура ворота

2. Сестра купила собі .....
 кабат   куртку

3. Хочу купити шоколад, піду швидко у .....
 болт   магазин

4. Ми з друзями побували на чудовому .....
 ваташарі   ярмарку

5. Я приготувала для чоловіка .....
 кексикки   печиво

6. Я з батьками пішов у .....
 вариш   місто

Чи знаєте Ви як називаються описані предмети?

- тепле покривало, яке люди накривають на ліжку ..... *ковдра, одеяло*
- жіночий або чоловічий головний убір із фетру, соломи тощо ..... *капелюх*
- суцільна або порожня всередині куля з пружного матеріалу, що відскакує, вдаряючись об тверду поверхню ..... *м'яч*
- солодке густе варення з фруктів або ягід (з добавкою цукру), що має вигляд желеподібної маси ..... *джеми*
- невеликий предмет, перев. круглої форми, що служить застілкою в одязі або використовується як прикраса ..... *бусик чи пуговичка*

Назвіть зображені на картинках предмети!

			
картонне	шматки	вікно	шуба
			
склянка	кукурудза	сокира	чобіт
			
квасоле	помідори	каччі	велосипед
			
квадрат	ковзати	перець	корзика

Чи знаєте Ви такі слова, які запозичені з угорської мови, та використовуються українцями в деяких ситуаціях. Перерахуйте декілька та подайте їхнє значення.

мочка, газда, дсеб, сію, мусай

Дякую за допомогу та Ваш час проведений із заповненням анкети!

Magyar nyelvű kérdőív a Munkácsi járásban

Kérdőív
A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar nyelv és irodalom szakos hallgatója vagyok. Diplomamunkámban a nyelvi helyzet megítélését vizsgálom a Munkácsi járás magyar és ukrán lakosságának szemszögéből. Válaszaival nagy segítségemre lehet dolgozatom megírása szempontjából. A válaszok feldolgozása név nélkül történik, az adatokat bizalmasan kezelem, kizárólag tudományos céllal használom fel.

Neme: nő férfi
Életkora: 21
Születési helye: Munkács
Lakhelye: Barabás

Anyanyelve: magyar ukrán orosz egyéb:.....
Nemzetisége: magyar ukrán orosz egyéb:.....

Ön milyen nyelvű óvodába járt?
 nem járt magyar ukrán orosz egyéb:.....

Milyen iskolákat végzett el és azokat milyen nyelven fejezte be? A megfelelő helyre tegyen egy x-et.

	Elemi iskola	Általános iskola	Középiskola	Szakközépiskola	Szakiskola	Főiskola/egyetem
magyar	X	X	X			
ukrán						
orosz						
egyéb						

Mennyire ismeri/beszéli az alábbi nyelveket? A megfelelőt karikázza be a megadott skálán.

	Anyanyelve	Jól beszél és ír ezen a nyelven	Jól beszél, kisebb hibákkal	Beszél, de kifejezési nehézségekkel	Érti, de nem beszél	Nem érti és nem is beszél
magyar	6	5	4	3	2	1
ukrán	6	5	4	3	2	1
orosz	6	5	4	3	2	1
angol	6	5	4	3	2	1
német	6	5	4	3	2	1
egyéb	6	5	4	3	2	1

Milyen gyakran használja az alábbi nyelveket? A megfelelő helyre tegyen egy x-et.

	Naponta	Hetente	Havonta	Évente	Soha
magyar	X				
ukrán			X		
orosz					X
egyéb					

Ön szerint településének hány százaléka...? Jelölje a százalékos arányt! Egy sorban maximum 100% lehet.

magyar	ukrán	orosz	egyéb	
60%	40%	20%	15%	100%

Általában milyen nyelven vagy nyelveken szokott kommunikálni az alábbi személyekkel? A megfelelő helyre tegyen x-et! Egy sorba több x-et is tehet, ha szükséges.

	magyarul	ukránul	oroszul	egyéb
Szüleivel	X			
Nagyszüleivel	X			
Házastársával				
Gyermekeivel				
Barátaival	X			
Szomszédjaival	X			
Közeliekkel	X			

Ön milyen nyelveket használ a SAJÁT TELEPÜLÉSÉN az alábbi helyeken? A megfelelő helyre tegyen x-et! Egy sorba több x-et is tehet, ha szükséges.

	magyar	ukrán	orosz	egyéb
Munkahelyen	X			
Hivatalban	X			
Bankban				
Rendőrségen				
Orvosi rendelőben	X			
Étteremben	X			
Templomban	X			
Boltban	X			
Postán	X			
Piacon	X			
Szórakozóhelyen	X			

Ön milyen nyelveket használ a járási központban, MUNKÁCSON, az alábbi helyeken? A megfelelő helyre tegyen x-et! Egy sorba több x-et is tehet, ha szükséges.

	magyar	ukrán	orosz	egyéb
Munkahelyen				
Hivatalban		X		
Bankban		X		
Rendőrségen				
Orvosi rendelőben	X			
Étteremben		X		
Templomban	X			
Boltban		X		
Postán				
Piacon	X			
Szórakozóhelyen		X		

Ön milyen nyelven szokott...? A megfelelő helyre tegyen x-et. Egy sorba több x-et is tehet, ha szükséges.

	magyar	ukrán	orosz	egyéb
Újságot olvasni				
Könyvet olvasni	X			
Internetezni	X			
TV-t nézni	X			
Zenét hallgatni	X		X	

Ön szerint mennyire szükséges a következő nyelvek tudása MUNKÁCSON? A megfelelőt karikázza be a megadott skálán.

	Nagyon szükséges	Eléggé szükséges	Nem szükséges
magyar	3	(2)	1
ukrán	(3)	2	1
orosz	3	2	(1)
angol	3	2	(1)

Ön szerint mennyire szükséges a következő nyelvek tudása LAKÓHELYÉN? A megfelelőt karikázza be a megadott skálán.

	Nagyon szükséges	Eléggé szükséges	Nem szükséges
magyar	(3)	2	1
ukrán	3	2	(1)
orosz	3	2	(1)
angol	3	2	(1)

Ön szerint mennyire boldogul el MUNKÁCSON az, aki csak a lentebb megadott nyelvek valamelyikén beszél? A megadott skálán karikázzon be egy számot 1-től 10-ig (1-nehezen boldogul, 10-könnyen boldogul)

magyar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ukrán	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
orosz	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
angol	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Ön szerint mennyire boldogul el LAKÓHELYÉN az, aki csak a lentebb megadott nyelvek valamelyikén beszél? A megadott skálán karikázzon be egy számot 1-től 10-ig (1-nehezen boldogul, 10-könnyen boldogul)

magyar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ukrán	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
orosz	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
angol	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Ön szerint milyen nyelvek dominálnak a MUNKÁCSON elhelyezett...? Jelölje a százalékos arányt! Egy sorban maximum 100% lehet az előforduló nyelvek aránya!

	magyar	ukrán	orosz	egyéb
Intézménytáblákon	3%	90%	5%	2%
Plakátokon	5%	80%	10%	5%
Hirdetéseken	5%	45%	10%	10%

Ön szerint milyen nyelvek dominálnak a LAKÓHELYÉN elhelyezett...? Jelölje a százalékos arányt! Egy sorban maximum 100% lehet az előforduló nyelvek aránya!

	magyar	ukrán	orosz	egyéb
Intézménytáblákon	40%	50%	9%	1%
Plakátokon	50%	35%	10%	5%
Hirdetéseken	55%	35%	5%	5%

Ön milyen nyelven tenne ki MUNKÁCSON hirdetéseket? Válaszát indokolja meg!

ukránul és magyarul, sokatnál ukrán az anyanyelvé és ez az államnyelv, a papátalján pedig ott a magyar

Ön milyen nyelven tenne ki LAKÓHELYÉN hirdetéseket? Válaszát indokolja meg!

ukránul és magyarul, ugyanak.

Ön melyik szóval egészítené ki a lentebb olvasható mondatokat? Választását jelölje x jellel!

- Megyek a boltba, veszek egy .....
 bulocskát   zömlét
- Sietek, ahogy lekéssem a .....
 marsrudkát   buszt
- Vettem magamnak egy új .....
 kurtocskát   dzsekit
- Ma véletlenül leejtettem a földre egy .....
 bánkát   befőttesüveget
- Megszomjaztam, veszek magamnak egy ..... vizet.
 butélka   üveg
- Névnapomra kaptam egy .....
 cseholt   telefontokot

Tudja-e, hogyan nevezik a körülírt dolgokat?

- a tömény italok után fogyasztott harapnivalót..... *beharapnivaló*
- a hadkiegészítő parancsnokság által kiküldött katonai behívót..... *behívó*
- csapolható savanykás erjesztett üdítőitát..... *hódsz*
- a szabálysértések során kirótt pénzbeli büntetést..... *straf*
- az autóban elhelyezett dobozt, mely gyógyszereket tartalmaz.....

Nevezze meg a képen látható dolgokat!

			
<i>Csobereke</i>	<i>Utlevel</i>	<i>Hiszekény</i>	<i>Barka</i>
			
<i>Sportcipő</i>	<i>Szokol</i>	<i>Dzseki</i>	<i>Fekolampa</i>
			
<i>Beszedka</i>	<i>Szoblampa</i>	<i>Fólo</i>	<i>Kioszek</i>
			
<i>cd</i>	<i>Doboz</i>	<i>Sajparépa</i>	<i>Peltmenya</i>

Ismer-e olyan szavakat, amelyeket csak a Kárpátalján élő magyarok értenek meg, míg a magyarországiak nem? Soroljon fel párat, megadva jelentésüket is!

Uzsasz - szörnyű

Majka - fólo

Köszönöm a segítségét és a kérdőív kitöltésére fordított idejét!

Ukrán nyelvű kérdőív a Munkácsi járásban

Анкетне опитування

Я студентка факультету угорської мови та літератури Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II. У своїй бакалаврській роботі я досліджую мовне питання з точки зору українськомовного та угорськомовного населення м.Мукачева. Ваші відповіді допоможуть мені вдало завершити бакалаврську роботу. Обробка відповідей відбувається анонімно.

Ваша стать: жіноча чоловіча

Ваш вік: 25

Місце народження: Дерегола

Місце проживання: Мукачево

Ваша рідна мова: угорська українська російська інша:.....

Ваша національність: угорська українська російська інша:.....

У дитсадок якої мови Ви ходили?

не ходив угорська українська російська інша:.....

Які школи Ви закінчили та на яких мовах проводилося навчання? Позначте X-ом відповідне поле.

	Початкова школа (1-4 клас)	Основна шк. (5-9 клас)	Загальноосвітня шк. (10-11 клас)	Профтех училище	Технікум	Інститут/університет
угорська						
українська	X	✓	✓		✓	
російська						
інша						

Наскільки Ви володієте даними мовами? Правильний варіант обведіть згідно з шкалою.

	Рідна мова	Добре розмовляю та пишу на цій мові	Добре розмовляю, але з помилками	Розмовляю, але важко виражаюсь	Розумію, але не розмовляю	Не розумію і не розмовляю
угорська	6	5	④	3	2	1
українська	⑥	5	4	3	2	1
російська	6	⑤	4	3	2	1
англійська	6	5	4	3	②	1
німецька	6	5	4	3	2	①
інша	6	5	4	3	2	1

Як часто Ви використовуєте дані мови? Позначте X-ом відповідне поле.

	Щодня	Щотисяня	Щомісяця	Щороку	Ніколи
угорська		✓			
українська	✓				
російська		✓			
інша				✓	

На Вашу думку, який відсоток жителів м. Мукачева...? Позначте співвідношення у відсотках. В одному рядку може бути максимум 100%-ів.

угорці	українці	росіяни	інші	
...15...	...40...	...10...	...35...	} 100%

Зазвичай якою мовою або мовами розмовляєте Ви з наступними особами? Позначте X-ом відповідне поле, в один рядок можна поставити декілька X-ів, якщо потрібно.

	угорською	українською	російською	іншою
З батьками		✓		
З дідусям та з бабусею		✓	✓	
З дружиною/ з чоловіком		✓		
З вашими дітьми		✓		
З друзями	✓	✓		
З сусідами	✓	✓		
З близькими родичами	✓	✓		

Які мови використовуєте Ви в даних місцях НА ВАШОМУ МІСЦІ ПРОЖИВАННЯ? Позначте X-ом відповідне поле, в один рядок можна поставити декілька X-ів, якщо потрібно.

	угорську	українську	російську	іншу
На роботі		✓		
В офісі		✓		
У банку				
У відділу поліції				
У лікарні		✓		
У ресторані	✓	✓		
У церкві		✓		
У магазині	✓	✓		
На пошті	✓	✓		
На ринку	✓	✓		
На місці розваг	✓	✓		

Які мови використовуєте Ви в даних місцях В МУКАЧЕВІ? Позначте X-ом відповідне поле, в один рядок можна поставити декілька X-ів, якщо потрібно.

	угорську	українську	російську	іншу
На роботі				
В офісі		✓		
У банку		✓		
У відділу поліції		✓		
У лікарні		✓		
У ресторані		✓		
У церкві				
У магазині		✓		
На пошті		✓		
На ринку		✓		
На місці розваг		✓		

Якою мовою Ви.....? Позначте X-ом відповідне поле, в один рядок можна поставити декілька X-ів, якщо потрібно.

	угорською	українською	російською	іншою
Читаєте газету		✓	✓	
Читаєте книгу		✓		
Користуєтесь інтернетом	✓	✓	✓	
Дивитесь телевізор		✓		
Слухасте радіо	✓	✓	✓	
Слухасте музику	✓	✓	✓	

На Вашу думку, наскільки важливе знання даних мов у МУКАЧЕВІ? Правильний варіант обведіть згідно з шкалою.

	Дуже важливо	Достатньо важливо	Не важливо
угорська	3	2	1
українська	3	2	1
російська	3	2	1
англійська	3	2	1

На Вашу думку, наскільки важливе знання даних мов у ВАШОМУ МІСЦІ ПРОЖИВАННЯ? Правильний варіант обведіть згідно з шкалою.

	Дуже важливо	Достатньо важливо	Не важливо
угорська	3	2	1
українська	3	2	1
російська	3	2	1
англійська	3	2	1

На Вашу думку наскільки може зорієнтуватись особа **В МУКАЧЕВІ**, яка володіє тільки однією з даних мов? На даній шкалі позначте число від 1 до 10 (1-важко орієнтується, 10-легко орієнтується).

угорською	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
українською	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
російською	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
англійською	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

На Вашу думку наскільки може зорієнтуватись особа **НА ВАШОМУ МІСЦІ ПРОЖИВАННЯ**, яка володіє тільки однією з даних мов? На даній шкалі позначте число від 1 до 10 (1-важко орієнтується, 10-легко орієнтується).

угорською	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
українською	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
російською	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
англійською	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

На Вашу думку які мови домінують на розташованих ..... у **М. МУКАЧЕВА**? Позначте співвідношення у відсотках. В одному рядку може бути максимум 100%-ів відповідної мови.

	угорська	українська	російська	інша
назвах установ	10	70	10	10
плакатах	10	80	10	10
об'явах	10	60	10	10

На Вашу думку які мови домінують на розташованих ..... **НА ВАШОМУ МІСЦІ ПРОЖИВАННЯ**? Позначте співвідношення у відсотках. В одному рядку може бути максимум 100%-ів відповідної мови.

	угорська	українська	російська	інша
назвах установ	10	40	15	5
плакатах	10	40	10	10
об'явах	10	40	10	10

На якій мові Ви б поставили об'яви в **М. МУКАЧЕВО**? Вашу відповідь обґрунтуйте.

Укр.
.....
.....

На якій мові Ви б поставили об'яви **НА ВАШОМУ МІСЦІ ПРОЖИВАННЯ**? Вашу відповідь обґрунтуйте.

Українська і угорська.
.....
.....

Яким словом Ви б доповнили речення подані нижче. Вашу відповідь позначте X-ом.

1. У нас вже давно нова/нові .....

каптура   ворота

2. Сестра купила собі .....

кабат   куртку

3. Хочу купити шоколад, піду швидко у .....

болт   магазин

4. Ми з друзями побували на чудовому .....

вшарі   ярмарку

5. Я приготувала для чоловіка .....

кексика   печиво

6. Я з батьками пішов у.....
 в сільськогосподарський магазин місто

Чи знаєте Ви як називаються описані предмети?

- тепле покривало, яке люди накривають на ліжку ..... *покривало*
- жіночий або чоловічий головний убір із фетру, соломи тощо.....
- суцільна або порожня всередині куля з пружного матеріалу, що відскакує, вдаряючись об тверду поверхню ..... *шар*
- солодке густе варення з фруктів або ягід (з добавкою цукру), що має вигляд желеподібної маси ..... *джевар*
- невеликий предмет, перев. круглої форми, що служить застіркою в одязі або використовується як прикраса..... *шпилька*

Назвіть зображені на картинках предмети!

			
<i>картоплі</i>	<i>тканина</i>	<i>вікно</i>	<i>шуба</i>
			
<i>склянка</i>	<i>кукурудза</i>	<i>сокира</i>	<i>сапог</i>
			
<i>морква</i>	<i>помідор</i>	<i>панчо</i>	<i>велосипед</i>
			
	<i>ковзек</i>	<i>перець</i>	<i>корзина</i>

Чи знаєте Ви такі слова, які запозичені з угорської мови, та використовуються українцями в деяких ситуаціях. Перерахуйте декілька та подайте їхнє значення.

сідо, високомітан
 .....
 .....
 .....

Дякую за допомогу та Ваш час проведений із заповненням анкети!